

DABIDEN ERES -
ABESTIAK / GALDOS
TAR ERROMAL
45.1

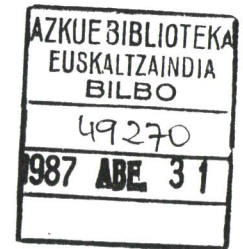
DABIDEN ERES-ABESTIAK

latekeraz, gerkeraz eta iberkeraz artu...
eta euskeraz ipini ditu

IDAZTEUNETAN IRAKASLE

dan

Y. L. GALDOS'TAR ERROMALEK

ROMA

TIP. DELLA PONTIFICIA UNIVERSITÀ GREGORIANA
PIAZZA DELLA PILOTTA, 4

1936

IMPRIMI POTEST

Romae, 17 iunii 1935

P. RAPHAEL BITETTI,
Praep. prov. Rom. S. I.

IMPRIMATUR

Romae, 27 maii 1936

† IOSEPHUS PALICA,
Archiep. Philipp., Vic. ger.

IDAZTI OSOAREN ASMOA

I

Idaz-gillearen eskeintza.

Santander-ko Gotzai Jaunaren eskutitza.

Idaztelestia.

Euskerazko itzaurrea.

Latekerazko itzaurrea.

II

DABIDEN ERES-ABESTIAK latekeraz eta euskeraz.

III

Latekerazko Eres-abestiak errezago ulertzeko oarrak.

Euskerazko Eres-abestiak errezago ulertzeko oarrak.

Aurkibidea.

Eskuan daukazun idazti onetan, azpiko lerroa darakusten idazkayak bakarrik agertzen dira.

Beste iru idazkayak, iruren bat illa-bete-barru, beste idazti baten agertuko dira, Jauna lagun.

Eskeintza

Yaupal=Idaztia

Euskeraz idatzitako Yaupal=Idazti batek, inori eskeini bearrik ez du; berez edo bere izatez, Euskal=erriko yaupari gurgarriei eskeinita dago=ta.

Ez nator ba, Yaupal=Idazti au Eusko=Yaupariei eskeintzera, beren eskuetan ipintzera baizik: baña ipintze orretarako, nere eskuak baño esku gurgarriagoak nai izan ditut; eta Yaunari eskerak, aurkitu ere aurkitu ditut...

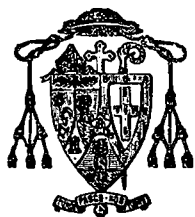
Euskalerriari apaiz izana, eta orain, Eleiz=na=gusitzako malletan goi=goyan dagon Gotzai gurgarri bat da, bere eskuz Yaupari euskeldunei nere idaztitxo au, ematen diena.

Emalle gurgarriari ba, ereztunean apalki mun egin dezagotela yaupari euskeldunak; egillearen=alde berriz, otoitxoren bat nolz=edo=noiz egin dezatela, arren...

Belgika=ko Marneffe=n

1933garren urteko Orrillaren 14an

Idazgilleak

Yruren Lagundiko Galdos, tar Erromali

Yaunaren oyespena eta biotz-biotzeko agur'a

Dabiden abestiak argitze-aren, zuk egindako lan ederak, asulditik ezagutzen ditut. Belarmino Deunak gai ordez idatzitako Idazti aundia, zuk argi ta garbi beriztu zendun; Verbum Domini deitzen zayon aldizkari ospetsuan ere, abesti ozen niami ezlitua bein baino geyagotan eman diguzu; eta ori gutxi iritxila, Dabiden Idazti oia, bere izenez agertzen diran 150 abestiekiz, erderaz, eder ta ederki argitaratu dezu. Baña zure arazoa bukatu-gabe zegoen.

Orain-arte egindako lan txaloga'i ozen ospituean, lore bikain baten antzera, Dabiden eres-kerduta, euskeralduta ipini nai izan dezu. Lanaren edera!.. Jaunak berak buru ta biotzean sartu dizun asmoz egindako lapa!...

Lan oren onura, aundia izango dala derizkiot: Dabiden eres-ak, apaiz geranoy artean ere, ez

Dira bear bezela ezagutzen; orduoro ezpaitan darabilz kigu, baña; au negargaria!... Zer adierazten diguten ulertzeke.

Zure Idaztia ordea asolgabekeri beltz ori gure ardelik kentzeko, oro egoki dator; dala latekeraz, dala euzkeraz, Dabid Ereslearen gogoa, argi-argi agertzen bai-du.

Dabiden gogo ori sakonkiago ezagutze-aren, batean gerkerara, bestean iberkerara jo dezu; eta gure egunetako jakintzu arkoren idaztiak aztertzen ere ibili zera nori. Ondorean latekera gardoztu, argitu ta leundu dezu; ta gero, euzkera eder apain oiztuan, Dabid bere eres-ak abesten ipini diguzu. Ori ondo! Zoria ta aintza zuri!...

Egi-egiz izan dedila ba, zure idaztia Yaun-
hal-Idazti, yaunarien idazti; apaizak irakurgairik egokioyak orixe aurkituko dituzte-ta.

Ori oia diot zure idaztiari; zuri beriz Or-
tze-goigoiko ondatsun guztiak. Orela izan dedin, biotz biotzelik bere oyespena damaizu.

Eginu-ta L. Santander-ko Jotiazak

Santander-en, 1935-ko Ingoilaren, 15-an.

IDAZTELESTIA

Latekerazko eta euskerazko idaz-lan-ok egiteko, geyen erabilli ditudan idaztiak, oneitxek dira.

Gallicanum Psalterium cum Romano Psalterio collatum ML 29, 123-419.

Gallicanum Psalterium cum versione Hieronymi iuxta hebraicam veritatem collatum in editione *Operum Omnium* [Sancti] ROBERTI BELLARMINI t. IO et t. II (Paris 1874) : quibus in eadem editione tertius textus latinus additur (num editoris Iustini Fèvre?) pro nostro scopo peropportunus.

Textum Psalterii Hieronymiani, *iuxta hebraicam veritatem*, habui similiter in ML 28, 1189-1306.

Dabiden Eres-abestiak iberkeraz erabilli ditut, iberkeraz onentzat eman oi da idaztian : *Biblia Hebraica* editore RUD. KITTEL (Lipsiae 1906), Pars II pag. 908-1024 : editionem paravit FR. BUHL HAUNIENSIS.

Dabiden Eres-abestiak gerkeraz erabilli ditut *La Sainte Bible Polyglotte* par F. VIGOUROUX esaten zayon idaztian : *Les Psaumes* t. IV pag. 10-343 (Paris 1903).

Dabiden Eres-abestiak bat-batera euki ditut iberkeraz, gerkeraz eta latekeraz idazti berezi baten : *The Triglote Bible...* edited by several eminent biblical Scholars (London 1890).

Orren gain, etengabe eskuartean euki ditut ainbeste eta ainbeste idazti : ayetatik geyen erabilliak zazkit :

CRAMPON A., *La Sainte Bible* (Tournai 1930) pag. 668-802.
ECKER JACOB, *Porta Sion* (Trier 1903).

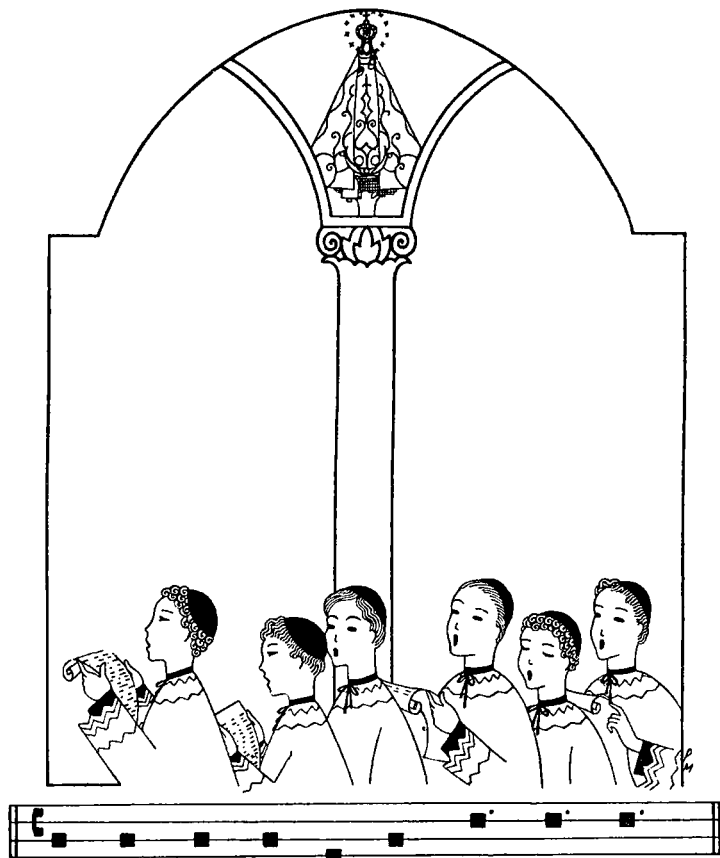
GALDOS ROMUALDO, *Salterio Davidico* (Roma 1933).

PETERS NORBERT, *Das Buch der Psalmen* (Paderborn 1930).

STEPHAN, *Psalmenschüssel* (Regensburg 1925).

VACCARI ALBERTO, *Il Libro di Giobbe e I Salmi* (Roma 1927).

ZORELL FRANCISCUS, *Psalterium ex hebraeo latinum* (Romae 1928).

É-res za-zu-te ya-kiy-tsu-ki
 Psal-li-te sa-pi-en-ter....

[Dabiden] 150 Eres=abestletan asko dira
 ludi osoho elertian, olerkirik ederrenentzat
 eukitzeok... Faulbaber=ek.

Dabid da Itun Zarreko urtziztillari
 eta Itun Zarreko ta Berriko
 Otolle nagusi... Lacordaire=ek.

Wlotz=olerkaricn artean Dabid da Bakaidun... Lamartine=ek.

Dabiden Abestiak

Lenengo Idaztiak

40 Eres=abesti dauzka

Versioni Euskericae

iuxtaponitur

Psalterii Gallicani
 Forma correctior

Psalterii liber I

Ps. I = XL

Psalmus I

Iustorum felicitas.

Beatus vir.

qui non abit¹ in consilium² impiorum.

et in via peccatorum non sistit.³

et in cathedra derisorum⁴ non sedet.

Sed in lege Jahveh voluntas est eius.⁵

et in laudando eo⁶ exercetur⁷ die ac nocte:

Ideo erit tamquam arbor⁸

plantata secus decursum aquarum.

quae fructum suum dabit in tempore suo.

et folium eius non defluet.

et omnia quaecumque faciet prosperabuntur.

Infelicitas impiorum.

Non sic impii, non sic;

sed tamquam pulvis quem proicit ventus⁹

Ideo non consistent¹⁰ impii in iudicio

neque peccatores in concilio iustorum.

Quoniam novit Jahveh viam iustorum.

et iter impiorum disperdit."

1go Egreja

Zindoen zorioya.

Zorioneko gizona

deugeen asmoetara jotzen ez duna.

obendarien bidean gelditzen ez duna.

eta irilarien partokian partutzen ez dana ...

Yauberen¹ legean beriz bere hayona daukana.

eta Yaube ofen goretetan gau-t-egun diarduna..

Ur bizien ondoan landatutako zugaitz bezelakoa

izango da izan ere ...

garai-garai emango du bere igalia.

oririk ez zayo eroriko;

eta dagizkiñ dagizkiñak. zorionduko zarkio.

Zindegeen azkentara

Ez beste aipbeste deugeak, ez beste aipbeste...
oyek beriz, aizeak darabilen autsa bezelakoak..

Oregatik beroregatik,

ez dira deugeak epaikundeaz zutik geldituko

ezta obendariak ere zindeen batzarean...

Oñen bidea Yaubek on-irizten dulako,
deungeen bidea beriz ondatzen dulako.

Psalmus II.

Gentium rebellio
contra Deum

Psalmes. **Q**uare fremuerunt gentes
et populi meditati sunt inania?
Quare¹ adstiterunt reges terrae
et principes convenerunt in unum
adversus Jahveh et adversus Christum eius?
Reges et Populi. **D**irumpamus vincula eorum
et proiciamus a nobis iugum ipsorum. »

In Filii victoria
triumphat Jahveh.

Psalmes. **Q**ui habitat in caelis, iridebit eos;
et Jahveh subsannabit eos.
tunc loquetur ad eos in ira sua
et in furore suo conturbabit eos
Messias. **E**go autem constitutus sum Rex ab eo
super Sion montem sanctum eius:
annuntiabo² praeceptum Jahveh.
Jahveh³ qui dixit ad me:

2 gar'en erezia!

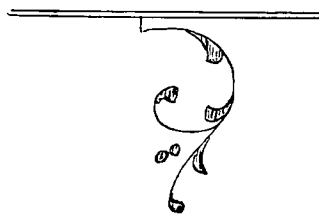
Yainkoaren aurka,
atzeriak burukan.

Erejiarena. **A**tzeriak maru-oruka j zer dala-ta?
eta eriak uskeri-asmaketan j zergatik?...
Yauberer eta bere Jgortziarey² aurka
j zergatik yaiki ludiko bakaldunak,
eta agintariak zergatik elkartu?
Eri ta agintariena. **B**erer lokariak eten ditraguz,
berer ustaria gugaydik yaurti dezaguz... »

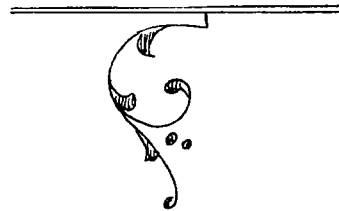
Bere Semearen garaikundean
Yainkoa garaite.

Erejiarena. **O**rtze-goyan bizi dayak hare
eta Yaubek iseka egingo die.
Aldi artan asererey aserez itz dagike ayer aurka,
eta amoruarey amoruz arituko ditu.
Jgortziarena. **N**i beriz emey yago Sionen³ berarey
Berak bakaldundurik... | menydi deuyean,
Yauberer agindua heroyek zabalduko det:
Berak esay dit:

Jahveh. "Filius meus es tu,
 Ego hodie genui te."
 "Postula a me
 et dabo tibi gentes hereditatem tuam
 et possessionem tuam terminos terrae
 Reges eos in virga ferrea
 et tamquam vas figuli confringes eos."
Psalmes. Et nunc, reges, intelligite,
 erudimini, qui iudicatis terram.
 Servite Jahveh in timore
 et exultate ei in tremore.
 Adorate pure
 ne quando irascatur Jahveh
 et pereatis de via.
 Cum exarserit post paululum ira eius,
 beati omnes qui in eo sperant?

Yaubereña "Nere seme zera zu,
 gaur heroyek sortzen zaitut-eta ...
 "Eskatu peri,
 eta atzeriak emango dizkitzut zure ondorentzat,
 eta ludi-bazterak zure ondorasuntzat,.....
 Burri-zigorez zaituko dituzu,
 eta buztin-ontziak bezela puzkatuko dituzu.
Eregilearena. Eta orain, bakaldunok, adimen-kortu-
 lur-agintariok, ikas-kortu zaitetzte. zaitetzte.
 Yauberi beldurez yopu-egiozute
 eta ikaraz Beragan postu zaitetzte.
 Gur garbire egin-zazute,
 Yaube asaretu ez dediñ
 eta bidea galdu ez dezazuten.
 Gerotxoago here asareta ixiotzen dayean,
 zorionekoak Beragan itxaron dutenak.

Ps. III. Psalmus David; cum fugeret ab Achis filio suo.

In media tribulatione
in Jahveh confido.

Jahveh, quantum¹ sunt multiplicati qui me tribulant²!
quam³ multi adversum me insurgunt!
Quam multi dicunt de⁴ anima mea:
"Non est salus ipsi in Deo eius."
Tu autem, Jahveh, susceptor meus es,
gloria mea, et exaltans caput meum.
Voce mea ad Jahveh clamavi
et exaudivit me de monte sancto suo.
Ego decubui et obdormivi et rursus evigilavi:
quia Jahveh me sustentabat.
Non timebo⁵ millia⁴ populi² me circumdantis.⁶
Exsurge Jahveh; salvum me fac, Deus meus.
Quoniam potens es tu⁷
ut⁷ percutias omnes inimicos meos in maxilla,⁸
ut⁷ dentes peccatorum conteras.
Jahveh est salvare,
populi tui te benedicere ?

3g. Er. David-en eresia; bere seme Achisoma-gardik igesik
zebilenekoa.

Estutajunean bertan, nik
Yaubegan itxaron.

Yaube; ni yaigabetzen, ai zeinbat dabiltzan!
ai zeinbat, nere aurka yaikitzen!
ai zeinbatek nere gogotzaz dajaten:
"Ez dik orrek Yainkogan osasun-biderik."
Zu beriz, Yaube, Zu zera nere aldeze;
nere aintza eta nere buruaren goratzale.
Oyuka nagokio Yauberi, nere oyuz,
eta bere meydi deunelik¹ entzun nau.
Lotara yun, da loak artu, eta ber-eriyatu paiz,
Yaube eusle zaidalako.
Inguratzzen nuten gizosteen beldurik ez det nik.
Yaiki zaitte, Yaube; yagon nazazu, ere Yainko orrek:
nere etjai guztiak nazaitan yo dirazkeru zuk,
obedarien ortzak nazpiltzeko laih,
ba-zera-bai zu
Yauberi dagokio gu yagontzea,
eta zure eriyari Zu gorestea.

Pj. IV. Praecentori: in tibijs: Psalmus David.

Tribulati et afflicti
ad Jahveh oratio.

Invocantem me exaudi.¹

Deus iustitiae meae vindex²
tribulatum³ me dilata;
miserere mei, et exaudi orationem meam.

Filii hominum, usque quo gravi corde?
quare⁴ diligitis vanitatem
et quacritis mendacium?...
At scitote

quoniam mirabilem reddidit⁵ Jahveh *sanctum*
Jahveh me exaudit, cum ad eum clamo: *(suum)*
Et si commoveamini⁶: nolite peccare;
etsi⁸ loquamini in cordibus vestris,
in cubilibus vestris tacete.⁹

Spej in laetitia.

Sacrificate sacrificia iuste debita.¹⁰
et sperate in Jahveh.

Multi dicunt:

“Qui ostendet vobis bona?”
Imnite¹¹ super nos lumen vultus tui, Jahveh,
pone laetitiam in corde meo
prae laetitia temporis¹²
quo frumentum et vinum multiplicantur.
In pace, decumbam simul et obdormibo;¹³
quoniam Tu, Jahveh, etiam solum¹⁴
habitare me fecisti confidenter¹⁴

4g. Er. Abehburuari¹: txilibituz yozeko; Dabiden crestia.
E/ta ta lañi
Yauberi otoika.

Deitzen dizudayean,

entzun nazazu entzun, nere zindotzaren *Yaiyko*

Nekaldietan, zabal nazazu; *ordainle orek*
eruki zaitz nitzaz eta nere otoya entzuidazu.

Noiz-arte, gizajemeok, izango zerate biotz-artzuz?
zer dala-ta uskeria maite izan?
zer dala-ta ibili, gezur-bila-ta-bila?...
Yakipzazute yakin

arigari egin yula Yaubek, perau bere deun-au;
entzuten yau entzun Yaubek, deitzen diotenean

Jkaraz yari-aren, obenik ez-egin,
zeon biotzetan mintzo-aren,
zeon lotegietan ixilik egon.

Itxaroyean pozarep.

Segezko yaupak² yaupaldu itzazute,
eta Yaubegay itxarontsu zaitzate.

Askok dasaigute:

“i Zoriona guri yorik darakuskegu?...
Biali zazu gure-gain, Yaube, zure aurpegiko

emay zaidazu biotzean. *argia:*
gari-ardeak ugari datoztepeke poza baye
pez aurdiagoa...

Oratzean bertan geytzaki loak artuko yau;
bakarik yagola ere,
Yaube orek, lasa-lasa yaukazulako...

P. V. Praeceptorum: pro "ea quae hereditatem consequitur"
Psalmus David
Praecepta ad Jahveh

Verba mea auribus percipe Jahveh,
intellige clamorem meum.

Intende voci orationis meae.

Rex meus et Deus meus;

quoniam ad te, Jahveh, deprecor

Mare exaudire soles orationem meam,

quia mare adsto tibi, contemplaturus.

Et enim non es tu Deus volens iniquitatem,

neque habitabit iuxta te malignus,

neque permanebunt iniusti ante oculos tuos.

Odisti omnes qui operantur iniquitatem.

perdes omnes qui loquuntur mendacium,

virum sanguinarium et dolosum.

abominabitur Jahveh.

Ego autem in multitudine misericordiae tuae

introibo in domum tuam.

adorabo ad templum sanctum tuum...

Obtine tui timorem.

deduc me, Jahveh, in iustitia tua;

propter inimicos meos

rectam fac in conspectu tuo viam meam

5g. Er. Aheburuari: "Ondorentza arku dunak" bezela,
Dabiden eregia.

Yauberi otoika.

Nere itz-ok, Yaube, zure belariz ar itzazu:

aditu ezazu nere deadaia;

nere otoyaren deadareruntz

zure eptzunmen-ori zuzen idazu, ene Bakaldun
da Yainko orek;

otoiketay zuregaruntz diardut-eta.

Goiz-goizetik nere otoya eptzun oi dezuz,

Zuri so-ta-so zure aureay goiz-goizetik egor!

Ez zera zu ez, Yainko okerzale; [oi paiz-eta.

ez da zure ondoay gaizgilerik biziko;

zure begi-aureay ez dute zipdegeak iraungo.

Zipdegekeria dagiten dagitepak, gorote dituzu,

gezuzez itz-dagiten guztiak, gal-egiten dituzu.

Gizon odol-zale ta iruzurtiari iguin gogora diozu...

Ni betiz, zure eruki askoen askotay

zure etxean² sartuko paiz,

zure dopokiruntz gur-egingo³ det...

Zure beldur-on-aren

cramay pazazu Yaube, zure zipdotajunez;

nere etsayakgatik,

nere bidea zuzen idazu zure ikuspeay.....

Iniustos punias, Jahveh.

Quoniam non est in ore eorum veritas,
vanum est cor eorum;
sepulcrum patens est guttur eorum,
linguis suis dolose agunt;

Judica illos, Deus.

Decidant a cogitationibus suis:
secundum multitudinem impietatum eorum
expelle eos,
quoniam irritaverunt te, Jahve.

Jahveh, iustos protegas.

Et lætentur omnes qui sperant in te,
exultantes in æternum.

Atque a te protecti glorientur
qui diligunt nomen tuum

Profecto, tu Jahveh, benedices iusto;
qui ut scuto beneplaciti⁹ nos coronates
habetis.⁹

Zindeggen-aurka

Ez dago ez, ayeñ acay egirik,
utsik dago ayeñ biotza:
bererantzaria, ilobi zabaldua da;
bererantzariñez gezurtiro diardute;
ebatzi itzazu, Yaube,
bererantzariñez erori ditezazu.

Beren aihbeste zindegkerien peuriz
yaurti itzazu, Yaube, Zeori ajeñe zaukate-ta...

Zindoan-alde.

Zugan ustzontsu daudenak beriz,
poztu bitez poztu,
baita betiko alaitu ere.

Zaindu itzazu zure izen-zale diran diranak
eta aintzatsutu bitez Zugan.

Bai, zindea Zeorrek onetziko dezu, Yaube;
zure hayopez, babeskiñez bezela inguraturik
ganzkatzun-orek.

Ps. VI

Præcentori: in tibi; Psalmus David: pro octava.
Preces angustiati

Jahveh, ne in furore tuo me arguas,¹
neque in ira tua me corripias¹

Miserere mei, Jahveh, quoniam infirmus sum ego;²
sana me, Jahveh, quoniam conturbata sunt ossa mea,
et anima mea turbata est valde...

Sed tu, Jahveh, usquequo?

Convertere, Jahveh,

et eripe animam meam;

salvum me fac propter misericordiam tuam.

Quoniam non est in morte qui memoret tui,
in inferno autem quis confitebitur tibi?

Defessus sum³ ob gemitus meos,
inundo⁴ fletu^{4b} per singulas noctes lectum meum,
lacrimis meis stratum meum rigo...

Caligavit prae amaritudine⁵ oculus meus,
consumptus sum⁵ inter omnes inimicos meos

Discedite a me, omnes qui operamini iniquitatem;
quoniam exaudivit Jahveh vocem fletus mei:

Exaudivit Jahveh deprecationem meam,
Jahveh orationem meam suscepit.

Erubescant et conturbentur vehementer
omnes inimici mei;

convertantur retrorsum
et erubeant valde velociter.

69. Er. Abqburuari: erekiñez¹ yoteko; Dabiden erejia: zortzikoz.²
Oteiketay estu ta lari.

Yaube, ez hiri ajerez erietay-egiy,
ezta amoruz ere, ez ni zigortu

Eruki zatzakit, Yaube, gaxorik pago-ta...
eya hazazu, Yaube, nere ezurak auldurik daude-ta,
gogoa ere ikara-ikara dagokit-eta...

Baña Zu, Yaube, i heiz-arte?...
itzuli zaitz, Yaube,

eta nere gogo-au azke idazu;
zure erukiz seydohu hazazu...

Erietzeay Zutzaz inor oreitzeay ez dalako;
lurpiluntzay³ beriz i Zu pork aitortu?...
Dekatu paiz pegareez:

gabere-gabere nere oea pegareez ufaldu egiten det,
baita malkoz busti ere nere etzan-tokia...

Ilundu egiy zait naigabez begia,
nere etai gurtien-artean zarhuta bezela pago.

Ziydegeki dagizuten dagizutenok, yun utikan nigand^k;

Yaubek nere pegar-orua entzun ditelako:
nere arentza entzun dit bai Yaubek,
oy-artu dit Yaubek eye otoya.

Lotja bitez eta baita aritu ere gogor nere etjayak
oro;

biur bitez atzeruntz azkar eta lari.

Ps. VII. Psalmus David: quem captavit Jahveh pro verbis Chusi filii Semini.

Jahveh, salva me.

Jahveh, Deus meus, in te speravi;
salvum me fac ex omnibus me persequentibus
atque me libera.^{1a}

Nequando rapiat ut leo animam meam,
dum non est qui redimat neque qui salvum faciat.

Jahveh, Deus meus, si feci istud,
si est iniquitas in manibus meis,
si reddidi pacificis^{1b} meis mala,
si immerito adversarium oppressi^{1b};
persequatur inimicus animam meam et compre-
hendat,

et conculeet in terram vitam meam
et gloriam meam in pulverem deducat.

Jahveh, defende me.

Exsurge, Jahveh, in ira tua
et exaltare contra rabiem inimicorum meorum;
et exurge, Jahveh, Deus meus,
pro iure quod praecepisti.²

Et synagoga populorum te circumdet.³
et super eam in excelsis sedes.⁴

Jahveh iudicat populos:
iudica me, Jahveh, secundum iustitiam meam
et secundum innocentiam meam quae est in⁵
me.

79. Er. Dabiden eresia: Yauheri abestu zioha; Kust! Jeminiren
remearen garla-eratzaz.

Yaube, azke nazazu.

Yaube, eye Yaiuko, Zugan nago itxarondurik;
nere yazarle guttiengandik yagon eta azke
nazazu.

Bizitza, norbutek leoi bezela artu ez dezaidan,
ber-eroste ta azkatzale, inor ez detela ...

Yaube, eye Yaiuko, nik ori egin ba' det
nere eskuetan zindogetza ba' zait,
nere adiskidei gaizkiro ber-eman ba' diet,
eta nere aurkezkoa zuzenqe, zapaldu ba' det;
ni nerau ere yazar nazala et/ayak,
eta baita atz-eman ere;
lurceralu bezait bizitza, eta nere aintza baita autjeratu
ere.

Yaube, zaindu nazazu

Yaiki zaitte, Yaube, zure asererearen aserez
eta nere et/ayen goro toaren aurka gora zaitte;
erpatu zaitte Yaube, eye Yaiuko ori,
Zeorek agindutako eskubideen-alde ...

Eta erien batzarak inguratu zaitzala
eta areen-gaiñ goi-goyan ejeri zaitela.

Erien epaile zeran, Yaube orek,
ebatzi nazazu, Yaube, nere zindotzaren zindotzaz
eta neroreen erugetasun-oren erugetasunaz.

Consumpatur requiritia peccatorum
et erigas ^{6a} iustum,
scrutans corda et renes. Deus iustus. 6

Jahveh, ultor esto pro me.

A diutorium meum a Jahveh
qui salvos facit rectos corde.
Deus, iudex iustus, fortis et pater:
numquid irascitur per singulos dies?
Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit;
arcum suum tetendit et paravit illum;
et pro eo paravit vasa mortis,
sagittas suas, ardentem effecit.
Ecce concepit iniquitatem,
gravidatus fuit malitia
et peperit iniquitatem.
Lacum aperuit et effodit eum,
et incidit in foveam quam fecit.
Convertatur malum eius in caput eius
et in verticem ipsius iniquitas eius descendat.
Confitebor Jahveh
secundum iustitiam eius
et psallam nomini Jahveh Altissimi.

Onda bedi obendarien gaiztotza
eta zutik yagoy zazu zindoa,
bioz-gultzurun-azterle zeran. Yainko zindo orok.

Yaube nere-alde berorkit...

Nere laguntza Yaubegandik,
biotz zuzeney azkalearen-gandik.
Espaite zindo, indartzu ta yagaykor da Yainkoa:
egunero aseretzen dana ote da ba?
Ohera hiurtzen ez ha'zerate,
ezpata dardaratu du,
araybela zabaldurik, zuzendurik dauka,
gertatu dizkie eriotz-izkiluak,
gezak su-gartzu yari ditu.
Ara or, zindogetza jortu du,
gaizkiñez izortu da,
okertaz erditu da.
Lur-zulo bat zabaldu ta jakor du,
eta berak egindako zuloan bertan erori da.
Biur bezaye burura bere gaizkiña,
eta erori bezaye kaska-toytor-toytoreta bere
zindogetza.
Nik beriz Yaube aitortuko det,
Bere zindota/unaren zindota/unez;
eta Yaube Goyenaren izenari eresketan
egingo diot.

Humana dignitas sublimis.

Jahveh, Dominus noster,quam admirabile est nomen tuum in univ[er]sa
terra!

Qui posuisti gloriam tuam¹ super caelos,
ex ore infantium et lactentium
perfecisti laudem, propter inimicos tuos,
ut destruas inimicum et ultorem.

Cum videam² caelos tuos, opera digitorum tuorum
lunam et stellas quae tu fundasti;
quid est homo ut² recorderis³ eius
aut filius hominis ut² visites eum?
Misiisti eum paulo minus ab angelis,
gloria et honore coronasti eum;
et constituisti eum super opera manuum
tuarum;

omnia subiecisti sub pedibus eius;
oves et boves univ[er]sas,
insuper et pecora campi;
volucres caeli et pisces maris,
qui perambulant semitas maris.

Jahveh, Dominus noster,quam admirabile est nomen tuum in univ[er]sa terra!8g. Er. Abesburuari: ardogintakoa¹: Dabiden eresia.

Gizonaren aunditajuma.

i Yaube, gure Yaun ori!... Sur oyo-oyoan
ai zein izugari dan zure izen ori!...

Zure aintza ortze-gaiñ ipiñi zepdun orrek,
baita aurtxo ta bularekoen aotik ere
zure goraltza gertatu zepdun, zure etsayen-aurka
etsai ta apentzalea opdatzeko.

Bai: Zeoren beatez egindako zure ortze-oyek
ikus-opdoren.

Zuk irazondako ilargi-izar-oyek begiratu -
ondoren;

i gizona zer da ba, Zu beratzaz gogoratzeko?

i eta gizasemea zer, Zuk bera ikertzeko?...

Gozoren aldean ere gutxi gutxi zepdun,
aintza eta ospez buruntzatu zepdun-da;
Zure eskuz egindako oroen-gaiñ gaindu zepdun,
diran-diranak oinperatu zenizkion-da:
ardi ta abelgoriak ere, baita bas-abere guztiak ere;
ortze-egazti ta itxas-araiñ... itxas-zear dabiltzan
dabiltzapak...

i Yaube, gure Yaun ori!... Sur oyo-oyoan
ai zein izugari dan zure izen ori!...

Pſ. IX. Praecentori: pro morte filii: Psalmus David.

Psalmus alphabeticus.

Confiteor tibi, Jahveh, in toto corde meo;
parabo omnia mirabilia tua.

Inquietabor et exultabo.

Psallam nomini tuo, Altissime.

Quia conversus est inimicus meus¹ retrorsum,
infirmati sunt et perierunt a facie tua

Quoniam fecisti iudicium meum et causam meam,
sedisti super thronum qui iuste^{2a} iudicas.

Increpasti gentes et perdidisti impios,^{2b}
nomen eorum delestis in aeternum et in saeculum
saeculi.

Consumpli sunt inimici^{2c}

solitudines^{2c} sunt in aeternum civitates quas
destruxisti;

earumque^{2a} memoria perit cum ipsis.³

[*Deiunt duo versus per Dalet incipientes*⁴]

Jahveh autem in aeternum sedebit.^{5a}

firmans thronum suum ad iudicandum;^{5b}

et ipse iudicabit orbem terrae in aequitate,
iudicabit populos in iustitia.

Et factus est Jahveh refugium pauperi,

adiutor in opportunitatibus, in tribulatione.

Et sperent in te qui noverunt nomen tuum,

quoniam non dereliquisti quaerentes te, Jahveh.

9g. Er. Abeyburuari: 'Semearen eriohas¹, bezela: Dabiden eregia

Alefateko² izkiz egindako olerkia.

Zu, Yaube ori, nere bietz oioz aitortu hai zihukat.
zure izugarikunde gutziak azaltzea nai nituzke.

Zugan, Goi-goyen orctan, poz-alaituko haiz;
zure izen-ori eresketan egingo diet:
nere etjayak atzeruntz biur dituzulako,
indargeluta ezereztu dituzulako.

Bai: nere zuzetzaren-alde epaitetan yarduz dezu,
epai-aulkian eseriz, epai zuzenkiro egiz dezu.

Azterici erictan-egiz diezu, eta gal-dituzu deungeak;
betiko ta betikotasuney betiko, berey izena ezereztu
dezu.

Ezereztu dira etsyak;

Zuk ondatutake ayen uriak, lekarotu dira betiko;

eta berey oroipeya ere ayenatu da beayekiz.

[*Bi ezekaden utzuna dago emen noyki izki Dalet-ekin ayten zana*]

Yaubek beriz, beti-betiko dirau,

aulkia zuzetzan gogorturik daukalake.

Zurbira beti Berak epaitzen du zipdoki,
etia Berak epaitzen ditu zuzenki...

Yaube egiz oi zayo beartsuari estaltoki,
estutasun eta zoritxaretan laguntzale.

Zure izena daragutenak, Zugan itxaron bekante;
zure bila dabiltzanak, izoiz ere, Yaube orck, ez
dituzu uzten-eta...

Psalite Jahveh qui habitat in Sion,
 annuntiate inter gentes adinventiones eius.
Quoniam ultor sanguinis, recordatus est pauperum,
 non est oblitus clamorem eorum.⁷⁴
Miserere mei, Jahveh,
 vide humilitatem meam,
 de inimicis meis me exaltans,
 exaltans me de portis mortis.
Ut annuntiem omnes laudationes tuas,
 exultans ob salutare tuum,
 in portis filiae Sion.⁹
Infixae sunt gentes in interitum quem fecerunt,
 in laqueo quem absconderunt, captus est pes eorum.
Cognitus est Jahveh iudicium exercens,
 in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.
Convertantur peccatores in infernum,
 omnes gentes quae obliviscuntur Deum.
Exsurge, Jahveh, non confortetur homo,
 iudicentur gentes in conspectu tuo.
Quoniam non in aeternum oblivio erit pauperis,
 nec expectatio pauperum peribit in perpetuum.
Constitu, Jahveh, legislatorem super eos,
 ut sciant gentes quoniam homines sunt ipsae.^{8b}

Eres-zazute Yauheri, Sionge biztanle dayari...
 atzerien-artean bere asmakuntzak aldarikatu itzazute.
Beartsuey eruakaz ez da ez artutzen,
 gogoratzen da beayekin, edol-zoren eskale dayez.
Ditzaz, Yaube, eruki zaitz,
 here apaltasun au ikus zazu;
 etsayengandik ni yatorik,
 eriozt-atetatik Zuk ni goraturik;
 zure esakuntzaz pozhurik,
 Sionge Allaharen atedictan
 zure goraltz guztiak zabaldu ditzadan.
Beayek egindako zuloan, yojirik gelditu dira atzeriak;
 beayek, estalitako lekarian, loturik here oña
 gel da gel..
Eta bere eskuey egizetan arapatuta ebendaria gelditu
 dalako.
Eragun ageri da Yaube, epaigile dala.
Surpiluntzaratu bitz ebendariak
 Yaiñke arhuta daukaten atzeri guztiak...
Yaiki zaitz, Yaube, ez bedi gizona garaitle gelditu;
 zure aurera atzeriak epaipeturiki betozte
 beartsuekin Zu azluta egotea, ez da izayge betiko,
 ez da betiko ondaturiko beartsuey itxaroya.
Yar zazu, Yaube, beren-gaiñ legegilea;
 atzeriok yakin dezaten gizaki dirala...

Ut quid, Jahveh, sistis ^{14c} a longe ?
ut quid ¹⁵ absconderis ¹⁵ in temporibus tribulationis ¹⁶ ?

Quoniam laudatur peccator de ¹⁵ desideriis animae suae
et iniquus applaudet sibi, blasphemans ¹⁶ Jahveh.
Secundum multitudinem irae suae non quaerit
peccator ¹⁷ Jahveh ¹⁷.
non est Deus in omnibus cogitationibus suis ¹⁸;

iniquitae sunt viae illius in omni tempore,
elevatae sunt ¹⁹ iudicia tua a facie eius,
omnes inimicos suos despiciit ²⁰

Dixit enim in corde suo:

“Non movebor; a generatione in generationem
ero sine male”.

[*Derunt duo versus per Samech incipientes*]

Cuius os maledictione plenum est et amaritudinis et
dole;

sub lingua eius labor et dolor.

Sedet in insidiis iuxta vestibula ^{20b}

ut in absconditis ^{20b} interficiat innocentem.

Oculi eius in pauperem respiciunt,

insidiatur in abscondito,

quasi leo in spelunca sua.

¿Zer dala-ta aiy uruti urundu zera. Yaube ?
zer dala-ta eskutatu Zu, estutasuy-aldietan,
deungea aro, eta txiroa kirkailtzen dagopean.
aroak asmatutako asmoetan korapilatzen dagopean?...

Bere biotzeko gogoakatik or dabil obediaria bere
burua onesten;
or diardu zindogek bere buruari txaloka,
Yauberi biraoka...

Aroputzaren-aroz, ez du obediariak Yauberen
ardurarik,

bere asmaketa guztietan ez du Yainkorik,
aldi-oro darabilzki bere bideak zikiñ;
bere begietatik goi-uruti dauka zure epaikuntzak,
bere etjai guztiak ezerezkotzatuturik.

Orela daja biotz-baruz;

“Eta ikaratxo ere, ez diat nik inoiz egingo;
gizaldirik gizaldi, ez diat gaitzik izango”...

[*Bi ezerehaden uhuna dago emen ere, izki Samech-in astentzan*]
Biraogaraztasunez eta asmo-gezurrez, aroa beterik
dauka;

neke-onazegayak bere mingain-pean...

Eri-bazteretan, iruzur-egitako makurhurik dago,
giz-erugea ixilpean erailtzeke...

Bere begiak txiroari begira,
leoiak bere zulotik bezela,
estaltokitik iruzur-egitako.

Insidiatur ut rapiat pauperem;
 rapturus²¹ pauperem, attrahit eum?²²
In laqueum eius contractus subicitur^{22a} pauper^{22b}
 et cadit in yngues eius.²³
Dixit enim in corde suo:
 "Oblitus est Deus,
 abscondit faciem suam, non respiciet in perpetuum.²⁴
Exurge, Jahveh Deus,
 exaltetur manus tua,
 ne obliviscaris pauperum.
Quare blasphemat²⁴ impius Deum?
 dicens²⁴ in corde suo "Non requirit Deus?".
Vides, Jahveh, profecto,
 tu consideras laborem et dolorem;
 ut reddas ea manu tua²⁶
Tibi derelictus est pauper,
 orphanus tu es factus²⁷ adiutor.
Contere brachium peccatoris et maligni,
 quaeratur peccatum illius et non inveniatur.
Rex est^{27b} Jahveh in aeternum et in saeculum
 saeculi;
 peribitis, gentes, de terra illius.
Desiderium pauperum tu exaudis, Jahveh,
 tu firmas corda eorum,²⁸
 tu attentam reddis²⁸ aurem tuam;
 iudicande pro pupillo et humili,
 ut nequaquam ultra superbiat³⁰ homo de
 terra.

Iruzurki dago bai, txiroa arapatzeko,
 eta arapatze-arey, bere sareruntz darakar:
 orela txiroa bere lokarictay aspiratzen du,
 eta bere atzaparetay beartya erortzen da.
Orela dabil, biotz-baruz esanaz:
 "Gizurik zioz Yainkoa; ez zekusk ez...
 aurpegia betiko bestalderuzturik zeaukak-eta...
Yaube Yainko, yaiki zaitte,
 zure esku-ori gora zazu,
 ez zaitte txiroekin azhi
Zer dala-ta Yainkoari birao deuzgeak?
 zer dala-ta bere biotzeay esay:
 "Ez zioz Yainkoak giz-ardurarik?".
Ba-dakuzu bai, Yaube, ba-dakuzu;
 obendariak asmatzen dituy oñaze-yekegayak
 begiratzen dituzu bai, zorey eskuz ordain-
 artzeko.
Zerentzat dago lagata zaintza-gai txiroa,
 umezurtzari laguntzale zu zori zayozu.
Obendari ta biotz-gaiztekoari austi-yozu besoa;
 bere obenarey bista ibili-arey, ez dedila agertu.
Bakaldun da Yaube betiko
 eta betikotasuney betikotasunerako,
 atzeri-ok beriz, bere lurretik itzaliko zerate.
Txiroey gogoak zuk entzun oi dituzu, Yaube orek,
 berey biotzak zuk indartu,
 zuk ayengayutz zure entzunmena yari oi dezuz;
 apal eta umezurtzen-alde epai-egihaz,
 aurerantzeay iñoiz ere aintz-arotu ez dedin
 lur-gixontxo...

Pj. X.

Præcentori: Psalmus David.

In Jahveh confido
iustitiae amator.

In Jahveh confido:

quomodo dicitis animae meae:

Transmigra in montem sicut passer? n.

Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum,
paraverunt sagittas suas in pharetra,
ut sagittent occulte¹ rector corde.

Quoniam fundamenta² destruxerunt:
iustus autem quid faciat³?...

Jahveh in templo sanctuarium⁴ eius;
Jahveh in caelis sedes eius.

Oculi eius respiciunt in terram.⁵

palpebrae eius examinant⁶ filios hominum.

Iustum et impium examinat Jahveh.

iniquitatis vero amatorem odit anima eius.⁸

Pluet super peccatores carbones⁹ igneos:
sulphur et spiritus procellarum pars calicis
eorum.

Quoniam iustus Jahveh, iustitias diligit;
ad rector respicit¹⁰ vultus eius.

10g. Er.

Abeburuarentzat: Daviden eregia.

Yaubegan itxaron naiz,
zindoazale da-ta.

Yaubegan hage ni itxaron durik...

i Nola dasayozute here gogo-oyi:

"Mendiratu adi igesik, txoritxo?!"

Ora ba or, yainkogeak arambela zuzendu dute,
gezak gerturik dauzkate geza-ontzian,
biotz-zuzenekoak iluntzapetik gezaz yoste-aren.

Zuk egindakoak oydatu dituzten-erkerok.

i zindoak zer egin lezake?...

Yaubek txadoncar du bere deuntzia,

Yaubek ortze-goyan du bere yartokia.

Bere begiak lurera begira daude;

bere betauriak gizasmece azterkari dira.

Zindo ta deungea azterkatzen ditu Yaubek,

zindogezalea beriz, bere gogeak gorote du.

Ikatz-txirpart-entria yaurtiko du obendarien-gaiñ;
gezal² eta ekaitz-aizea izango da beren edontziko
edari...

Egi-egiz da Yaube, zinde ta zindoazale;
zuzenpei begira dagokie aurpegia.

Pj. XI

Præcentori: pro octava: Psalmus David.

Jahveh, salva me.

Salvum me fac, Jahveh,
quoniam defecit sapientia,
quoniam immixti sunt fideles¹ inter² filios
hominum.

Vana loquuntur³ unusquisque ad proximum suum;
labiis dolosis et corde duplici³ loquuntur.

Disperdat Jahveh
universa labia dolosa et linguam magniloquam
dicerentium⁴. "Linguam vestram magnificabimus,
labia vestra, vestra⁵ sunt;
quis vester est dominus?^{5b}

"Propter miseriam inopum et gemitum
pauperum

"nunc exurgam", dicit Jahveh;
"Ipse posuam in salute desiderantem eam⁶."

Eloquia Jahveh, eloquia casta;
argentum ignitum in fornace terrae
purgatum septies.^{7a}

Tu, Jahveh, nos servabis^{8b};
et custodie nos a generatione hac in aeternum;
dum⁹ in circuitu impii ambulat;
quasi summa vilitatum inter¹⁰ filios
hominum.

11g. Er.

Abeburuari: zortzikoz: Dabiden eresia.

Yaube, azke nazazu.

Azke nazazu, Yaube,
gizajemeen-artelik doyeak amaitu,
zindoak gutxitu egiz dira'-ta.

Batak bestzari, ezpaiñ gezurtiz, ukeriak dajazkie,
biotz bikoitzez, itz-dagiete elkari.

Mingaiñ aydikor eta ezpaiñ gezurti guztiak
on da bitza Yaubek.

Or diardute: "Gure mingaiña geok aydikortuko
diagu bai,

gure ezpaiñak geureak dituk-eta...

i gure Yabe por?..."

"Beartsueñ zoritxaragatik eta txiroen
negarakgatik,

oraintxe bai ni zutik", dio Yaubek.

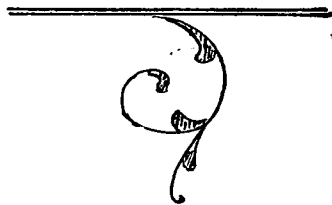
"Deonek zorionduko det zorion-gura dabilena."

Yauberen egnak egn garbiak
silar utz-utz, lurreko laban sutua, zazpi aldiz
garbitua.

Zeorék, Yaube orék, zaiyduko gaituzu;
Zeorék, gu yagon ere betiko gizadi oyetatik;
deungeak inguruan dabiltaizkigula;
gizajemeen-artean, nardagarien diran
deungeok...

Oratio in diurno periculo.

Usquequo, Jahveh, oblivisceris me peccatus¹ ?
 Usquequo avertes a me faciem tuam² ?
 Quamdiu feram de die in diem³
 sollicitudines³ in anima mea, dolorem in corde meo?...
 Usquequo exaltabitur super me inimicus meus ?⁴
 Respice et exaudi me,
 Jahveh, Deus meus ;
 illumina oculos meos,
 ne unquam obdormiam in morte ;
 ne quando dicat inimicus meus :
 « Praevalui adversus eum ».
 Qui tribulant me, exultabunt,
 si motus fuero ;
 ego autem in misericordia tua confido⁵
 Exultabit cor meum in salutari tuo ;
 cantabo Jahveh qui bona tribuit mihi,
 et psallam nomini Jahveh Altissimi.

Galbide aundi bateko
otoya.

Noiz-arte beteko aztuta eukiko nauzu ?
 Noiz-arte nigandik, aurpegia bihurturik daukikezu?
 Noiz-arte erabili bear ditut eguzik-egun
 gogean ardurak, biotzean oñazeak ?...
 Noiz-arte nere aurka zutik egongo zait etsaya ?
 Begira, Yaube oreak,
 eta entzun ni, Yaiñko oreak.
 Argizkidazu begiak ;
 beñ ere eriotz-loan lotaratu ez peditz.
 beñ ere nere etsayak gatz ez dezatz :
 « Yari nauk bere-gaiñ ».
 Ni yartzatzen dabiltzayak,
 portu eginge dira, kili-kolo ba dagit ;
 ni beriz zure erukian nago itxarontzu.
 Zure ojakuntzan portuko da nere biotza ;
 Oyak damaizkidan Yauberi, abestuko diot ;
 eta Yaube Goyeparen izenari, baita eres-egin ere.

Apostasia universalis.

Dixit insipiens in corde suo:

"Non est Deus".

Corrupti sunt et abominabiles facti sunt
in studiis suis;

non est qui faciat bonum,

non est usque ad unum.

Jahveh de caelo prospexit in filios hominum,
ut videat si est intelligens aut requirens Deum.

Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt;

non est qui faciat bonum,

non est usque ad unum.

[Sepulcrum patens est guttur eorum,

linguis suis dolose agunt,

venenum aspidum sub labiis eorum:

quorum es maledictione et amaritudine est plenum;

veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

Cogitatio et infelicitas in viis eorum

et viam pacis non cognoscunt:---

non est timor Dei ante oculos eorum.]

Yainko-uzte orokora.

Bere biotz-batuz daza adimengeak:

"Yainkorik ez zioh".

Usteldu, hardagafitu egin dira beren asmoetan;
on dagirik ez dago;
ezta bat bakarik ere.

Ortze-goitik begiratu die gizasemeeri Yaubek,
adimendun edo Yainko-bilatzaileen bat ote dago...

Buziak makurtu, usteldu egin dira bat-batera.

On dagirik ez dago,

ezta bat bakarik ere:

[Obi zabaldua beren ezteia;

mingaitzak gezurkiro diardute;

sugeandiaren edera ezpain-pean.

Gaitzaspn eta garatzasunez beterik beren adaz,
odol-ixurtzeko, beren oñak azkar.

Zorigaitz eta zoritxar beren bideetan;

eta gentza-bidea, ezta ezagun ere;

Yauberan beldu-ozik betnuten ez dute-ta.]

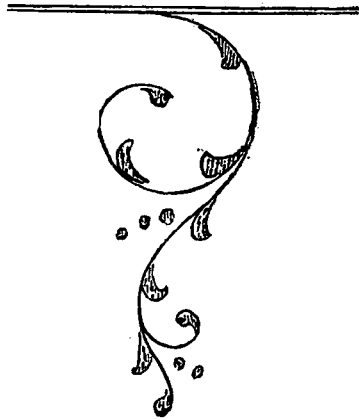
Dumquid sapiunt quotquot operantur iniquitatem,
et⁴ devorant plebem meam sicut escam panis,
et Jahveh non invocant?⁵...

Sed⁶ illic trepidant timore, ubi non est timendum?⁷

Quoniam Jahveh cum⁸ generatione iusta est,
si consilium miseri irritare vultis⁹;
et enim¹⁰ Jahveh spes est eius.¹¹

Quis det¹² ex Sion salutare Israël?

Cum averterit Jahveh captivitatem plebis suae,
exsultabit Jacob et laetabitur Israël.

¿Adimenik ba-ote dute ba,
ziydogetza dagiten dagitenak,
yere eri-xea, ogia yaten dan bezela, irentzi oi dutenak?...

Yauberi deitzen ez diotenak?...

Baña ikaratuko dira belduñez, beldur-gairik egon
ez-aren,

Yaube beriz gizadi ziydoakin, dagon-erkero,
beartsuaren asmoak zuek indargetu hai izan-aren,
Yaube izaygo zaye itxaron.

¡Ja ba, emango ba' lezkigute² Siondik Israelen
osakuntza!...

Bere eri-xeko yopuak Yaubek biurtuko ba' litu,
poztuko litzake Jakoba, baita alaitu ere Israel.

Quis dignus
qui coram Jahveh appareat?

Jahveh, quis hospitabitur¹ in tabernaculo tuo,
aut quis commorabitur² in monte sancto tuo?...

Qui malum vitat
operaturque bonum...

Qui procedit³ sine macula
et operatur iustitiam.

Qui loquitur veritatem in corde suo
et⁴ non agit⁴ dolum in lingua sua.

Qui non⁵ facit proximo suo malum
et opprobrium non accipit⁶ adversus proximos suos.

Qui in oculis suis despicit improbos,⁷
timentes autem Jahveh glorificat.

Qui non iurat ut affligat
nec ut proximum decipiat⁸...

Qui pecuniam suam non dat⁹ ad usuram,
et munera contra innocentem non accipit.¹⁰

Qui facit haec,
non movebitur in aeternum.

Yaubekin bizkide
izateko lain, i nor?

Yaubek, zure biztegiaren¹ i nor izango da bizkide?
zure mendian² donean i nor izango da biztanle?

Gaizketan ezik,
onetan diarduna.

Erüge dabilena,
zindotza dagiña.

Biotz egiliz mintzatzén daga,
mingañez gezurik ez dardana.

Urkoari gaitzik ez dagiona,
urkoen - kalte iraiñik yasetzen ez duna.

Gaizgilea ezerezkotzat begiratzen duna,
Yauberen beldurdunak beriz, goyesten dituna.

Urkoa naigabetzeko edo iruzurtzeko
ziñik ez dagiña...

Bere dirua gaitzekotzat ematen ez duna,
erugearen - kalte emaitzak artzen ez dituna.

Orlakoak dagizkiñak,
ez du inoiz ere kili-kelo egingo.

Pſ. XV. Tituli inſcriptio ſeu Miktam; ipſi David.

Uiri religioſi gaudia,

Conſerva me, Jahueh, quoniam in te ſpero;¹

Dico² Jahueh: "Tu es Deus meus³

nec bonum ſuper te eſt mihi⁴":

"Sanctos autem eius qui ſunt in terra.

ipſos ego magnifico.⁶

in ipſis eſt tota complacentia mea⁷."

Illis multiplicentur idola,

qui poſt deos alios accelerant⁸;

equidem non libabo cruentas libationes eorum⁸,

neque aſſumptam pomina eorum

in labiis meis.⁹

Hereditas et gaudium

mihi Jahueh.

Jahueh eſt¹⁰ pars hereditatis mee et calicis mei;

tu eſ qui retentas¹¹ hereditatem meam mihi.

Funes ceciderunt mihi in praeclaris;

profecto,¹² hereditas mea praeclara eſt mihi

Benedicam Jahueh qui me conſiliauit,¹³

in ſuper et nocte erudierunt¹⁴ me reſes mei.

Conſtitutum habeo¹⁵ Jahueh in conſpectu meo ſemper;

profecto¹⁶, a dextris eſt mihi, non commovebor.¹⁷

Propter hoc laetatum eſt cor meum

et exultavit gloria¹⁸ mea;

in ſuper et caro mea in ſpe requieſcet.¹⁹

15g. Er.

Miktam¹: Dabidena.

Yainkozelearen poz-ituriak.

Yagon hazazu, Yaube, Zugan ditxarot-eta...

Yauberi daſayot; "Zeu zaizkit ene Yainko,

ez det nik onik, Zugan izan ez-ik.

Zure lurean dauden deunak beriz,

eyek, aundiesten ditut yik,

here nagon guztia beayetan eukirik.

Beste Yainkoen bila dabiltrazei

aykotu bitrayote-aykotu, beren yainko-irudiak.

Nik ordea ez ditut ixuriko ayen odolezko ixuriketak,

ezta nere ezpaitetan ere,

ez ditut artuko ez, ſaſi-yainkoen izen-ok

Yaube zait ondorentza;

Yaube poz-ituri....

Yaube zait nere ondorentzako atala, here edontziko

txuruta;

here ondorentz-ori Zecrek zaintzen didazu-ta.

Toki ederetan erori zazkidap lur-lokariak²...

bai, ondorentza edera heretu zait heri.

Ain ondo aolkatu hindun Yaube ori, goreztuko det nik.

gabaz ere, aſmo-opak eman zizkiñ baruak³

Beti daramat Yaube nere begien aurean;

bai, here eskuman dagokit; ez det yik kili-kolorik

egingo.

Oregatik poztu zait biotza,

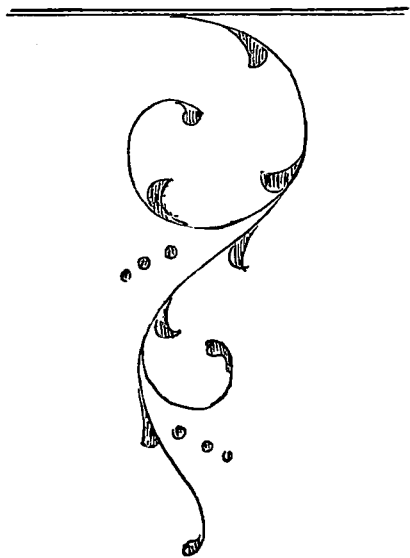
baita alaitu ere here gogoa;

nere aragia gañera itxaronean laja-laja dagokit...

Jahueb mihi auctor vitae.

Quoniam non derelinquens animam meam in
inferno,
nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

Notas mihi fecisti vias vitae;
adimplebis me lactitia ante vultum tuum,^{2o}
delectationibus siue siue ad dexteram tuam^{2!}

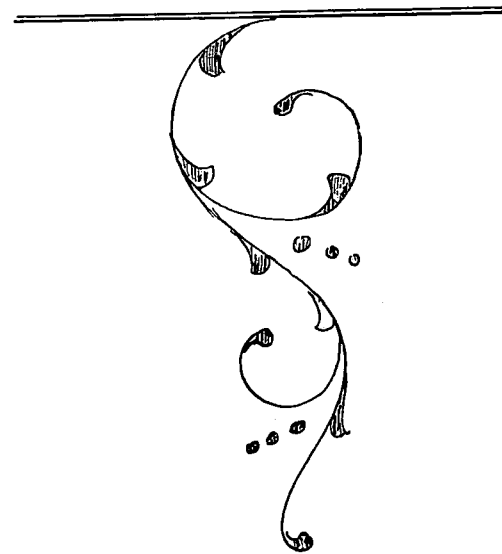

Yaube, neretzat
biz-emale...

Zuk nere gogoa lurpilituntzean utzike ez
dezulako..

zure deun naizen-au, usteltzea ikusten,
ez hazulako lagako.

Biz-bideak ezagun erazi zenizkidan;
ajeko hazu pozez zure aurpegi-aurtean,
atsedenez amaige, zure eskumako - aldean.

Pſ. XVI.

Oratio David.

Me innocentem protege Jahveh.

Exaudi, Jahveh, iustam causam meam¹
intende deprecationem meam;
auribus percipe orationem meam
labiis non dolosis prelatam.²

De conspectu³ tuo iudicium meum prodeat,
oculi tui adspiciant aequiter.⁴

Probasti cor meum et visitasti nocte;
igne me examinasti et non est inventa in me
iniquitas,
non est⁵ locutum os meum secundum⁶ opera
hominum
sed iuxta⁷ verbum labiorum tuorum ego
custodivi vias duras.

Sustenta⁸ gressus meos in semitis tuis,
ut non moveantur vestigia mea.

Ego te invoco,⁹ quoniam exaudire soles¹⁰; Deus;
inclina aurem tuam mihi et exaudi verba mea

Mirifica misericordias tuas,
in te sperantium salvator!¹¹

16g. Er.

Dabiden otoyá.

Zaindu nazazu, Yaube,
eruge naiz-da ...

Eztuidazu, Yaube, nere zindotzaren zindotza,
nere azentzaruntz biur bedi zure eztzun-mena;
zure belariz ar-zazu nere otoiketa;
ez ezpain maltzurer ezpidoako otoiketa.

Zuregandik betorkit eskubide zuzera;
zure begiak begiratu narala zuzentzuki ...

Biotza atertut didazu, gabaz ikertu nauzu;
suz atertut nauzu eta nigan ez dezu zindogetzarik
aurkitu.

Giz-egintzen eraz, ez da nere aza mintzatu;

zure ezpainetako esanen eraz, bide gogorak
zaindo ditut-eta.

Eutsi itazu nere oinkadak zure bidez ingoretan,
nere oñak kilikolotu ez zarkidan.

Oruaz nagotzu, Yainko, eztzun oi nauzulako;
zure belarriok niganuztu itzazu, eta nere itz-ok
eztzun ba.

Arigaritu itzazu zure erukitasunak,
Zugan itxaron duten yareile zeran-orek ...

Ab inimicis meis defende me.

Ab insurgentibus in me,
dextera tua me custodi,¹²
ut pupillam oculi;
protege me sub umbra alarum tuarum,¹³
a facie impiorum me affligentium.¹⁴
Inimici mei animam meam circumdant,¹⁵
adipem suum concludunt,¹⁵
os eorum loquitur¹⁵ superbiam.
Adversus me incedentes,¹⁶ nunc¹⁷ me circumdant,
oculos suos defigunt ut¹⁸ in terram me prosternant.¹⁹
Similes sunt facti leoni ad praedam parato,²⁰
et catulo leonis in latebris sedenti.²¹

Exsurge, Jahveh, praeveni eum et supplantata eum;
eripe animam meam ab inipio per frameam
tuam²²
ab inimicis per manum tuam²³, Jahveh.²³

Imprecationes.

In vita sua partem accipiant debitam²⁴
de thesauris tuis adimpleatur²⁵ ventris eorum;
idem saturentur filii sui²⁶
et dimittant²⁷ reliquias parvulis suis.

Oratio.

Ego autem ob iustitiam meam contempler vultum tuum²⁸
et cum evigilavero, sicut gloria tua.²⁹

Here etjayengandik
zaindu nazazu.

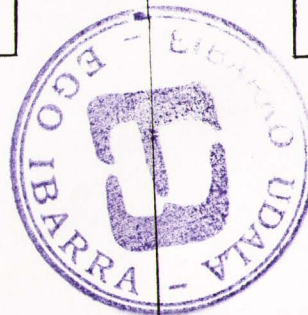
Here aurkakoengandik
zure eskumcagaz
betsein bezela zaindu nazazu.
Zure egapean yagoz nazazu,
naigabetzen narabiltzan deungeengandik.
Here gogoa nere etjayak inguraturik daukate;
beren gibela gordin-gogortu dute;
beren aoa izketan arotjuki dabil.
Ni yartzten dabiltzanak, inguraturik naukate,
ni lu'eratze-aren, beren begiak josten dirkidate.
Arapaketarako jert dagon leoi bat bezela, yari dira...
barte- iluntzan makurturik dagon, leoikume
bat bezela.
Aurez eta len yaiki zaite, Yaube; biur zayozu
belaua;
yagon zazu, Yaube, nere gogoa
deungearengandik zure epataz,
etjayengandik zure eskuz.

Alaraoka...

Beren bizitzaeran ar bezate zor-zayen zori-atala...
eta beren kolkoa zure aberastajunez bete dedila;
baita beren semeak ere bete bitza,
eta beren umetxoci gañerkoa utzi dezayetela!...

Otoika...

Ni beriz, nere zuzentzaren zuzentzaz,
zure aurpegia ikustera eldu nedita;
eta ernai-ondoren, zure aintzaz aje-nedita-ase.

Pſ. XVII.

Præcentori: Davidis servi Jahveh: qui locutus est
Jahveh verba canticum huius, in die qua eripuit eum
Jahveh de manu omnium inimicorum eius et de
manu Saul, et dixit:

Jahveh, amo ez

Diligo te, Jahveh, fortitudo mea;
Jahveh firmamentum meum
et refugium meum et liberator meus.

Deus meus adiutor meus, in quo spero;^{4b}
protector meus et cornu salutis mee, qui me defendit²

Saudans invocabam Jahveh
et ab inimicis meis salvabar.

Circumdede runt me dolores mortis,
et torrentes Belial³ me conturbaverunt⁴

Dolores inferni me circumdede runt⁴
preoccupaverunt me laquei mortis.

In tribulatione mea invocavi Jahveh
et ad Deum meum clamavi:
et exaudivit de templo sancto suo vocem meam
et meus coram eo clamor⁵ introivit in aures eius.

17g. Er.

Abesburuari: Yaubereri etsein zan Dahidetz eresta:
berak ejan zirkon Yauberi abesti onerako itiak,
etsai guatien eskutik eta Saulenetik Yaubek
atera zun egunean: ejan zun ba ejan.

Yaunberentzat nere maitajuna.

Maitz zaitut nik, Yaube, nere indar-ori;
Yaube, nere aitz-gegor-ori,
nere igestoki, nere yareile-ori.

Nere Yainko, nere laguntzale zeranez, Zuan itxaron det;
nere zaindaria, nere indar¹ ojagari zeranez, zereok
zaintzen nauzu.

Yauberi goresketan deadar-regon,
eta nere etyayngandik azke neginon.

Eriotz-minak inguratu ninduten
baita gaitz-usalak txorabiotu ere.

Lurpiluntzako minak inguratu ninduten
eriotz-lokariak auzez-arturik hedukaten.

Nere onaze-aldian Yauberi deadarke negokion,
nere Yainkoari oruka;

eta Bere txadon deunetik nere deadara entzun
zidan,
eta nik bere-aureraz egindako orua, beraren
belarrietara jar-zitzayon.

Sublimis theophania.

Commota est et contremuit terra;
fundamenta montium concussa sunt et conquassata
quoniam Jahveh⁷ iratus est eis.

Ascendit fumus e naribus⁸ eius,
et a facie eius exarsit ignis,⁹
prunae egrediebantur ex eo¹⁰.

Inclinavit coelos et descendit
et caligo sub pedibus eius.

Et ascendit super cherubim et volavit,
volavit super pennas vespertarum.

Et posuit tenebras circum se, in latibulum sibi¹¹
et tenebrosam aquam aëreasque nubes, in
tabernaculum suum¹².

Ex fulgore a Jahveh procedente¹³ processerunt nubes,
et¹⁴ grande et carbonis ignis.

Et intonuit de coelo Jahveh
et Altissimus dedit vocem suam.¹⁵

Et misit sagittas suas et dissipavit hostes¹⁶
fulgura multiplicavit et conturbavit eos.

Et apparuerunt fontes aquarum
et revelata sunt fundamenta orbis¹⁷
ab increpatione tua, Jahveh,
ab inspiratione spiritus irae tuae.

Yauberen ager-aldi
izugaria.

Ikara-ikaraka yari da lu'ra,
ikaraka ta kilikolo mendien lur-arpea,
beayekin Yaube asere dalako.

Keya dario juduretik,
su-gara aurpegilik,
ikatz-txinpartak Beragardik...

Ortze-goyak makurtu ditu, eta yexi da
bere onazpiko, lañoa zayola.

Kerubien-gaiñ yari, ta ega dagi;
ega, aize-egoen-gaiñ...

Juntza yari du bere inguruan bere estaltokizat,
eta odeimuruzko ur ilunak, bere txabolatzat.

Yauberi darion tximistaren-epdoren, or datorte odayak,
eta txingora, eta ikatz-txinpartak...

Ortze-goian Yaubek inusturika diardu;
bere orua Goigoyenak egin du.

Yaurti bere gezak, eta etxayak banatu ditu;
tximistak ugari yaurti, eta etxayak nabaitu
ditu.

Yaube, zure akataren akarez,
ager yari dira itxas-baren-leizeak;
eta zure aserearen añas asereagatik,
agirean yari dira lur-baruak.

Jahveh me salvavit...

Misit de summo manum¹⁸ et accepit me
et assumpsit me de aquis multis.

Eripuit me de inimicis meis fortissimis
et ab his qui me¹⁹ oderunt.

Vere²⁰ super me fuerant confortati,²¹
præveniant me in die afflictionis meae.

Sed²² factus est Jahveh protector meus,
et eduxit me in latitudinem;
salvum me fecit,

quoniam in me complacuit sibi²³

Et retribuit mihi Jahveh secundum iustitiam meam,
et secundum puritatem manuum mearum retri-
buit mihi:

quia custodiui vias Jahveh
nec impie gessi a Deo meo.

Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo
et iustitias eius a me non repellebam;²⁴
sed eram²⁵ immaculatus cum eo
et custodiebam²⁶ me ab iniquitate mea.

Et retribuit mihi Jahveh secundum iustitiam
meam,

et secundum puritatem manuum mearum
in conspectu oculorum eius.

Yaube, nere laguntzale...

Ortze-goitik bejca . luzetu du eta artu egin nau,
ur aundietatik beregatu nau.

Etjai ipdartsuenetatik,
goroto niyduenetatik, atera nau.

Egiz ni baño gogorago eginda zeuden,
nere lazialdian aurea neri artuta zepukatzen.

Baña nere zaiydari egin-zaidan Yaube,
eta toki lasaira eramana,
azke yari niydun,
nigan atyegin izan zulako.

Nere zinydotzaren neuriz jariztu nau Yaubek,
nere eskuetake garbitasunaren neuriz jariztu
nau;

Yauberen bideak neronek ere zaindu ditudalako,
Yainkogandik yainkoge ibili ez naizelako;

Bere epaikunde guztiak nere aurean erabilirik,
bere zinydokundeak nigaydik yaurtigit;
eruge Berakin yadunik,
eta nere burua zinydogetzatik zaiydurik.

Nere zinydotzaren neuriz jariztu nau Yaubek,

eta bere begien aurean zegoen
nere eskuetako garbitasunaren neuriz jariztu
nau.

Nam cum sancto sancte agis²⁷
 et cum viro innocente innocenter agis²⁸
 et cum puro pure agis²⁹
 et malum male tractas.³⁰
 Quoniam tu populum humilem saluum facis³¹
 et oculos superborum humilias.³²
 Quoniam tu illuminas lucernam meam, Jahveh,
 Deus meus, illuminas tenebras meas.

Quoniam in te fretus curram in praelium
 et in Deo meo transgrediar murum.

Quis sicut Jahveh?

Deus meus, impolluta via eius;
 eloquia Jahveh, igne examinata:
 protector est omnium sperantium in eum.
 Quoniam quis Deus praeter Jahveh?...
 aut quis Deus praeter Deum nostrum?
 Deus qui praecinxit me virtute
 et posuit immaculatam viam meam;
 qui perfecit pedes meos tamquam cervorum,
 et super excelsa me statuit;³³
 qui docuit³⁴ manus meas ad praelium,
 et posuit³⁴ ut arcum aereum brachia mea;
 et dadas³⁴ mihi protectionem salutis tuae
 et me suscepiebat dextera tua³⁵
 et mansuetudo tua, ipsa me magnum faciebat.³⁶

Bai ba, doneakin done izan oi zera Zu,
 giz-erugeakin, eruge;
 garbiakin, garbi...
 gaiztoa beñiz, gaizki erabili oi dezu.

Bai ba, eri apala Zeorek azketzen dezu,
 eta aruen begiak Zeorek apaltzen dituzu.

Nere argia, Yaube, Zeorek argitzen didazum-erkero,
 nere iluntzak ere argi zarkidazu, ene Yainko
 orek.

Zugan itxarondurik, azkar yungo-naiz
 gud-oztera,
 eta nere Yainkogan, uri-orma aregiak ere
 igaroko ditut.
 Yaube-lako, ¿nor?

¡Ai ene Yainko!; Arey bidea, loige;

Yaubereren esanak suz aztertutak.

Beragan itxaron duten guztien zaitdari da.

Yaube izan ezik ¿Yainko nor?...
 edo Yainko nor, gure Yainko-au izan ezik?...
 Ni indarrez inguratu nindun Yainkoa,
 nere bidea loige ipiñi zuna;
 nere onak, oreiñ-ohak bezela, osotu zentzidana.
 mendi tonborean yari ninduna,
 nere eskuak butukaritu zituna,
 nere besoak buruzko arantela bezela yari zentzidana,
 zure osakuntzako zaitza eman zentzidana,
 zure eskumaz artu ninduzuna,
 zure erukiz aurdikitu ninduzuna...

Dilatabas subtus me gressus meos³⁷
et non sunt infirmata vestigia mea.

Victor per Jahveh.

Persequebar³⁶ inimicos meos
et comprehendebam eos³⁸;
et non revertabar donec deficerent.³⁸

Confrigebam³⁸ illos nec poterant³⁸ stare,
cadebant³⁸ subtus pedes meos.

Quia praecepseras³⁹ me virtute ad bellum
et in me insurgentes subtus me⁴⁰ supplantabas.

Et inimicorum meorum⁴⁰ dabas⁴¹ mihi dorsum
et odientes me disperdebas.⁴¹

Clamaverunt, nec fuit qui salvaret eos;⁴²
ad Jahveh clamaverunt,⁴³ nec exaudivit eos...

Et comminuebam⁴⁴ eos ut pulverem ante ventum,⁴⁵
ut lutum platearum delebam⁴⁴ eos.

Eripuisti⁴⁴ me de contradictionibus populi,
constituisti⁴⁴ me in caput gentium

Populus, quem non cognovi, servivit mihi,
aurc. obaudiente oboedivit mihi.

Filii alieni expallecebant⁴⁷
et in latebris suis tremebant...⁴⁸

Bai: nere oinpean oinkadak zabaldu zenizkidan
eta nere on-atzak ez ziran indargetu,

Yaubegan ni garaitē.

Nere etjayak yazarhu nitun,
eta baita atz-eman ere;

eta beayek ondatu-arte, ez nintzan etxeratu.
Puzkatu nitun, eta zutik egon ezinik;
nere oinpean erori zitazkidan.

Eta guda-indarez inguratu ninduzun,
eta nere aurka yaikitakoak nere aspira aspiratu
zenitun.

Nere etjayak nigandik igesik yari zenitun,
ni goroto ninduenak, banakatu egin zenitun.

Ayek oruka, eta askatzaletik ez...
Yauberi oruka, eta ezta-entzun-ere Yaubek...

Aizeak aurean daraman autja bezela, austutzen nitun;
enparantzetako lokatza bezela ezetzen nitun.

Eriaren aurkaldietatik atera ninduzun,
atzerien buru yari ninduzun.

Eragutzen ez nuy eriak, yepu-egin zidan,
besati saipuzer entzunpetu zitzaidan.

Atzeri-semeak nere aurean auzper yartzen
zitzaizkidan

beren bazteretan ikaraka zeuden.

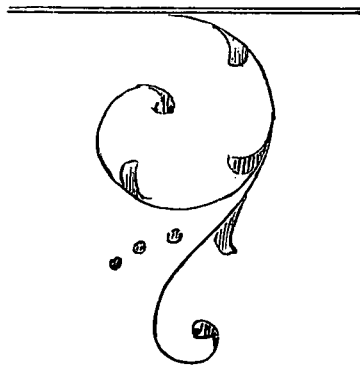
Vivat Jahveh !...

Vivat ⁴⁹ Jahveh et benedictus Deus meus,
et exaltetur Deus salutis meae.

Deus qui das vindictas mihi
et subdis sub me populos; ⁵⁰
liberans me ⁵¹ de inimicis meis iracundis,
et ab insurgentibus in me, me exaltans, ⁵²
a viro iniquo me eripiens. ⁵³

Propterea confitebor tibi in nationibus, Jahveh,
et nomini tuo psalmum dicam.

Ipse magnificat victorias ⁵² regis eius
et facit ⁵² misericordiam christo suo David
et semini eius usque in saeculum.

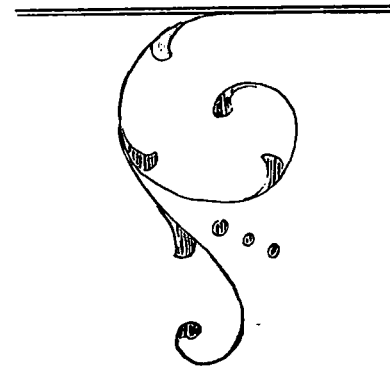
¡ Gora ta gora, Yaube !...

Bizi bedi Yaube, eta oñetjia izan bedi ene Yainkoa,
eta gora-gora nere Yainko osagarria.

Neri garaikundeak ematen dizkidan Yainkoa,
eriak menperatzen dizkidana,
nere etjai aje'eengandik ni ateraz,
nere aurka yaikitzen zarkidatenetatik ni
goratuz,

qstzon zindogearengandik arketuz ...
Oregaitik aitortuko zaitut, Yaube, atzerietan,
eta zure izenari erejiak esango dizkiot.

Yaube oñek aundikitzen ditu bere bakaldunaren
garaikundeak,
eta Davida bere Igortziari eruki-dagio,
eta baita bere ondorentzari ere beti-betiko.

Ps. XVIII. Praeceptorum: Psalmus David.

Loquela coelorum.

Coeli enarrant gloriam Dei
et opera manuum eius annuntiat firmamentum.
De die in diem¹ effundit² verbum,
de nocte in noctem¹ scientiam explanat².
Deus est coelis loquela, non sunt sermones,³
non audiuntur³ voces eorum...

At⁴ in omnem terram exiit sonus eorum,
et in fines orbis terrae verba eorum.
In istis coelis⁵ posuit Deus⁵ tabernaculum soli;
et sol⁶ procedens,
tamquam sponsus, de thalamo suo,
exultat⁷ ut gigas
ad currendam viam.
A summo caelo egressio eius,
et occursum eius usque ad summum eius,
pec est qui se abscondat a calore eius.

18g. Er. Abozburuari: Dabiden Eresia.

Ortegoyen izkuntza.

Ortze-goyak azaltzen dute Jainkoaren aintza,
eta bere eskuen egintzak izartegiak ezagueratzen ditu.
Egunik-egun izartegi orek berioy dakar;
eta gaberik-gau yakingaya adieratzen du...
Itz-almeyik ez dute, eta mintzorik ere,
beren abotj-orurik ez da entzuten...
[Ala-ta-guzti ere]
beren abotj-orua lur ogorutz irtenik,
lur baxter-baxteretara beren itzak eltzen dira.
Añ-goyan eguzkiari biztegia Jainkoak dapiñio;
eta eguzkia beriz,
[bere etzategitik senar-gaya irtetzen dan eraz,
bere bidea azkar egiteko],
giz-zogor bezela alaitu-oi-da-alaitu.
Ortze-baxteretik bere irtera,
eta beste ortze-baxterean bere sarera;
eta arey beroge ipor estali ezin.....

Legij Jahveh encomia.

Lex Jahveh immaculata,
recreans⁸ animas;
testimonium Jahveh fidele,
sapiensificans⁹ parvulos.
Justitiae Jahveh rectae,
laetificantes corda;
praeceptum Jahveh lucidum,
illuminans oculos.
Timor Jahveh sanctus,
permanens pro semper;¹⁰
iudicia Jahveh vera
iustificata in semelipsis¹¹
Desiderabilia valde super aurum et lapidem pretiosum¹²
et dulciora super mel et favum.
Etenim servus tuus custodit ea.
in custodiendis illis retributio multa.

Delicta quis intelligit?
ab occultis meis me¹³ munda;
in super et a passionibus libera servum tuum,¹⁴
ne mei dominentur.¹⁵
Tunc immaculatus ero
et mundatus valde a peccato¹⁶
Fiant placentes tibi sermones¹⁶ oris mei
et meditatio cordis mei accepta fiat¹⁷ in conspectu
tuo.
Jahveh, adiutor meus et redemptor meus.

Yauberen Legaren
goraltzak.

Gogoen ategin da Yauberen Legea,
loige da-ta.
Umetxoen irakaste da Yauberen zirketa :
zintzo da-ta.
Biotzeko poz dira Yauberen zuzentzak,
zuzenak dira-ta.
Begien argi da Yauberen agintza,
argitsu da-ta.
Irautez betikor da Yauberen belduña,
done da-ta.
Berez-berez dira zihetsgarri Yauberen epaikuntzak,
egi dira-ta.
Ure-t-ari-eder baño naigariago,
ezti-t-ezti-uts baño gozoago.
Zaintzen ditu zaindu zure othein-oyek;
eta zaintza oñtan jari aundia dagokit.

Obenak jork ezagutu?...
estaltetatik garbi nazazu;
eta grin-txaretatik yagon nazazu zure othein-au,
nigan yabehu ez ditzen.
Aldiantxe izango niytzake loige,
eta garbi-garbi obenge.
Atyegin bezarkizula nere aoko esakuntzak;
eta nere biotzeko gogaketa onargari bezakizu
zure aurrean,
Yaube, ene laguntzale eta ene ber-erosle ori...

Ps. XIX. Praecentori: Psalmus David.

Oratio pro rege.

Exaudiat te Jahveh in die tribulationis;
protegat te nomen Dei Jacob.

Mittat tibi auxilium de sanctuario,¹
et de Sion tueatur te.

Memor sit omnium sacrificii tui
et holocaustum tuum fiat acceptabile.²

Tribuat tibi secundum cor tuum
et omne consilium tuum confirmet.

Laetemur utinam³ in salutari tuo
et in nomine Dei nostri magnificemur³...

Victoriae certitudo.

Implebit⁴ Jahveh omnes petitiones tuas;
nunc cognovi quoniam salvabit⁵ Jahveh
Christum suum.

Exaudiet illum de caelo sancto suo,
per dexterarum eius salutiferarum virtutum.⁶

Hi in curribus et hi in equis,
nos autem in nomine Dei nostri invocabimus

Ipsi curvati⁷ sunt et ceciderunt,
nos autem stantes permansimus et erecti⁸...

Jahveh, salvum fac regem
et exaudi nos in die qua te invocaverimus.⁹

19g. Er. Aboyturuarentzat: Dabiden erejia.

Bakaldunaren aldeko otoya.

Yaubek eptzuy zaitzala zoritxareko eguzean;
Yakobaren Yainkoaren izepak zaiydu zaitzala.
Donokitik Bere laguntza biali bezaitzula,
eta Sionetik ipdardu zaitzala.

Zure yaupa¹ gogoratu bezala,
eta zure opal-erea¹ ontzat ar-bezala.

Zure biotzaren gogoz eman bezaitzula,
eta zure asmo guztiak ipdardu bezarkizula.

Zure osakuntzagaz portu gaitezela,
eta gure Yainkoaren izepean aundi-etji
gaitezela...

Garaiyudea guretzat...

Zure eskari guztiak beteko dizkitzu Yaubek:
Yaubek Bere igortzia² azkeko dula, yakiy
ere oraiytxe dakit.

Entzunyo du Yaubek bere ortze deuyetik,
bere eskuma osayunkoaren ipdarez.

Ayek batyuek gurdiakaz, bestetyuek zaldiakaz daude
itxaron,

guk beriz, gure Yauparen izepagaz deadar dagikega

Beayek makurtu eta erori egin dira,
gu beriz zutik eta zuzen gelditu gera...

Bakalduna, Yaube, azke zazu,
eta eptzuy gaitzatzu eptzun, dei dagizugun
egunean.

Pj. XX. Praeceptorum : Psalmus David.

Pro regis victoria
gratiarum actio.

Jahveh, laetetur rex in virtute tua¹,
et de salute tua exsultet¹ vehementer.
Desiderium cordis eius tribuisti ei
et voluntate labiorum eius non fraudasti eum.
Quoniam praecepisti eum in benedictionibus
dulcedinis,
posuisti in capite eius coronam de lapide
pretioso.

Vitam petit a te
et tribuisti ei longitudinem dierum
in saeculum et in saeculum saeculi.
Magna est gloria eius in salute² tua,
gloriam et magnum decorem superimponis³ ei.
Quoniam constituis eum benedicendum⁴ in saeculum
saeculi,
laetificas eum gaudio in conspectu tuo.⁵
Quoniam rex sperat in Jahveh,
et in misericordia Altissimi non commovebitur.

Imprecationes
contra hostes.

Inveniat manus tua omnes inimicos tuos;⁶
dextera tua inveniat omnes qui te oderunt.

20g. Er. Abeyburuarentzat : Dabiden eresia.

Bakaldunaren garaikundeagatik
esker-opezko oloya.

Zure indartzan, Yaube, portu-bedi bakalduna
eta Zugandiko garaikundearen akeri portu-bedi-portu
Bere biotzeko gogoa eman diozu,
bere espainetan erabili zuñ naya, ez diozu ukatu.
Oñespen gozoa auzer-artu zepdun,

txirtla-ari ederezko burestunagaz burestundu
zepdun.

Bizitza eskatu zizun,
eta eukaden eunkadetarako
eguney luzetza eman zepion.
Zugandiko garaikunde ortan, aintza eman zayo auydia,
aintz-edertz auydia gaheratu diozu.
Eukaden eunkadetarako onegaritu dezun,

zure aurean pozez alaitu dezun.

Bakaldunak Yaubegaz itxaron dulako,
Goi-goyeparen erukitasunez dardaratik ez
dulako.

Etyayen-aurka
alaraoka...

Zure etyai guztiak arapa bitza zure eskuak;
arapa bitza zure eskumeak, zu goroto zaituzten-
zaituztenak.

Ponas eos, cum apparueris, quasi clibanum ignis;

Jahveh in ira sua conturbet⁸ eos
et ignis devoret⁸ eos.

Sobolem⁹ eorum de terra perdas
et semen eorum de¹⁰ filiis hominum

Quodsi mala tibi intentent,¹¹
nequeant exsequi consilia quae cogitent¹²!

Sed ponas¹³ eos dorsum,
et arcus tui fuses firmes contra ipsos.¹⁴

Exaltare, Jahveh, in fortitudine¹⁵ tua,
ut cantemus et psallamus fortitudines¹⁶ tuas.

Sutegi gartju bezela yar itazu zure agertzean:

bai: Yaubek aserean izutu bitzala,
eta suak irentzi bitzala.

Berey oydorentza lurretik oydutuko dezu,
gizajemeen artetik beren sendia.

Okerak zure-kalte gogo-asmazten ba' dituzte,
asmaturako asmoak ezin bitzatela egiztu.

Bizkar-ematey yari itaztu,
eta beayen-aurka zure arkonaren lokariak
indartu-itaztu-indartu.

Yagi zaiter, Yaube, Zeoren indarez,
zure indar-egintzaz abes-ereska egin dezagun.

Ps. XXI - Praeceptorum: pro susceptioe matulina: Ps. David.

Messias derelictus.

Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti?
quare² longe a salute mea verba rugitus mei³?
Deus meus, clamor⁴ per diem, et non exaudis⁵;

per noctem, et silentium non praestas⁵ mihi.

Tu qui in sanctuario⁶ habitas,
excipies laudes⁷ Israël.

In te speraverunt patres nostri;
speraverunt et liberasti eos.

Ad te clamaverunt, et salvi sunt facti⁸;
speraverunt et non sunt confusi.

Ego autem sum vermis et non homo,
opprobrium hominum et abiectio plebis.

Omnes me videntes, me derident⁹;
diducunt labia et movent caput⁹:
"Speravit in Jahveh, eripiat eum;
salvum faciat eum, quoniam amat¹⁰ eum".

Oratio in angustia fideus.

Tu es profecto¹¹ qui extraxisti me de ventre,
spes mea ab uberibus matris meae.

In te proiectus sum ex utero,
de ventre matris meae tu es Deus meus¹².

Ne discesseris a me, quoniam tribulatio est
proxima;¹³
quoniam non est qui adiuvet.

21g. Et. Abesburuarentzal: goizeko areran^{1b} eraz:
Dabiden Eresia.

Igortzia utsita ...

Et ne Yainko, ene Yainko!; zergatik utzi nauzu?
Zergatik nere itz deardartuetatik ojasura aih uruti?...
Ene Yainko; egun ez ni deardarka, eta zuk ni

entzun ez
gauaz [ere deardarka], eta zuk neri ixil-aldirik
eman ez.

Zuk donokian biztanle zerañ orek,
Israelgo goraltzak bertan artzen dituzula.

Zugan zeuden itxaron gure azabak,
itxaron zeuden, eta azketu zenituz.

Deardar Zuri egin zizuten; eta azke egin ziran;
itxaron egon ziran, eta ez ziran ez lotsapetu.

Ni beriz artxo nair eta ez nair gizon;
gizonen lotjakizun eta eri-zearen, irigari baño.

Dakusten guztiak, bare-zatarak dagirikidate,
ezpainakaz kiñuka, eta buruagaz burbuñoka:
"Yaubegaz itxaron zun: atera bezala Berak;
Berak azke bezala, maite dun- ezkeror".

Estulajupeko stoi itxarontzua.

Zu zera bai, sabeletik atera ninduzuna,
nere amaren bularetik, nere itxaron izan zidana.

Sabeletik Zuganuztua izan nintzan ni;
nere amaren erayetatik, nere Yainko, Zu zakit.

Ez Zuk nigandik alde-egin, zoritxara urbil
zait-eta;

laguntzalerik ez det-eta.

Tormenta et tribulationes

Circumdederunt me vituli multi
tauri Basan¹⁴ me circumdederunt.

Aperuerunt contra me os suum
sicut leo rapiens et rugiens.

Sicut aqua sunt effusus¹⁵
et dispersa sunt omnia ossa mea.

Factum est cor meum tamquam cera
liqueficiens in medio viscerum meorum.¹⁶

Aruit tamquam testa vigor¹⁷ meus,
et lingua mea adhaesit faucibus meis
et in pulverem mortis me deduxisti.¹⁸

Quoniam circumdederunt me cives multi,
concilium malignantium me obsedit¹⁹;
foderunt manus meas¹⁹ et pedes meos,
dimumerare possem²⁰ omnia ossa mea;
quae ipsi, me respicientes, intuentur.²¹

Diviserunt sibi vestimenta mea
et super vestem meam miserunt sortem.

Oratio in tormentis.

Tu autem, Jahveh, me elongaveris a me auxilium²²
tuum.

ad defensionem meam respice.

Erue a gladio,²³ Deus, animam meam,
et de manu cavis unquam meam.

Salva me ex ore leonis
et a cornibus unicornium humilitatem meam.

Oñare-ajekabeak.

Zezenak ugari inguratu nante,
Basango idizkoak alde-oroa estutu nante.

Aoa nere aurka zabaldu dute,
leo arapatzale eta marakalari bezela.

Ura bezela ixuri naitz,
eta nere ezur guztiak sakabanatu egiz zazkit.

Argizagitu egiz zait biotza
nere erai-erayetan urtu egiz zait.

Legortu egiz zait, tela bezela, nere indara,
eta ezariay ezari zait mizgana;

eriotz-autsera yetxi erazi. nauzulako.

Egiz inguratu nante txakurak ugari,
gatziñe mordua aurrezkatu zait.

Eskuak eta oñak zulatu dizkirate,
nere ezur guztiak zenbatu ditzakete;
beren begira daude zoli-zoli etzayak.

Beayentzat bapatu dituzte nere yantziak,
eta nere soñekoa zotzez zoritu dute.

Oñaretako otoa

Zuk beriz, Yaube, oñek, zure laguntza niganzik
ez azen urutiratu;

nere-aldezka yartzeko, begira idazu

Atera zazu nere gogoa ezpatatik,
eta nere gogotxo bakara txakuraren erpetatik.

Leoyaren aotik azke nazazu,
eta adar-bakararen adaretatik nere txikitajun-
au azke zazu.

Triumphus praedictio.

Narrabo nomen tuum fratribus meis,
in medio ecclesiae te laudabo.¹⁴

Qui timeatis Deum, laudate eum;
universum semen Jacob, glorificate eum.

Timeat eum omne semen Israël
quoniam non sprevit neque despexit deprecationem
pauperis;

ne avertit a me¹ faciem suam;²⁵
et eum ad eum clamans, me exaudit.²⁵

Coram²⁶ te laus mea in ecclesia magna.
vota mea reddam in conspectu timeantium eum.

Edeunt pauperes et saturabuntur
et laudabunt Jahveh qui requirunt eum.
vivent corda eorum in saeculum saeculi.

Remissentur et convertentur ad Jahveh universi
sines terrae,
et adorabunt in conspectu eius universae familiae
gentium.

Quoniam Jahveh est regnum
et ipse dominabitur gentium.

Manducaverunt et adoraverunt omnes principes¹ terrae,
in conspectu eius procident¹³ omnes qui in pulvere iacent¹⁴

Et anima mea illi vivet,
et semen meum serviet ipsi.

Et narrabitur de Jahveh generationi futurae,
et populo nascituro annuntiabitur iustitia eius
quod Ipse sic fecerit.

Garai-kundearen iragarpena.

Zure izena nere anayei ezagueraziko diet;
batzar erdi-erdian goretziko zaitut nik.

Yainkoaren beldur zeratenok, goretsi-zazute-goretsi,
Yakobaren ondorentza ojo-orek, aintzatu zazute.

Jraelez gizadi guztiak beldur bezayo,
txiro-oren arentza ezetsi ta gutxietsi ez
dulako:

bere aurpegia ere ez du nigandik aldentzen;
eta deadar dagiotenean, entzun oi hau, entzun.

Zureganakoa izango da ba batzar aundian nere goraltza,
nere eskien-zotak ordeinduko dizkitzut zure beldur diraren
aurean.

Yango dute txiroak eta ajeke dira,
eta Yaube goretziko dute, bere bita dabilzanak;
eunkaden eunkadetan bizike dira berez biotzak.

Gogoratuko dira, eta baita Yaubeganatu ere lur-
bater guztiak,
eta Bere aurean gur-egingo dute, atzeri gutxiak
sepiak.

Bakaldun izatea, Yauberi dagokiolako,
atzerietan Bera yabetuko dalako.

Yango dute, eta baita gur-egin ere, lureko agintari guztiak,
Bere aurean aurpeztuko dira, autsetan etzinda daudenak.

Beretzat bizike da nere gogoa,
eta nere ondorentza Bere yopu izango da.

Eta etoriko dan gizadiari iragariko zaitkie Yauberepak,
eta yayoko dan eritari Bere zindotza iragariko zayo;
Yaube Berak orela egin dulako.

Bonus Pastor.

Jahveh me pascit,¹ et nihil mihi deerit;
in loco pascuae ibi me recubare facit²...

Ad refrigerantes aquas me deducit,³
animam meam recreat.⁴

Deducit me per semitas iustitiae
propter nomen suum.

Quod⁵ si ambulavero in medio umbrae mortis,
non timebo mala, quoniam tu es mecum.⁶

Virga tua et baculus tuus ipsa me consolantur.

Hospes generosus.

Tu paras⁷ in conspectu meo mensam
ex adverso hostium meorum⁸;
impinguas⁹ in oleo caput meum,
et calix meus inebrians, oh quam est praeclarus.¹⁰

Utinam misericordia tua me subsequatur¹¹
omnibus diebus vitae meae;
utinam¹² inhabitem in domo Domini
in longitudinem dierum.

Artzai oya.

Yaube zait artzai, eta ezerey utsik ez det izango;
toki belartsuetan Berak etziñ-eraztey nau.

Ur ozkiletara Berak eramay oi nau,
yere gogoa Berak atsegitey dit.

Bere izenaren ederez
bide zindoetan Berak narabiñ.

Eriotz-kerizpetan ibili-aren ba;
gaitz-beldurik ez det izango, Zeori yerekiñ
zaudelako.

Zure zigora eta zure makila, biak neretzat pozgile.

Ostalari eskuzabal.

Nere etsayen aurkez, eta yere begien aurrean
maya Zeorek gertatzen didazu.

Burua gainel lodiz busti-busti yartzen didazu,
eta gaitzka dagoy yere edontzi au, ai zein
edertzu dan.

Zure erukitasunak yarai bezait
yere bizitzako egun guztietan;
Yauberan etxean bizkide izan naizala,
egun luze-luzeetan.

Ps. XXIII Prima sabbati : Psalmus David

Quis digne appareat in sion?

Jahveh est terra et plenitudo eius,
orbis terrarum et universi qui habitant in eo:
quia ipse super maria fundavit eum,
et super flumina stabilivit¹ eum.

Quis ascendet in montem Jahveh,
aut quis stabit in monte sancto eius?
Innocens manibus et mundo corde,
qui non accepit in vano animam eius,²
nec iuravit in dolo proximo suo.

Hic accipiet benedictionem a Jahveh,
et misericordiam a Deo salutari suo.

Hæc est generatio quaerentium eum,
quaerentium faciem Dei Jacob.

Jahveh rex, ingrediens in sion.

I. Attollite, portae, capitella vestra³;
et elevamini, portae aeternales,
et introibit Rex gloriae.

II. Quis est iste Rex gloriae?

I. Jahveh, fortis et potens,
Jahveh, potens in praelio.

I. Attollite, portae, capitella vestra³;
et elevamini, portae aeternales,
et introibit Rex gloriae.

II. Quis est Rex gloriae?

I. Jahveh exercituum⁴ ipse est Rex gloriae.

III

EUSKERAZKO ERES-ABESTIAK

errezago ulertzeko

o a r r a k

Idaztalde ontako oar onek, euskerazko Eres-abestien itz edo esakun illunak, obeki ulertzeko dira. Ango Eresi bakoitzean, an dago bere zenbakia, itz edo esakun illunetan; eta angu zenbakiei erantzun nai die emengo zenbakiak.

LENENGO ERESIA

Yaube. Izkuntza batetik bestera idaztiak biurtzerakoan, itz bat baño geyago agertu oi da, *biur-gaitz* edo *biur-zall*. Orretariko da itz eder au, **Yaube**. Egi-egiz Yainkozko itza; eta ez Yainko beraren izena dalako bakarrik, Yainkoak berak asmatua eta Yainkoak berak beretzat autetsia eta beretzat artua dalako, baizik. « *Naisena nais ni* » esan zion Yainkoak Moseri; « *eta ori da nere izena, Naizena* » . . . Mosek berriz, izen berori erriari agertzerakoan, « **dan-dan-ak** *biali nau ni* », esan zun. Eta ori « **dan-dan-ori** » edo « *beregan izatea* »

dun-ori Mosek aditzen emateko, iberkeraz יְהוָה YAHVEH esan zun. YAHVEH da ba Yainkoak beretzat nai izan zun izena... Ibertarrak berriz, izen ori aoan alperrik ez artze-arren, bere ordeztan אֲדֹנָי ADONAI (GURE JAUNA) esan oi zuten; eta idazten zutenean ere, ez zuten idazten יְהוָה YAHVEH, יְהוָה IEHOVAH baizik; YAHVEH-ri ADONAI-*ren* gediñak ezarririk. Baña yakiña da oraiñ, izen-orren gediñak, *a* eta *c* dirala: eta orregatik erri guztietako yakintzuak YAHVEH esaten dute, latekeraz itz-egiterakoan edo idazterakoan:baña bakoitzak bere erriko izkuntzaz mintzatzerakoan, bere izkuntzak eskatzen *dun-eraz*, esaten du: orregatik, itz-ori iberkeraz arturik, eta euskerak *dun* izakerara egokiturik, **Yaube** esan bear da. Baña ez berdindu itz-au **Yaube**, euskerazko **Yabe** edo **Yaubea-kin**; **Yaubea-k** *yabetasuna* dakur, YAUBE-k berriz « *berez izatea* »; berez dan-a; izatea ber-bera, beragan daukana. Gañera **Yaube**, Yainkoren izen berezia dalako, beti **Yaube** eta **Yaube-k** esango degu, ezta beñere **Yaube-a** edo **Yaube-ak**.

2GARREN ERESIA

¹Eresi oargarria, eta olerki izugarria. An goyan Yaube eta bere Igortzia beren betikotasunean; emen beyan erriak eta agintariak Yauberan eta bere Igortziaren aurka; eta lurr-ortzen erdian bezela Eresgillea, irakaskintza ederra gizadi guztiei irakasten:gaiztoak beti Yainkoren- aurke...; baña Yainkoa eta bere Semea

beti garaille... Eresi-au eta 109-garrena bikiak dira: biak elkar argitu eta elkar osotu egiten dutelako. Kisto gure Yauna, Yainko-Aitaren Seme bakar eta ludi guztiko bakaldun agertzen zaigu lenengo eresi ontan; Kisto ber-bera 109-garren eresian ikusten degu, Dabid beraren Yaun, Siongo Bakaldun, Melkisedekaren arauz *betiko Yaupari*...

²**Igortzia**... Iberkeraz מְשִׁיחַ; gerkeraz Χριστός; latekeraz **Unctus**; euskeraz **Igortzia**. Aintziñako errietan, gizon bat bakaldun edo yaupari egiterakoan, gaimel deunez Yaupariren batek igortzi bereziak buruan edo egiten zizkion; oraiñ ere Eleizan yaupari-berriei eskuetan igortzi bereziak Gotzayak egiten dizkien bezela. Kisto gure Yauna ere, Itun Zar osoan eta Itun Berri guztian **Bakaldunen Bakaldun** eta **Yauparien Yaupari** agertzen dalako, **Igortzia** esan oi da. Baña bera baño lenagoko eta goragoko Yauparirik ez zegoelako, Aita Yainkoak berak igortzi zun, ez lurreko gaimelaz, Goteunaren eskar eta emaitzaz baikiz.

³**Sion**... Urxalaingo menditxo edo muño bat baño ez zan; baña entzute aundikoa, menditxo edo muño ortan Yainkoaren **Etxe-deuna** edo TXADONA zegoelako. Toki ori ba, Urxalaingo uri guztian toki nagusi zalako, uri osoaren ordeztan artu oi da. Berdin da orregatik askotan, naiz SION, naiz URXALAIN esatea edo idaztea.

3GARREN ERESIA

Yaua berezera...
aldia artan ez zegoen an oraindik Yainkoren Txadona edo Etxe-Deuna, Yainkoren **Txabola** baizik : abereen larruz egindako txabola ikusgarrian Gure Yaunak aldi artan bere lurreko biztegia zeukan-eta.

4GARREN ERESIA

¹ **Abesburuari**... Dabiden eresi-ok ez ziran lenen-gokoz, abesteko egiñ; bere buru-biotzetako asmo-go-
goak adierazteko baizik. Baña eresi oyek aña ederrak ziralako, otoi-egiteko aña egoki zetoztelako, Urxalaingo Txadonan abes-gaitzat laister artu zituzten : eta ongi abesteko, Dabidek berak abesgilleak eta abeslariak gertatu zitum : eta ayen-gaiñ baita **Abesnagusi, abes-zu-zenlari** edo ABESBURUAK ipiñi ere... **Abesburu**-oyen-
artean izentsuak izan ziran ASAF, EMAN eta IDITUN : ayen berri, bear dan tokian, geroago emango degu.

² **Yaupa**... itz ori herria da euskeraz : baña itz ego-
kia eta egoki asmatua : **Yaupa** da ba « *Yaunari egiten sayon opa, Yaunaren-opa, Yau-opa* edo **Yaun-opa**... **Yaupa**. Ederki dator itz orretatik apaizen euskel-
izena : **Yaupari**; eta ayek eleizako opal-mayan egiten duten eskeintza, itz batez aditzen emateko, egoki esan dezageku : **yaupaldu**, yauparien egintza egin, Yainkoari bere Seme Kisto gure Yaunaren odol-aragiak eskeiñi.

5GARREN ERESIA

⁴garren eresiko lenengo oarrean esan degu, Dabiden eresiok Urxalaingo Txabola Deunean lenengo eta bertako Txadonean gero abestu oi ziralako. Baña ¿nola abestu?... ¿*Abeskera* nundik artu?... Erriaren abesti zarretatik : orrelako abesti zarren bat izan zala dirudi « *Ondorentza artu dunak* » esanaz, asten zana : orren abeskeragaz abestu bear zala ba 5-garren eresia, esaten da eres-buru ontan.

² Len esan degun Sion-go Txabola Deuna, Dabidek eresi-au idazti zunean; eta gero, Sion-en bertan Xelomak egin zun Txadon ikusgarria, Yainkoaren Etxea, egi-egiz **Donokia** edo Yainko **Deun-Deunaren-Tokia** ziran, izan ere.

³ **Gurr-egin**... Itz herria au ere : baña egokia, eta euskeraren errai garbietatik garbi-garbi yayoa eta irtena... *Makurtu* beintzat euskera uts-utsa da; eta Yainkoaren-aurrean makurtzen ba'zera, bere Yainkotasun edo bere Yabetasun orokorra aitorzeko, **Gurr-egiten** diozu, **Gur-dagiozu**. Or zer dan **gurr-egin**...

6GARREN ERESIA

¹ **Ereskiñez**... Dabiden otoi-onek **eresiak** esan oi dira : ayekaz *abesketan* eta *eresketan* egiten zalako. *Eresketan* egiteko berriz, nai-ta-nayez zerbait bear (edo burnizkoa edo larruzkoa, edo zurezkoa) eskuz jotzeko; aoz jotzeko ere, zerbait, bear nai-ta-nayez; edo

zurez-burniz-adarrez-ezurrezkoa . . . Burni-ariz eginda-
koa iberkeraz **קנין**, gerkeraz **κιδάρα**, latekeraz *cithara*
esan oi zan : guk ederki esan dezakegu euskeraz
Ereskiña.

² **Zortzikoz** . . . *Eresketako* edo *abesketako* oarra da :
baña zer esan nai dun, ez dakigu garbi : orain 1200 urte
gutxienez ere, ez zuten aditu edo ulertu Alexanderiko
yudatar yakintsuak iberkerazko itz-ori: geok ere ez
dakigula aitortzea, onen-izango da.

³ **Lurpilluntzan** . . . Ez beldurtu, itz beldurgarria
izan-arren. Iberkeraz **לשן**, gerkeraz **ἄδης**, latekeraz
Infernus . . . Euskeraz nik **Lurpilluntza** ipintzeko, le-
nengo-lenengo aintziñako ibirtarren buru ta gogo bar-
rren-barrenean sartu naiz; eta gero ayekin batera
Xeol-artara lurperatu naiz; eta bertako illuntza izu-
garria ikusi det, edo obeto esateko, ikusi eziñik gelditu
naiz: baña **Xeol** itz-orren esan-gura edo ikurpena
argi-ta-garbi ikusi det . . . **Lurpeko-illuntza** . . . **Lurpi-
lluntza** . . . Yosukisto Gure Yauna, ortzegoira igo-arte
eta Donokian sartu-arte, ildako guztien **azken-tokia** . . .

7GARREN ERESIA

¹ Ez dakigu ongi **Kusi**-au nor izan zan: baña Dabi-
den bizitzako gertaldiren bat aditzen eman nai dute itz
oyek.

8GARREN ERESIA

¹ **Ardogintzakoa** . . . Au eresi eder au, noiznai da
abesgarri; Yainkoak gizon-oi eman zigun goraltza, beti
da abesgarri-ta. Baña eresi-au, biotza poz dagonean,
datorkigu egokiago. Orra ba, beren etxeetan edo beren
baserrietan bizi diranentzat, egunik pozgarrienak izan
oi dira, ardogintzako edo sagardaugintzako egunak.
Egun pozgarri oyetan eta gure bizitzako poz-aldi guz-
tietan, abesti zikin-zakarrak abestu bearrean, ara emen
abesti ederra, abesti garbia, abesti yasokorra: lur
onetatik ortze-goraño . . . ortze-goyan bertan gotzonen-
ondoraño . . . ortze-goi-goyan, Yainkoaren alboraño,
gora garaman abestia.

9GARREN ERESIA

³ Baita emen ere, abesti zarren bateko asierako itzak
dauzkagu; abesti-aren abeskeraz, eresi-au ere abesteko.

² **Alefateko** . . . Euskeraz A-GA-KA degun bezela,
iberkeraz ALEF . . . BET . . . GIMEL . . . eta abar
zeukaten. Eta euskeraz neurtitzak egiteko, noizean-
beñ AAA eta EEE eta abar asten geranez (ezaguna
da euskaldunen artean Naparroako abesti zar alaya . . .
AAA: Ardo berri naparra . . .); era ortara ba, ibertarrak
ere olerki ederrak egiten zekiten: baña ez guk bezela,
asiera eta amayera izki batez egiñik; asiera bakarrik
baizik. Gañera, ez gu bezela, bost izkigaz-edo, ez ziran
gelditzen; beti izki guztiak zerabilzkiten: orregatik

ALEFATA-ren yarraí egindako eresiak, beti dauzkate 22 neurtitz gutxienez. Ez da errez onelako olerki eta eresietan asmo bata besteakin egoki elkartzea; neurtitz bakoitzaren asierako itza beñipeñ nai-ta-nayezkoa dalako; ezta olerki osoaren bat-tasuna ere, ezta izaten eten-gabea; baña ala-ta-guzti ere, biotzkada ederrak, asmo yakintsuak eta irakaskintza yakingarriak ematen dizkigute, Dabiden Eres-abestietan, ALEFATA-ren yarraí egindako eresiak.

³ *Sion-go Alaba* . . . Urxalain-go uriaren beste izen bat da (Begiratu 2-garren eresian 3-garren oarra).

10GARREN ERESIA

¹ Itz oyek (yakintsu batsuen iritxiz) erriaren esakeraren bat ziran . . .

² GEZALA . . . *Azufre* aditzen emateko itza.

11GARREN ERESIA

¹ *Zostzikoz* . . . begiratu 6-garren eresian, 2-garren oarra.

13GARREN ERESIA

¹ Au errezkada-au eta bere ondoren datozten 7 errezkadak, ez dira eresi-onenak; Paul Deunak Erromatarrei egindako eskutitz ederrean idatziak dira (Rom. 13, 13-18); eta eskutitz ortatik eresi ontara ekarri zitun norbaitek, eunkada urteak dirala. Yainko-esanak dira

ba; baña ez eresgilleen aoz esanak eta bere eskuz idatziak, Paul deunaren aoz esanak eta bere eskuz idatziak baizik.

² Emendik azkenerañakoa ez da Dabidek idatzia; azkoz geroago ezarria da-ta. Ibertarrak, erbesteturik zeudela, Dabiden eresiok esan eta abestu oi zituzten, eta egokitu ere bai ayen egokeretara eta beartasunetara: orrelako egokitzea-egiteko, ezarriak dira itz-onek; erbestetuen erri-miña eta abertzaletasuna aditzen emateko, eta Yainkoari erbestetik berr-aberriratzea eskatzeko.

14GARREN ERESIA

¹ Biztegi-au, eta bereala dasan *mendi donea*, Sion-go menditxo edo muñoa da (begiratu, nai ba'da, 2-garren eresian, 3-garren oarra).

15GARREN DRESIA

¹ *Miktam edo Miktab* . . . Orain 2200 urteak ere, itz illuna zan au, Alexanderiko, ibertar yakintsuentzat ere:eresien izena dirudi, baña zer dakurren, ez da ageri. Eresia bera berriz ez da illuna, argi-argia baño:eta eresi ortan argi ikusi zuten Kepa Deunak (Act. 2, 24-31) eta Paul Deunak (Act. 13, 34-47) Kisto gure Yaunaren berpiztea, iragarririk zegola. Kisto gure Yauna lurrean agertu baño 9 urte-eunkada lenago, Dabidek goi-argiz, Yainkoak emandako argiz, lurpi-lluntzako illundia eriotz-aurrez ikusi-arren, illundiaren-gaiñ, argi arrigarriak ikusi zitun. Eta argi arri-

garri-ayen argiz igarri ta iragarri zitun gañera, eresi onen azkenean dasanez, « Biz-bide izugarriak . . . » eta biz-bide ayen azkenean . . . » ber-bizirik ikusi zun Kisto gure Yauna, « Yainko-aurpegi-aurrean pozez berterik, Yainko-Aitaren eskuma-aldean amaigabeko atsedenez alaiturik . . . » :eta ez nolanaizko alaitasunez, soñeko-biotzeko eta gogo-barreneko alaitasunez atsegindurik baizik : « orregatik da Dabidek Kistoren-ordez (edo obeki esateko, Kisto Berak Dabiden-aoz) « orregatik poztu zait biotza, nere aragia ere poz-alai dago-kit . . . » :zergatik? . . .

« Zuk [Yainko-orrek]

Zuk nere gogoia lurpilluntzan utziko ez dezulako ;
zure deun naizen-au,
usteltzea ikusten, ez nazulako utziko ».

² **Lur-lokarriak** . . . Ibertarren-artean sendi edo etxe bakoitzari bere lurrak emateko, lurra lenengo *Lokarriz* neurtu oi zan :orregatik « toki ederretan lokarriak erortzea », toki ederra norbaitentzat izatea zan.

17GARREN ERESIA

¹ **Indar** . . . Iberkeraz **Adar** esan oi da, indar aundia aditzen emateko :orregatik emen Dabidek Yainkoa izentzen du : « Zaindari, Adar osagarri . . . ».

² Bigarren aldiz, bear-gabe idatzia dirudi emen.

18GARREN ERESIA

¹ Bi atal ditu eresi onek, bata baño bestea irakurgarriagoa :lenengo atalean eguzkia dagerkigu ortze-goyan, bere edertasun osoan . . . Bigarrenean, eguzkia baño ederrago, eguzkia baño argiago, Yauberen **Lege**-a ikusten degu,

« gogoen ategin . . . umetxoen irakasle . . .
biotzeko-poz . . . begien-argi . . .
urre-t-arri-eder baño ederrago . . .
ezti-t-ezti-uts baño gozoago . . . ».

19GARREN ERESIA

¹ **Yaupa** . . . **Opal-errea** . . . Yaupa zer dan, 4-garren eresiko 2-garren oarrean esan degu : Yainkoari egin-dako opa . . . **Yainko-opa** . . . **Yaupa** . . . **Opal-errea** berriz, *opari-errea* da ; Yainkoren aintzarako oso-osorik erretzen zan oparia :orregatik, **opari-errea** edo **opal-errea**.

² Au eresi-au Bakaldun baten-aldez egindako otoya da : eta Bakaldun-ori, **Igortzia** izentzen da. 2-garren eresiko 2-garren oarrean, **Igortzi** izen-ori bakaldunei nundik nora datorkien, azaldurik daukazu.

21GARREN ERESIA

¹ Dabiden eresien-artean ba-dira-bai eresi ederrak, Kisto gure Yaunaren « etorrera, bakalduntza, yaupalgoa, nekaldia, eriotza eta ber-pizkundea » (DB 2136)

oargarri da 21-garren eresi-au. Beronegatik Dabid izen-
datu oi da « Kistoren Nekaldiaren Goizperlari »; Yo-
suren nekaldiko miñ-oñazeak, Kistoren etsayen bioz-
gekeria, eta batez ere Kistoren barru-barruko naigabe
izugarriak eresi-onek aiñ ederki azaltzen dizkigulako.
Alako nekaldi mintsu ta negargarriaren-ondoren, ga-
raikunde alaitsua eresiaren azkeneruiz agertzen zaigu;
per crucem ad lucem Kurutz-bidez garaikundera.

^{1.b} Abesti zarren baten asiera ote dan, artzen dute
yakintsuak esakera-ori.

² Itz oyek Kisto Gure Yaunak kurutzean bertan
aotz artu zitun (Mat. 27, 46); bere biotz-barruko naigabe
ta garraztasuna guri nolabait aditzen emateko. Eleiz-
guraso Deun eta Eleiz-gizon yakintsuak ao batez esan
oi dute, Kisto gure Yaunak itz oyek argi-argi esan zitun
eraz, eresi guztiko itz guzti-guztiak ere biotz-barruz
esan zitula gero; Dabiden esanak bereak egiñik: 1900
urte lenago Dabid ber-berak ere, Kistoren itz eta nekaldiko
oñaze-miñak bereak egin zitun eraz.

³ Itz-ok ber-ber-ok esan zituzten Kalbari-mendian
Kistoren etsai amorratuak (ikus Matai Deunaren
Goizperkia 27, 43).

22GARREN ERESIA

¹ Eleiza Ama Deunak, lenengo eunkadetatik eresi
ederr-au Yaupa-artean abes-erazi oi zun, gure Yauna
erriari ematen zayon garayan. Egi-egiz da izan ere
Yaupa Deunean, eta iñoiz baño geyago, bere odol-ara-
giak ematerakoan, Kisto Gure Yauna, gure **Artzai on**
eta gure **Ostalari eskuzabal** . . .

AURKIBIDEA

I

Idazti osoaren asmoa	III.
Eskeintza	V.
Santander-ko Gotzai Jaunaren eskutitza	VII.
Idaztelestia	VIII.

II

DABIDEN ERES-ABESTIAK latekeraz eta

euskeraz. XI.

Lenengo Eresia	1	12 - g. Er.	18
2 - g. Er.	2	13 - g. Er.	19
3 - g. Er.	4	14 - g. Er.	21
4 - g. Er.	5	15 - g. Er.	22
5 - g. Er.	6	16 - g. Er.	24
6 - g. Er.	8	17 - g. Er.	27
7 - g. Er.	9	18 - g. Er.	33
8 - g. Er.	11	19 - g. Er.	35
9 - g. Er.	12	20 - g. Er.	36
10 - g. Er.	16	21 - g. Er.	38
11 - g. Er.	17	22 - g. Er.	41

III

Euskerazko Eres-abestiak errezago ulertzeko

oarrak - I -

DABIDEN 40 ABESTI

latekeraz eta euskeraz

agertu dira

ERES-ABESTI-TXORTA 2TAN

Bi idaztiak saltzen ditu

Zornotza-ko Yaungoiko-Zale Bazkunak

Eskatu ba ara, nai dan guztia

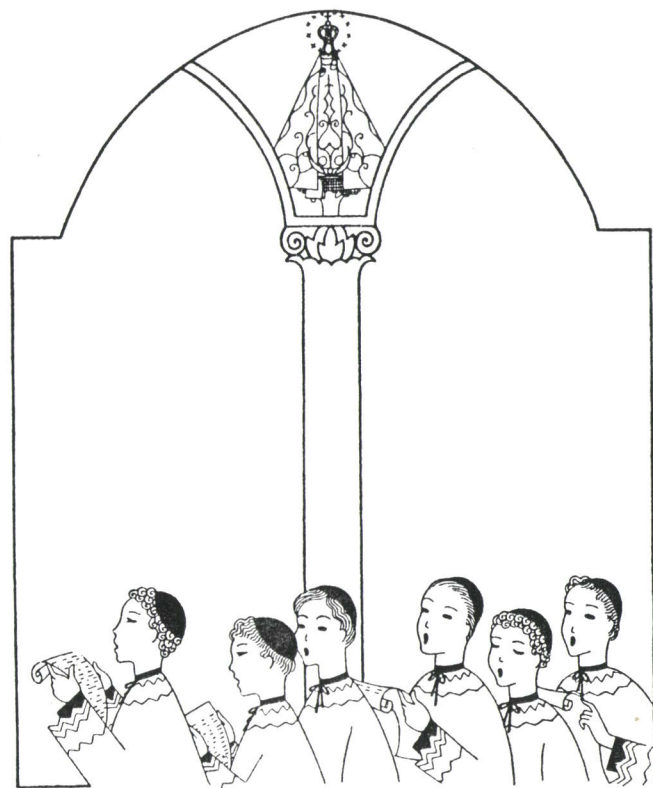
Lenengo eres-txorta 3,75 laurleko
2-garren eres-txorta 4 laurleko

Gañera, 0,50 (laurleko-erdi) bialdu bear da,
bial-ikurrak ordaintzeko

Dabiden Abestiak

2-garren Eres-txorta

É-res za-zu-te ya-kiy-tsu-ki
Psal-li-te sa-pi-en-ter....

Y.L.GALDOS-far EROMAL

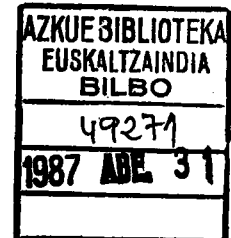
DABIDEN ERES-ABESTIAK

latekeraz, gerkeraz eta iberkeraz artu...
eta euskeraz ipiñi ditu

IDAZTEUNETAN IRAKASLE

dan

Y. L. GALDOS'TAR ERROMALEK

ROMA

TIP. DELLA PONTIFICIA UNIVERSITÀ GREGORIANA
PIAZZA DELLA PILOTTA, 4

1936

IMPRIMI POTEST

Romae, 17 iunii 1935

P. RAPHAEL BITETTI,
Praep. prov. Rom. S. I.

IMPRIMATUR

Romae, 25 iulii 1936

† IOSEPHUS PALICA,
Archiep. Philipp., Vic. ger.

*J. L. Zaitegi'kari Zakin: bejinetu arduraz
azkeneko orria, hain-aldiz.*

IDAZTI OSOAREN ASMOA

I

Idazgillearen eskeintza.
Santander-ko Gotzai Jaunaren eskutitza.
Idaztelestia.
Euskerazko itzaurrea.
Latekerazko itzaurrea.

II

DABIDEN ERES-ABESTIAK latekeraz eta euskeraz.

III

Euskerazko Eres-abestiak errezago ulertzeko oarrak.
Latekerazko Eres-abestiak errezago ulertzeko oarrak.
Aurkibidea.

Eskuan daukazu idazti onetan, azpiko lerroa darakusten idazkayak bakarrik agertzen dira.

Beste iru idazkayak, lenengo Eres-txortan dauzkatzu.

EUSKERAZKO ITZ-AURREA

Nere asmo osoa, Dabiden eresiak euskeraz ipintze-rakoan, ez da besterik izan, euskeldunen-artean, eta batez ere Eusko-yaupari yaunen-artean, eresi oyek zabaltzea baizik; zabaldurik, ezagutzen ematea; ezaguturik, beayen Eleizbizitzan, abestietan, otoyetan, gogartetan, ainbat eta onurarik audienaz eresi oyek erabiltzeko.

Orretarako nai-ta-nayezkoa da, eresiak ongi ulertzea; beren itz guztiak yakitzea, eta batez ere beren barru-mamia eta beren barru-mamiko *asmo*, *gogo*, *zaletasum* guzti-guztiak argi ta garbi ikasita eukitzea.

Asmo, *gogo* *zaletasum* oyek argitan ipintzea, nai du batez ere, gure idaztitxo onek. Bere orriak geldigeldi eta astiro-astiro irakurtzen dituzten yaupari yau-nak, ia oartu-gabe, latekerazko *Psalterium* dan-dana edo Dabiden Eres-idazti osoa ulertuko dute; gure euskerazko idazti au, latekerazkoari begira, egiña da-ta.

Baña ez latekerazkoari bakarrik: latekerazkoan illuntasunen bat, argirik-eza, lauso-laño, edo beste alako garbirik-ezen bat, aurkitu dedan bakoitzean; gerkerara, iberkerara, eta baita oraingo izkuntza nagusienetara ere, begira egon naiz eta begira ibilli naiz zoli-zoli; begien aurrean beti-beti bi arau eukirik:

Lenengo Araua: latekeraz argi ta garbi dagona, argi ta garbi euskeraz yartzea.

Bigarren Araua: latekeraz argi ta garbi ez dagona, beste izkuntzetatik (batez ere gerkeratik eta iberkeratik) argitzea ta garbitzea: eta argi-garbitu-

ondoren, *euskera argi ta garbiz esateko* alegiñ guztiak egitea.

Bigarren arau onen egitez, *latekera argitu edo garbitu* dedan toki bakoitzean, euskerazko edo latekerazko eresietan bertan, *oartxo* bat ipiñi det, latekeraren aldaketak adierazteko. Beste *oartxo* batsuek ere ipiñi ditut, irakurleei ikasbidea leundu, erreztu eta zabaltzeko : baña alegiñik aundienak, euskeratzean bertan egin ditut : lenengo eresi bakoitzaren *asmo osoa* barren-barrenez ezagutzeko ; gero, eresi bakoitzaren *atalak* eta *ataltxoak* garbi banakatzeko ; urrengo atal eta ataltxoen neurtitz, esakuntza eta itz bakoitzak, latekeraz, gerkeraz eta iberkeraz aztertzeke ; eta neurtitz, esakuntza eta itz oyeke, euskotar uts-uts egiteko.

Au izan da nere lana ; eta oyeke izan dira nere lanak.

Irakurleak berriz, gure idaztia irakurtzerakoan, gogoratu beza arren, Kenpis'tar Aundiaren esan-on oar-garria : « *Omnis Scriptura eo Spiritu legenda est, quo scripta est* » ; idazti bakoitza, bear danez irakurtzeko, egilleak euki zitun asmo-gogoak, euki bear ditu irakurleak ere.

Orra ba, Dabiden Eres-abestien *egille*, edo obeki esateko, *Eragille* edo *Egille Nagusi* Yainko ber-bera izan zan-ekero ; Yainko-asmoz, gogoz, biotzkadaz irakurri bear dira Dabiden Eres-abestiak.

Or zer geyen opa dien irakurleei

IDAZLEAK.

LATEKERAZKO ITZ-AURREA

**Introductio in textum latinum
euskericae versionis archetypum**

GALLICANUM PSALTERIUM,
ad fidem maxime hieronymianae versionis
ex hebraeo factae, correxit et critico apparatu ornavit
ROMUALDUS GALDOS S. I., Dr. S. S.

Ut iustum et plenum de qualibet versione iudicium efformetur, illud in primis omnino necessarium est ut textus agnoscat archetypus, ex quo versio enata sit. Cum igitur vascae gentis sacerdotibus, meis carissimis connationalibus, euskericam Psalterii versionem paraverim atque obtulerim; meum esse duxi etiam textum praebere archetypum, ad cuius fidem meam paraverim versionem: qui textus alius non est quam **Gallicani Psalterii** textus, et summa a me religione retentus atque conservatus, et summa item diligentia correctus atque emendatus. Cuius emendationis et correctionis ante omnia, criteria ipsa exhibenda atque explicanda sunt.

I. CRITERIA CORRECTIONIS

Criterion I. Retinendum censemus Gallicani Psalterii hodiernum textum, *omnibus et solis locis defectuosis* correctis.

Criterion II. Locos autem *defectuosos* illos solos et omnes intellegimus, in quibus vel deficiat *fidelitas*, vel absit *perspicuitas*, vel desit *concinnitas*.

Criterion III. In omnibus et solis his casibus *Hieronymus* (in quantum fas sit) *ex Hieronymo* corrigetur.

II. CRITERIORUM EXPLICATIO

Criterion I. Retinendum censemus Gallicani Psalterii hodiernum textum, *omnibus et solis locis defectuosis* correctis.

Hoc primum criterium, *duplex* quodammodo est: nam includit et Psalterii Gallicani conservationem, et eiusdem correctionem atque emendationem. Rationes pro correctio-

ne seu emendatione omnibus notae sunt¹; sed non aequae notae rationes videri possunt pro huius textus conservatione seu retentione. Prima igitur ratio ex ipsa Gallicani Psalterii historia desumitur; cum enim per tot ac tot saecula *iure possessionis* tum in liturgia Ecclesiae, tum in Vulgatae editionibus hic textus potiatur, ex illa *possessione* non nisi gravissimis de causis deturbari potest. Hae vero causae existunt nullae: immo exstiterunt contrariae ut a legitima et suprema Auctoritate, textus Gallicani Psalterii conservaretur et retineretur, tum in Vulgatae editione, tum in Romano Breviario. Utramque conservationem et retentionem apposite Benedictus XV notavit, cum scripsit², «... Concilium Tridentinum... Vulgatam ipsam [et consequenter Gallicanum Psalterium] uti authenticam habendam, et in docendo et *orando* usurpandam» constituisse. Ac placet pro eadem conservatione et retentione Gallicani Psalterii, ipsius Sancti Hieronymi³ testimonium proferre, categorice affirmantis: «Perspicuum est sic psallendum ut nos interpretati sumus [in Psalterio videlicet Gallicano] et tamen sciendum quid hebraica veritas dicat. Hoc enim

¹ Sufficiat recordari prudens clari Patris Zorell testimonium: «id hodie [usus videlicet liturgicus Gallicani Psalterii] id hodie multis displicet»... et paulo post addit: «Si pro Psalterio Gallicano, quo utimur, substitueretur (id quod multi desiderant) versio Sancti Hieronymi ex hebraico facta... Nihilominus timemus ne in hac quoque versione insint nonnulla, si nobis recitanda essent, minus placitura: iuxta locos perbene versos alii habentur qui primitiva aenigmata non solvunt». Tandem notatu digna eiusdem Zorell verba: «Quo plures et meliores huiusmodi conatus novae versionis fiunt, quae inter se illustrant, corrigunt ac velut de palma concertant, eo citius pervenietur ad consensum quandam de optimo genere interpretandi» (FRANCISCUS ZORELL, *Psalterium ex hebraeo latinum* § 2 pag. X et pag. XII s. (Romae 1928)).

² *Enchiridion Biblicum* 479.

³ ML 22, 853.

quod Septuaginta transtulerunt, propter vetustatem in Ecclesiis decantandum est, et illud ab eruditis sciendum propter notitiam Scripturarum».

Hac utentes Scripturarum notitia, non solum ex hebraica veritate, sed ex omnibus cognitionum biblicarum fontibus hausta, *omnes et solos defectuosos* locos corrigemus; ita tamen ut summa religione Gallicanum Psalterium in nostra correctione retineatur et conservetur.

Plures namque perstabunt Psalmi, fere sine ulla maioris momenti correctione vel etiam cum minima emendatione mutati; atque etiam in Psalmis ipsis, in quibus plures et graviores mutationes vel correctiones inducendae sint, *maxima pars textus* ex Gallicano Psalterio conservabitur atque retinebitur.

Cum autem omnes et solos locos defectuosos corrigendos statuimus, nostri correctorii laboris et limites et extensionem determinamus. Singulos quidem Psalmos, versus item singulos, immo singula verba perpendemus et examinabimus; sed *ibi solum*, ubi certus defectus vel incorrectio certa sit, correctorio calamo utemur.

Hinc in hoc primo criterio, tum natura laboris tum limites correctionis definiuntur: *natura laboris*, in praeesistentis textus correctione constituta; *limites correctionis*, amplissimi in textus examine, strictissimi in novis correctionibus inducendis.

Criterion II. Locos autem *defectuosos*, illos solos et omnes intellegimus, in quibus vel deficiat *fidelitas*, vel absit *perspicuitas*, vel desit *concinntas*.

Tria sunt explicanda: *fidelitas*, *perspicuitas*, *concinntas*.

Fidelitas intellegitur relate ad originalem textum; *perspicuitas*, relate ad versionis claritatem; *concinntas*, relate ad linguae elegantiam.

Fidelitas igitur non praecise consideratur, attentione solum facta ad actualem hebraicum textum, sed ad textum originale: prout in eiusdem cognitionem perveniri potest ope externae et internae criticae. Agnosco equidem non posse in omnibus et singulis casibus textus originalis certam omnino et indubiam formam determinari; sed ubi ad certitudinem perveniri non queat, in probabilitate sistendum erit. Quibus in casibus mere *probabilibus* vel etiam *coniecturalibus*, opportuna in apparatu critico nota apponetur.

Perspicuitas, relate ad versionis claritatem intellegitur: quam talem ac tantam in nostra emendata forma esse volumus, ut quaelibet propositio et locutio non solum possit intellegi, sed *ut non possit non intellegi*: non igitur aliquali claritate contenti erimus, sed maximam perspicuitatem intendimus.

Concinnitas denique, relate ad linguae elegantiam intellegitur: ast elegantiam quaerimus non profanam, sed religiosam; non academicam, sed sacram; non ciceronianam, sed hieronymianam: talem videlicet quae habetur generatim in versionibus a Sancto Hieronymo factis, (Psalteriis exclusis); *elegantia* nempe consistens *negative* in absentia et evitacione incorrectionum, *positive* autem in illa simplici sobrietate ac sobria maiestate et quasi hieratica sollemnitate, quae ab ipsa Ecclesia in liturgicis actionibus et adhibetur et exigitur. Hinc nos concinnitatem istam, spiritu vere ecclesiastico imbuti, non ad solam linguam restringimus, sed eam potius ad ipsum rhythmum et numerum et melodicam cadentiam et Psalmodicam cantilenam extensam volumus.

Non possum non notare in *concinnitate linguistica* momentum specialissimum quod in nostra correctione, *verbalium temporum considerationi atque emendationi* tribuendum censui. Plurimae Gallicani Psalterii difficultates et obscuritates inde maxime dependent, quod tum latini

traductores, tum ante ipsos graeci, Psalterium ex hebraico in propriam linguam vertentes, verbalia tempora excessivo quodam litteralismo traduxerunt, nulla vel fere nulla habita consideratione ad graecae latinaeque linguae verbales formas et verbalia tempora. Ideo in hac nostra correctione, maxima diligentia in formis verbalibus adhibita est. Atque ut noster correctorius labor rationabili niteretur fundamento; ratione praecise habita ad temporalem verbalium formarum significationem, Psalmos diligenter distinximus *historicos, propheticos, didacticos et personales*; atque in singulis casibus, *temporalis significationis* specialissimam habuimus rationem. Sic in *historicis Psalmis* verbales formas ex interna serie chronologica factorum quae narrantur determinandas censuimus. In *propheticis* autem vix non omnia ad tempora futura restrinximus; *vix non omnia* inquam, quia etiam in prophetis quaedam sunt vere futura, quae tamen forma praesenti vel praeterita ab ipso Psalte relata sunt. In *didacticis* et maxime in *personalibus* Psalmis (in illis videlicet, in quibus personalissimae vel ideae vel maxime affectus efferuntur), illud praecipue intendimus ut mentalitatem et affectivitatem ipsam (sit venia verbis minus ciceronianis) attingeremus, praecise sub ratione temporis vel modi, quo Psaltes ideas illas affectusve exprimere voluerit. Sic *imprecationes*, quae vix non semper in Gallicano Psalterio *futuro tempore* efferuntur, in nostra emendatione *subiunctivo modo* exprimentur; animi vero habituales dispositiones, quae in Gallicano Psalterio vel *praeterito* vel *futuro tempore* veniunt, in nostra correctione ad *tempus continuum praesens* trahuntur. Qua in re, eo diligentiores fuimus, quo pauciores auctores (ut verum dicam nullum auctorem) ipse cognoscam, qui has de temporibus verbalibus normas (certe a pluribus notatas) ad totum et integrum Psalterium corrigendum applicuerit. Ac tandem ad III criterium veniamus.

Criterion III. In omnibus et solis his casibus defectuosis *Hieronymus* (in quantum fas sit) ex *Hieronymo* corrigetur.

Primum et secundum criterium, nuper exposita, ita inter se habent ut primum naturam laboris nostri et correctionis limites determinet; secundum correctionum fundamenta et rationes protendat; tertium denique criterium *methodum* ipsam correctionum et earundem *fontes* designat.

Cum vero in Sancti Hieronymi operibus tot ac tanta inveniantur ad Psalmos exspectantia, ea omnia consulenda censuimus: sed non ex omnibus aequos deprompsimus pro nostro labore fructus. *Romanum Psalterium*, *Epistula ad Sunniam et Fretelam*, *Breviarium in Psalmos* (quod Hieronymi dicitur), utilia quidem ad sensus intelligentiam offerunt, sed pro versionis phrasibus vel verbis non multa opportuna praebent. Contra, eiusdem Hieronymi *Psalterium ex hebraeo* continuas et optimas correctiones offert, nec desunt optima in aliis bibliorum libris ab ipso ex hebraeo traductis: sed non videntur sufficere opera solius Hieronymi ut totius Psalterii plena correctio fieri possit: ideo « Hieronymum ex Hieronymo corrigendum (scripsi) . . . *in quantum fas sit* »: non enim nos ferreis legibus obstrictos voluimus, ita ut non possemus, cum casus id exigant vel suadeant, correctiones quasdam ex aliis vel Sanctis Patribus, vel etiam recentioribus seu recentissimis scriptoribus mutuari. In singulis vero casibus fontes ipsi correctionum in apparatu critico, ad finem huius libri, notabuntur.

BIBLIOGRAPHIA

pro hoc labore emendatorio adhibita, indicata manet in fasciculo I pag. VIII et IX sub euskerico titulo

IDAZTELESTIA.

23g. Er. Sarunbatären sydorengoan¹: Dabiden eregia.

Sionen bizitzeko lain, nor?...²

Yaubereya da luira, eta lur osoko day-dana;

Yaubereya lurbira, eta bertako biztanle guztiak:
itjasoen-gaiñ Yaube berak, luira irazan zulako,
ibayen-gaiñ lurbira gogortu zulako.

Yauberen menydi^{1b} goiraño, i nor igoko da?
bere menydi dopean^{1b}; nor geldituko da bertan?

Esku-loige ta biotz-garbi daya,

Yauberen gogoa alperik artzen ez duna,
gezurkiro urkeari zihik ez dagioya.

Yaubegandik onjepena, Yainko bere jakorgandik erukioya
oretzek artuko du.

Auxe gizadi auxe da, Yauberen yaraile;

Yakoben Yainkearen, aurpegi-bilatzaile.

Yaube bakalduna

Sionen sartzen.

I. Yaso itzazute yaso, ate-burua, ateok,
gora zaiterte gora, aiñ ate aintziñako-ok;
bakaldun aintzatsua sartzekotan dator-da.

II. Bakaldun aintzatsu ori, i nor da ba?

I. Yaube ipdartsu ta altsu,
Yaube gudan gogortsu.

I. Yaso itzazute yaso, ate-burua, ateok,
gora zaiterte gora, aiñ ate aintziñako-ok;
bakaldun aintzatsua sartzekotan dator-da.

II. Bakaldun aintzatsu ori, i nor da ba?

I. Au guda-gizosteen Yaube-au, bakaldun aintzatsu
da ber-au.

Ps. XXIV. Praecenteri: Psalmus David.

Orans....meditans.... orans....

Orans...

Ad te, Jahveh, levavi animam meam;
Deus meus, in te confido, non erubescam,
neque irrideant me inimici mei.

Sed universi qui in te sperant, non confundentur:
confundantur contra frustrati, omnes iniqua agentes.

Vias tuas, Jahveh, demonstra mihi,
et semitas tuas me doce,
dirige in veritate tua, et me doce,³
quia tu es Deus salvator meus,
et te sustinui tota die

Reminiscere, Jahveh, miserationum tuarum,
et misericordiarum tuarum aeternarum;⁴

Delicta iuventutis meae et ignorantias meas
ne memiseris;
secundum misericordiam tuam memento tu mei,⁵
propter bonitatem tuam, Jahveh.....

Meditans...

Dulcis et rectus Jahveh;
ideo monstrat peccatoribus viam,⁵
dirigit⁶ mansuetos in iudicio;
edocet⁶ mites vias suas.

Universae viae Jahveh misericordia et veritas
quirentibus testamentum eius, et testimonio
eius.

24g. Er. Abeyburuari: Daviden erejia.

Otoiketari...Gogalketari...Otoiketari

Otoiketari...

Yaso det, Yaube, zugara nere gogoa,

Zugari, ere Yainkogari, nago usteontsu; ez nadi ta
nitzar nere etyayak barerik ez dagita; lotjatu,

Zugari ditxarotenyak oro, ez dira ez lotjapetuko:
lotjapetu bitez beriz ukoki, zindogekiro dabiltzanak.

Yaube, zure bide-ok erakutsi,
zure bidezingor-ok irakutsi itzadazu.

Zure ontjunez, bide-erakule ta irakaste izan zatakit;
Zeri Yainko eri, gaizkale zakidari-ekero,
egun ogor Zugari itxaroten nagon-ekero.

Zure erukitasunak, Yaube, gogoratu itzazu,
baita urte-cunkadetako biguntasunak ere.

Gaztetako gaizki eta ez-yakiñak, oyek ez gogoratu,

Zure erukitasunarey neutziz ordea,
gogoratu zaite nitzar, Yaube, zure ontjunez.

Gogalketari...

Gozo ta zuzen da Yaube;
oregaitik bidez galduak, Berak bideratzen ditu.

Otzanak zuzentzar zuzentzen ditu,
eta bere bideak biotz-bigunduyei erakusten dizkie.

Bere itun-arauen-bila dabilzantzetat,
Yauberey bide guztiak, erukitasun eta
ontjusun...

Propter nomen tuum, Yahveh,
propitiare peccato meo; multum est enim.
Quis est homo qui timet Yahveh?
Ipse monstrabit ei viam quam eligat.⁸
Anima eius in bonis demorabitur;
et semen eius hereditabit terram.
Secretum Yahveh timentibus eum;
et testamentum ipsius manifestat¹⁰ illis.

Orans...

Oculi mei semper ad Yahveh
quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos:
Respice in me et miserere mei;
quia unicus et pauper sum ego.
Multiplicatae sunt tribulationes cordis mei;
erue me de necessitatibus meis.¹¹
Vide humilitatem meam et laborem meum
et dimitte universa delicta mea.
Respice inimicos meos, quoniam creverunt
multum,¹²
et odio iniquo me oderunt.¹³
Custodi animam meam et me erue¹³;
non erubeam, quoniam in te speravi.¹³
Simplicitas et aequitas me conservent,¹⁴
quia te sustinui.¹⁵
Libera, Deus, Israël ex omnibus tribulationibus
suis.

Nere obena, aundi izan-aren,
zure izen-aren azketsi idazu.
Yauberen beldur dan gizona; nor da?
bide-auteztean, Bera izango zayo bide-erakusle.
Bere burua zorientzan yarciko du,
eta bere ondorentzak luza ondoretuko du.
Bere beldur dirayentzat Yauberen acpekoak;
bere itua beayei darakuskie.

Otoiketari...

Ofak Yaubek segadatik ateratzen dizkidalako,
Yauberuntz dauzkat beti bere begiak-yayota.
Begira peri eta eruki. zatzakit,
bakar eta txiro pakus-eta.
Nere bietzeko laria ugartu zarkit,
nere yaigabeetatik atera pazazu.
Nere miñ-atsekabeak ikus itzatzu;
eta nere gaizkiñ guztiak asketsi itzadazu.
Begira zazu nere etyayak askotu zarkidala,
eta goroto zindogez goroto hautela.
Epe gogoa yarei zazu, eta nerau azke pazazu;
lotyaturik ikusi ez yadiñ, Zugar itxaro deday-
ezkerre.
Tolesgetasunak eta zintotasunak gorde pazatela,
Zugar itxaron deday-ezkerre.
Azke zazu Israel, Yaiñko ofek, bere zoritxar
guztietatik.

Ps. XXV. Praecentori : Psalmus David.

Innocentiae professio.

Ius meum tuere, Jahveh, quoniam ego innocenter
incedo,²

et in Jahveh sperans non infirmabor.

Proba me et tenta me, Jahveh,³

ure renes meos et cor meum.

Quoniam ante oculos meos est misericordia tua,³
et in veritate tua ambulo;⁴

non sedeo cum consilio hominum vanorum,⁵

et cum iniqua gerentibus non convenio;⁶

odio habeo⁷ conventum malignantium

et cum impiis non sedeo⁷:

lavo⁸ inter innocentes manus meas

et circumdo⁹ altare tuum, Jahveh;

audiri facies⁹ vocem laudis

et enarrans⁹ universa mirabilia tua.

Diligo⁷, Jahveh, decorem domus tuae
et locum habitationis gloriae tuae.

Oratio.

Ne perdas cum impiis, Deus, animam meam,

ne⁷ cum viris sanguinariis vitam meam;

in quorum manibus sunt iniquitates,⁸

quorum dextera est muneribus repleta.⁹

Ego autem in innocentia mea ambulo,¹⁰

stat in rectitudine¹⁰ pes meus;

Redime me et miserere mei;

in conventibus¹² benedicam te, Jahveh.

25g. Er. Abesburuari : Dabiden eregia.

Igarlearen ibilera garbiak.

Nere eskubidea zaidazu, Yaube; garbiro habilez-
ezkero;¹

bai; Yaubegan itxaronik, ez naiz ez aulduko.

Jkustatu ta artertu nazazu, Yaube orek,

here gultzuruz-biotzak, suz artertu itzazu;

here begien aurean zure erukia daramatelako,

eta zure egiaren-egiz, bide-egiten nayoalako.

Batar gezurtsuetan ez naiz inoiz ere yari,

zuzen-aurka dagitezekin, ez naiz inoiz barkide;

gaizgileen batzarak goroto ditut,

deungeekin, ezta bein ere yarkide.

Gizozte erugeen-artean nik, here esku-garbitzea;

eta zure opalmaya, Yaube, inguratzea;

here goraltz-abotsak entzun-eraziz,

zure arigari guztiak aldarikatuz...

Maite det, Yaube, zure etxearen edera,

zure aintza bizi dan tokia maite det.

Otoya.

Ene Yaiuko, ez deungeekin galdu here gogoa

ez nere bizitza galdu gizon odoltsaleekin;

beren eskuak zindogetzaz veterik daukateneekin,

beren eskuma opariz beteta dutezekin...

Ni ordea, garbi-garbi nabil,

here onak zuzentzan gogor daude.

Ber-erosi nazuzu; eruki-zatzakit-eruki;

gizosteen batzaretan goralduko zaitut, Yaube.

Ps. XXVI - Psalmus David, priusquam ungeretur.

Quem timeam?.....

Jahveh illuminatio mea et salus mea: quem timebo?
Jahve protector vitae meae: a quo trepidabo?

Cum appropinquarent contra¹ me nocentes, ut
ederent¹ carnes meas,
qui tribulant¹ me inimici mei;

ipsi impegerunt² et ceciderunt.

Si consistant adversum me castra, non timebit
cor meum.

Si exurgat adversum me praelium,
etiam tunc³ ego sperabo..

Unum petii.

Unum⁴ petii a Jahveh, hoc⁴ requiram;
ut inhabitem in domo Jahveh omnibus diebus
vitae meae,
ut videam pulcritudinem⁵ Jahveh et visitem
templum eius.

Quoniam si⁶ abscondit me in tabernaculo suo,
si⁶ in die malorum
protegit⁷ me in abscondito tabernaculi sui:
in petram⁷ me exaltat⁸ | circumdantem¹⁰

tunc certe⁹ exaltat⁹ caput meum super inimicos meos |
Ideo¹¹ immolabo in tabernaculo eius hostiam
vociferationis,
cantabo et psalmum dicam Jahveh.

26g. Er. Dabiden eresia: igortia¹ izan baño lenagokoa.

Ni i noren beldur?...
Ni i noren beldur?...

Yaube zait argi ta osasun; noren beldur euki?
Yaube-zait nere bizitzaren zaintzale i noren
ikara egon?

Kalte-egileak nere aurka, ureratu
zazkidatanean,
nere aragiak yateko, etyayak ni yazartzen
zetozkitenean;

beayek zoztorturik erori egin ziran.

Nere aurka guda-gizosteak yartzen ba' dira ere,
ez du nere biotzak beldurik izango;
eta nere aurka, lijkara etaikiko ba' litz,
aldi artan ere itxarontsu egongo naiz ni.

Eskaritxo bat...

Eskaritxo bat dagiot Yauberi, orez bila nabil-eta:
nere bizitzako egun guztietan, Yaubereren etxean
bizitzea;

Yaubereren edertasuna ikusten eta beraren yauretxea
ikertzen.

Bere biztegiaren eskutatzen ba' nau,
bere biztegiako estaltokian zoritxareko egunean
zaintzen ba' nau;

aitz-gaiñ gañeratu nau;
orduan bai gañeratu du nere burua, bere barapoko
etyayen aurka.

Oregatik, eskeintza deadautsua bere biztegiaren yaupalduko diot,
abes-eresiak abestuko dizkiot Yauberi...

Oratio.

Exaudi, Jahveh, vocem meam, qua clamo,¹²
miserere mei et me exaudi.¹³

Tibi loquatur¹⁴ cor meum, exquirat¹⁴ te facies mea;
et faciem tuam, Jahveh, requiram ipse¹⁵...

Ne avertas a me faciem tuam,¹⁶
ne declines in ira a servo tuo;
adiutor meus esto; ne me derelinquas¹⁶
nec me despicias,¹⁷ Deus salvator meus.

Quoniam pater meus et mater mea me dereliquerunt,¹⁶
Jahveh autem me assumpsit.¹⁶

Viam tuam, Jahveh, demonstra mihi,¹⁸
et dirige me in semitam rectam propter
inimicos meos.

Ne tradideris me in animas me tribulantium,¹⁶

quoniam insurrexerunt in me testes iniqui,
et mentita est iniquitas contra me.¹⁹

Credo videre bona Jahveh, in terra viventium.

Expecta Jahveh, viriliter age,
et confortetur cor tuum, et sustine Jahveh...

Otoya.

Deadarez dagizudan abotya, entzun idazu, Yaube;
eruki zaitz nitzaz eta entzun heri entzun.

Itz-beaizu Zuri here biotzak,
zure bila bebil here aurpegia;
zure aurpegiaren bila, hebil herau ere.

Ez nigandik besteratu zure aurpei-ori,
ez ajeretz aldendu zure otein oher-gandik:
urgazle zatzakit; ez utzi ez pi,
ez ni iguihetsi, epe Yainko azketzale orek.

Nere aitak eta here amak zapuztu niñdutey zapuztu;
Yaubekberiz beretzat artu niñduy.

Zure bide-ori erakutsi-idazu, Yaube;
eta here etyayagatik, bide zuzerera zuzeydu
harazu.

Di yazartzen hauty gogo-gaitzotara ez nazazu
yaurti;

ziñaldari ziñdogeak here aurka yaiki zarkit-eta,
ziñdokeriak ere here aurka gezurki diardu-ta.

Yauberer ondasunak biziñ luñcan ikusteko
hazela, ziñisten det.

Yauberi itxoñ egiozu, gizonkiro ekiñ,
xuspertu bezaizu biotza, eta itxoñ Yaubegan...

Pj. XXVII

Psalmus ipsi David.

Cum impiis ne me punias.

Ad te, Jahveh, sum clamans;¹

Deus meus, ne mihi obsurdescas;²

ne quando te mihi taceyte,³

adsimiler⁴ descendentibus in lacum.

Exaudi, Jahveh, vocem deprecationis meae,

dum ad te deprecor⁵;

dum extollo manus meas ad templum sanctum
tuum.

Ne simul trahas me cum peccatoribus,

et ne me perdas cum operantibus iniquitatem⁶;

qui loquuntur pacem cum proximo suo,

malitia autem in cordibus eorum.

Oratio imprecatoria.

Da illis secundum opera eorum

et secundum nequitiam adinventionum ipsorum.

Secundum opera manuum eorum tribue illis,

redde retributionem eorum ipsis.

Quoniam non considerant⁷ opera Jahveh,

et opera manuum eius,

destrue⁸ illos, et non aedifices⁹ eos.

Benedictus Jahveh quoniam exaudivit vocem

deprecationis meae;

Jahveh adiutor meus et protector meus.

27g. Er.

David berarey erejia.

Zindogeeekin ez ni zigorkadalu

Zuri, Yaube, nagokizu deadarka;

ez pitzat, ene Yaiko . portu;

zu pitzat ixildukurik,

leizera yezten dirapeekin berdiydu ez yadiñ.

Enzun idazu, Yaube, here arentz-orua,

zureganutz otoika diardudayean,

zure yauretzerutz here eskuak yajotzen¹

nabilerenay.

Ez ni obendariekin hatera haraz erabili,

zindogeeleekin ez ni oydatu;

urkoari geytzakiro itz-dagioteyekin,

beayen biotzetan gaitz-okerak eukirik.

Arao-otoya²..

Eman oyei beren egihen neuriz,

beren ajmakuntzen gaitokeriaren neuriz.

Beren eskuen egintzen neuriz ordeiydu oyei,

beayen ordeiytza ordeiydu oyei.

Yauberen egintzak eta bere eskuen egintzak

ez dituzte gogoan artzen;

oildu itzazu oyek, eta ez beriz yaje beok.

Oyetsia izan bedi Yaube; here arentz-orua

enzun didalako,

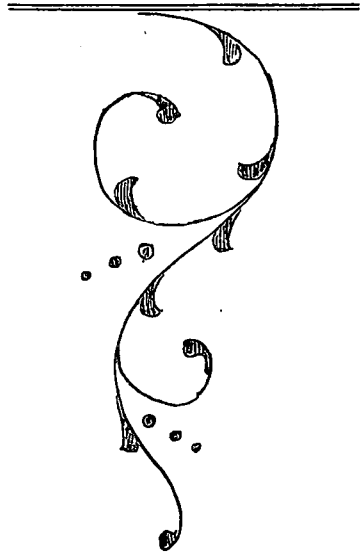
Yaube, ene laguntzate, ene zaiydari orek.

In ipso speravit cor meum, et habui adiutorium¹⁰

et reffloruit caro mea;
et captivo meo confitebor ei.

Jahveh fortitudo plebis suae,
et protector est salutis christo suo!

Salvum fac populum tuum, Jahveh,
et benedic hereditati tuae,
et rego eos et extolle illos usque in aeternum.

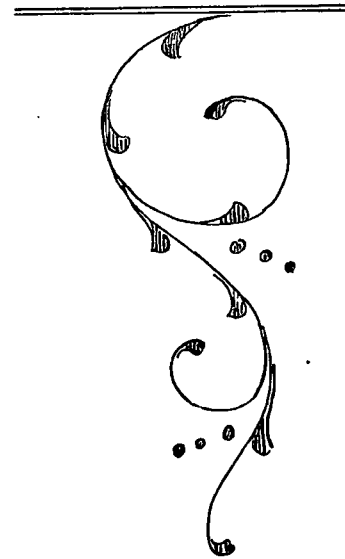

Beragan itxaron zuy here biotzak, eta urgazia
euki nuz;

eta ber-lilitu egiz zitzaidan here aragia;
eta here abestiz, Bera goretziko det.

Bere eritxoaren indar da Yaube,
eta bere Agortziari³ babeste ojasunkor zayo.

Yarei zazu, Yaube, Zeoren eria,
eta onetsi zazu Zeoren opdorentza;
eta zeorenok yauri ta goratu itzazu beti-
betiko.

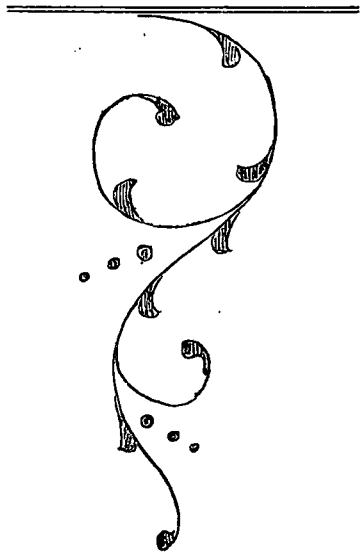

In ipso speravit cor meum, et habui adiutorium;

et resloruit caro mea;
et cantico meo confitebor ei.

Jahveh fortitudo plebis suae,
et protector est salutis christo suo!

Salvum fac populum tuum, Jahveh,
et benedic hereditati tuae,
et rege eos et extolle illos usque in aeternum.

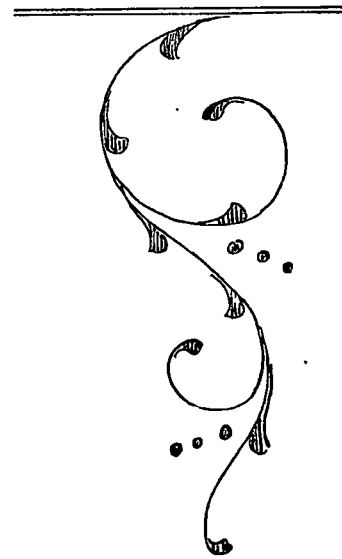

Beragan itxaron zuz nere biotzak, eta urgazia
euki nuz;

eta ber-lilitu egin zitzaidan nere aragia;
eta nere abestiz, Bera goretziko det.

Bere eritxoaren indar da Yaube,
eta bere Agortziari babesle ojasunkor zayo.

Yarei zazu, Yaube, Zeoren eria,
eta onetsi zazu Zeoren opdorentza;
eta zeorenok yauri ta goratu itzazu beti-
betiko.

Pj. XXVIII . Psalmus David in consummatione
tabernaculi. **Potentia Jahveh**
in tempestate.

Afferte Jahveh, filii Dei,
afferte Jahveh gloriam et honorem;
afferte Jahveh gloriam nominis eius;
adorate Jahveh in atrio sancto eius.....

Vox Jahveh in tempestate.

Vox Jahveh super aquas;
Deus maiestatis intonuit;
Jahveh super aquas multas.
Vox Jahveh in virtute,
vox Jahveh in magnificentia;
vox Jahveh confringentis cedros;
etiam cedros Libani confringit Jahveh:²
et saltare facit

tanquam vitulum Libanum,³
et Sario, tanquam filium bubali.⁴

Vox Jahveh intercipientis flammam ignis,
vox Jahveh concutientis desertum,
etiam desertum Cades commouet Jahveh.⁵

Vox Jahveh conteruentis quercus
et decorticantis silvas;⁶
et in templo eius
omnes dicunt⁷: "Gloria".

Jahveh diluuium inhabitat,⁸
et rex in aeternum sedet Jahveh.⁹
Jahveh dat fortitudinem populo suo,¹⁰
Jahveh populo suo benedicit cum¹¹ pace.

28g. Er. Dabiden erezia: [Yauber] narü-txabola¹
egin eta berecalaxe koa. Ekaitza ...

Ekari Yauberi, Yainkoaren semeok,
ekari Yauberi, aintza ta geraltza ...
ekari Yauberi izen-aintza ...
gur-egiñ Yauberi bere atadi deusean.

Ekaitza ... Yauberen orua ...

Yauberen orua euri-odei-gaiñ,
iñuzturika dabil ba aundikuntzako Yainkoa ...
euri-ur-audien-gaiñ Yaube ...

Yauberen orua ... ai arey indara! ...
Yauber^{en} orua ... ai arey aundikuntza! ...

Yauberen orua ... eretzak⁴ zeetuta,
Siban-mendiko eretzak⁴ ere, zetzey ditu Yaubek-eta ...
Liban-mendia⁵ zekortxo bat bezela ...

Xirioy-mendia⁵ idiburukunze bat bezela,
biak darabilzki yauzika ...

Yauberen orua ... arey su-gar-txinpartak ...
Yauber^{en} orua ... lekaroari ere ikara daragio,

Kadesko lekaroari ere ikara daragio Yaubek-eta ...
Yauber^{en} orua ... ta aritzak, ezpal ...

[Yauber^{en} orua ...] ta txarak tximist-argitu ...
Eta aldi-artan-bertan, an bere txadonean
an daude gustiak "¡Gora!...¡Gora!" esaten ...

Ekaitzaren ufalean, antxe da biztanle Yaube,
antxe dayeri Yaube ... betiko Bakaldun ...
bere eriarri indara damayon Yaube ...
gentza-emanaz, bere eria onesten dun Yaube ...

Pj. XXIX - Psalmus canticus in dedicatione domus David

Benignitas Jahveh.

Exaltabo te, Jahveh, quoniam me suscepisti,
nec inimicos meos super me delectasti!
Jahveh Deus meus, ad te clamavi, et me salvasti;

Jahveh, eduxisti ab inferno animam meam,
salvasti me a descendentibus in lacum.

Psallite Jahveh, sancti eius;
et confitemini memoriali² sanctitatis eius.

Quoniam ad momentum est ira eius,³
et ad vitam repropitiatio eius,⁴
ad vesperam demorabitur fletus,
et ad matutinum laetitia.

Ego autem dixi in abundantia mea:
non movebor in aeternum.

Derelictio inexpectata.
Oratio.

Jahveh, in benignitate tua
praesertisti decori meo fortitudinem;
sed⁵ avertisti a me faciem tuam,
et factus sum conturbatus.
Ad te, Jahveh, clamor,⁶
et ad Deum meum deprecor.⁶

29g. Er. - Abes-eresia¹: Yauberer ebeko adulean; Daviden

Yauberer oñbera.

Goretsiko zaitut, Yaube; Zugar artu ninduzulako,
eta nere etjayak ene aurka poztu ez zenitulako.
Yaube, ene Yainko ori, Zuri deitu nizun, eta
osatu ninduzun:

lurpiluntzatic nere gogoa atera zerdun;
ur-leizera yexten dirayetatic azke ninduzun.

Eresketan egiozute Yauberi, bere deuzok;
bere izen deuzari goresketan egiozute.

Bere aserea unekoa dalako,
bere ber-erukia ordea, bizitza guztirako:
ilunabaterutz izan oi dira negarak,
egunabaterutz poz-alaitasunak...

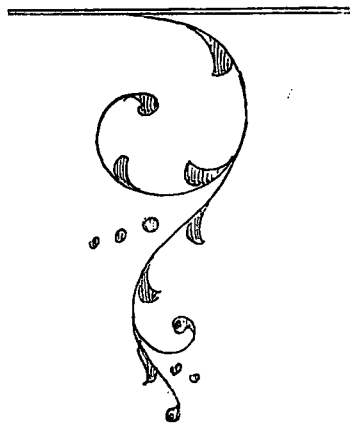
Nik nere ugari-aldean esan nuz:

"ez det inoiz kilikolorik egizgo"...

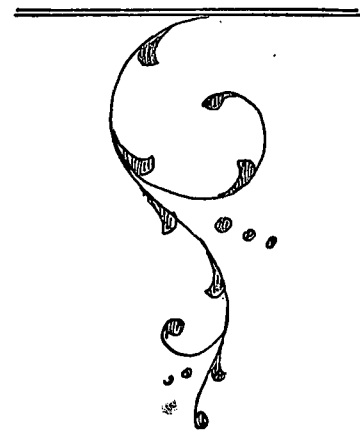
Utegabe utaita...
Otoya...

Yaube zure ontasunez
indartu egin zenidan nere edertasuna;
bana aldezu zenidan zure aurpegi ori,
eta txorabioturik gelditu nintzan.
Zuri nagokizu, Yaube, deadarka;
Zuri, ene Yainko ori, arezka.

Quae utilitas silentii mei,⁷
 descendens⁸ in corruptionem?
 Nunquid pulvis confitebitur tibi?
 aut veritatem tuam annuntiabit⁹?
 Audivit Jahveh et misertus est mei,
 Jahveh factus est adiutor meus.
 Convertite plerumque meum in gaudium mihi;
 conyicide saccum meum
 et circumda me laetitia,
 ut captet tibi gloria mea, et non sileam¹⁰.....
 Jahveh Deus meus,
 in aeternum confitebor tibi.

Usteltegira erortzen ba' naiz,
 i nere ixiltzeak zein onura ekari?...
 i Goretsiko ote zaitu ba autjak?...
 i autjak zure egia aldarikatuko ote du ba?...
 Entzun hindun Yaubek eta nitaz erukitu zan;
 Yaube, heri, laguntzale egin zitzaidan.
 Poz-biurto idazu nere negarketa;
 nere il-yantzia uratu idazu,
 eta pozez jotzeko hazazu;
 Zuri, ixiltzeke, nere aintz²-onak abestu dizatzen.
 Bai, Yaube epe Yairko ori,
 beti-beti goresketan dagiketuz Zuri.

Pſ. XXX. - Præceptorum: Psalmus David, pro ecclasi.

Speſ in Jahveh.

In te, Jahveh, ſperavi, non confundar in æternum;
in iuſtitia tua me libera.¹

Inſpice ad me aurem tuam,
accelera ut me eruas;¹
eſto mihi in Deum protectorem
et in domum refugii,
ut ſalvum me facias:
quoniam tu eſ fortitudo mea et refugium meum,¹
et propter nomen tuum me deduces et
eruties.¹

Educes me de laqueo hoc quem abſconderunt
quoniam tu eſ protector meus. mihi,

In manus tuas commendo ſpiritum meum:
tu me redimes, Jahveh, Deus fidelis.²

Odisti illos qui vane observant vanitates,
ego autem in Jahveh speravi.

Exultabo et lætabor in misericordia tua,

quoniam respexisti humilitatem meam;
ſalvaſti de neceſſitatibus animam meam
nec concluſiſti me in manibus inimici;
ſtatuisti in loco ſpacioſo pedes meos.

30g. Er. - Abeyburuarentzat: Dabiden ereſia: arituñik¹
zegorakoa.

Yaubegay itxaron.

Zugay ditxarot, Yaube, ez haiz iñeiz lotzapetuko:
zure zindotzaz azke hazazu.

Belaria yereganutz yar zazu,
yi ateratzeko azkartu zaitz;
epe Yainko, zaiñdaritzat
eta epe igestokidun etxetzat zabrazkit,
azke yari hazazun:
yere inñdar eta yere igestoki, Zeori zeran-etzkeru,
eta Zeoren izepagatik, erabiñi eta azi oi
hauzun-etzkeru.

Estali didaten segadatik, Zeorék aterako hazazu,
yere zaiñdari Zeori zeralako.

Nere gogo-aspaya Zeoren eskuetan uzten dizut;²
Zeorék ber-erajiko hazazu, Yaube, Yainko
ziñtyo-orék..

Ukerien begira uskiro dabiltzanak, goroto dituzuz;
ñik beriz, Yaube, Zugay det itxaron.

Portuko haiz, eta baita alaitu ere,
zure erukitasunagaz
yere txikitazuna begiratu dezulako;
lari-aldietatik yere gogoa azketu dezuz,
eta yere etjayen eskuetan ez hazuz eskuperatu;
yere oñak beriz toki zabalean yari dizkidazu.

Miseria et tribulatio.

Miserere mei, Jahveh, quoniam tribulor:
tabescit macerore⁴ oculus meus, anima mea et
venter meus.

Quoniam defecit in dolore vita mea,
et anni mei in gemitibus:
infirmata est in paupertate virtus mea,
et ossa mea contabuerunt,⁵
coram omnibus inimicis meis.⁶

Factus sum vicinis meis opprobrium summum,⁷
et timor notis meis:

ecce⁸ a me fugiunt qui in plateis me vident.⁹

Oblivioni datus sum a corde tanquam mortuus,¹⁰
factus sum tanquam vas perditum.

Immo¹¹ audiui vituperationem multorum
commerantium in circuitu mei,¹²
dum adversum me consilium inirent,¹³
et auferre animam meam cogitarent.¹⁴

Fiducia in Jahveh.

Ego autem in te, Jahveh, speravi;
dixi: "tu es Deus meus;
in manibus tuis sortes meae."

Eripe me de manu inimicorum meorum et manu
persequentium.¹⁵

Illustra faciem tuam super servum tuum,
salvum me fac in misericordia tua;
quoniam te invocavi, Jahveh, non confundar.¹⁷

Landertza eta atsekabeak..

Erukitu zaitzaz, Yaube; atsekabeturik pago-ta;
begia goibeldurik igatu zait, eta baita gogo-
bañuak ere.

Bizmenya miñen-miñez akitu zait,
zotinka zotinka nere urteak diyoazkit:
indargetu egiz zait landertzaz indara,
nere ezurak usteldu egiz zazit,
nere etsai guztien-aurean.

Nere auzokoentzat agitz irigarri egiz naiz,
beldurgarri nere ezagunentzat;

ora or igetik nigandik, erparantzetañ nakustenak.
Jlda bezela artuta naukate biotzetik,
ontzi galdua bezela eginda nago.

Areago, nere inguruan daudenak,
nizaz gaizki esaten entzun ditut,
nere aurka asmaketak asmatzen,
bizitza neri kentzea, buruan artzen.

Yaubegaz itxaroz.

Nik ordea, Zuan, Yaube, itxarontzu diraut:
nik dasat: "Zu zatzakit ene Yainko",
nere zori-zotzak zure eskuetan daude.

Nere etsayen eta nere yazarleen eskuetatik
atera narazu:

Argitu zazu zure oteien ozen-gaiñ zure aurpegi-ori
zure erukitasunez azke narazu:
Zuri dei dagizudañ-ekero, ez naiz ez alketuko.

Erubescant superbi et deducantur in ignem:
muta fiant labia delecta,
quae loquuntur adversus iustum insolenter¹⁸
in superbia et despectione.¹⁹

Benignitas Jahveh.

Quam magna multitudo dulcedinis tuae, Jahveh,
quam te timentibus abscondis!²⁰
quamque in te sperantibus operaris²¹
in conspectu filiorum hominum!...

Abscondis²² eos a conturbatione hominum
in abscondito faciei tuae;
protegis²³ eos a contradictione linguarum
in tabernaculo tuo.

Benedictus Jahveh
quoniam mirificavit misericordiam suam
mihi quasi urbem munitam.²⁴

Ego autem dixeram²⁵ in excessu mentis meae:
"Proiectus sum a conspectu²⁶ oculorum tuorum."

Sed²⁷ dum ad te clamarem,²⁸
tu exaudisti vocem orationis meae?²⁹

Diligite Jahveh, omnes sancti eius,
quoniam fideles conservat³⁰ Jahveh,
et retribuit ad amissum,³¹ operantibus
superbe.³²

Viriliter agite,
et confortetur cor vestrum,
omnes qui speratis in Jahveh.

Sotzapetu ta yetxi bitez lurpilyntzara deungeak;
mintzul bitez ezpaitz xuriak,
aroki ta yardaka
zindoaren aurka laidoski itz-dagitepak.

Yauberan biotz-jamurtasuna.

Alizein aundia dan, Yaube, zure jamurtasunarey askotza,
zure beldur dirantzat estalita daukaruna!

Zugan ditxarotenzat,
gizajemeez-aureaz gertu oi dezuna!...

Zure aurpegiarey eskutuan,
gizonen nabastaldietatik estaltzen dituzu;
zure biztegiay
mingaitz aitezkarientzaydik zaintzen dituzu.

Opetzia izan bedi Yaube;
nitzat bere erukitasuna, uri gogor bat bezela,
gelgaritu dulako.

Nere adimenarey liluratze baten, ejan nun nik:
"Zure begien ikuspegitik yaurtita nago ni"...

Baia Zuri deadarika pegoala,
nere otoi-orua Zeorrek entzun zenidan.

Maite zazute Yaube, Bere deun guztiok,
zintsoak Yaubek irauz-erazi oi ditu-ta;
arokiro dagitenei beriz, neurri-neuriz
ber-ematen die-ta.

Ekin gizonkiro;
eta Yaubegay itxaroy dezutenoy biotz-ori
indartu-bedi-indartu.

Ps. XXXI. - Jpsi David: Intellectus seu Mashil.

Post peccatum remissum
beatitudo.

Beati,

quorum remissae sunt iniquitates
et quorum tecta sunt peccata.

Beatus vir,

cui non imputavit Jahveh peccatum,
nec est in spiritu eius simulatio.

Quoniam tacui, attrita sunt ossa mea,
dum rugirem tota die;

nam die et nocte gravabatur super me manus
tua.

dum ardoribus aestivis versarer in aerumina mea...

Sed delictum meum cognitum tibi feci
et iniustitiam meam non abscondi.

Dixi:

Confitebor adversum me iniustitiam meam
Jahveh,

et tu remisisti impietatem peccati mei.

Propter hoc orabit ad te omnis sanctus
in tempore opportuno;

ut cum inundaverint aquae multae,
ad illum non accedant.

Tu es refugium meum a tribulatione quae me
circumdat;

tu, exultatio mea, erue me ab his qui me
circumdant.

31g. Er. - Davidena : adigaya .

Azkeppen oydorengo
zoriontasuna.

Zorioneko gizonak,
zindogetzak azketzi
eta obenak estalki zitazkietanak.

Zorioneko gizona,
Yaubek obezik egozten ez dioza,
bere gogoan azpikeririk ez duza...

Jxilik negelako, ezurak ausi egin zitazkidan,
egun osoz oruka niardula;

zure eskua gau-t-egun nere-gain artun
zegeala,
nere haigabeaz uda-beroz traulka nebitela...

Baya agertu nizun nere gaizkiya,
ez nizun eskutatu nere zindogetza.

Esan nuz:

"Aitortuko diet Yauberi nere-aurka nere
zindogetza,

eta nere obereaz deungetza Zeorek azketzi zeyidan.

Oregaitik aldionez otoi egingo dizute Zuri
deun diraz-diranak;

eta ur aundien ugoldetan ere
ayengaya ez dira urbilduko ur-aundiak.

Zu zatikit igestoki, inguraturik. naukan
yazarkekan;

nere poz-ituti orek, inguratzen hautenengandik
atera nazazu.

Erudiam te.

Erudiam te,¹¹

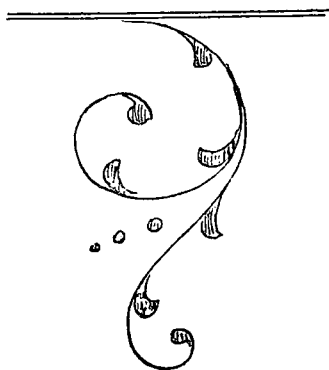
et instruam te de via qua incedas;
firmabo super te oculos meos.

Nolite fieri sicut equus et mulus,
quibus non est intellectus:

quibus¹⁴ in campo et freno maxillas constringis.¹⁵
ut¹⁶ ad te non approximent.¹⁷

Multa flagella peccatoris;
spem autem in Jahveh misericordia
circumdat.¹⁸

Laetamini in Jahveh et exultate, iusti,
et gloriamini, omnes recti corde.

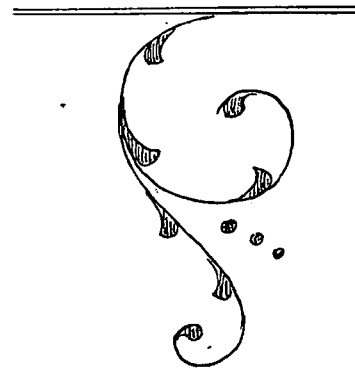
Jrakahintza edera.

Zure-gaiñ here begiak kokaturik,
heronek yakiñtutuko zaitut;
ibiltzeko bidea heronek argituko dizut.

Zugara urbildu ez ditezan,
matsalak ao-burukoz lotzen dizkiezuz abereekin,
adimenik ez duten zaldi-mandoekin,
ez ayek bezalako egin zeri ere...

Obendariari zigerkada asko;
Yaubegan itxaron duña beriz, erukitasunak
alde-orotzen du.

Poz-alaitu zaiterte Yaubegan, zipdook;
eta aintz-alaitu zaiterte, biotz-zuzendun
guztiok.

Pf. XXXII. Psalmus David.

Laudes Jahveh.

Exultate, iusti, in Jahveh:
rectos decet collaudatio.
Confitemini Jahveh in cithara;
in psalterio decem chordarum psallite illi;
cantate ei canticum novum,
bene psallite ei in vociferatione.
Quia rectum est verbum Jahveh
et omnia opera eius in fide:
diligit misericordiam et iudicium:
misericordia Jahveh plena est terra.
Verbo Jahveh firmati sunt caeli,
et spiritus oris eius, omnis ornatus¹ eorum.
Congregat sicut in utre aquas maris,
ponit in thesauris abyssos.
Timeat Jahveh omnis terra;
ipsum formident universi habitatores² orbis.²
Quoniam ipse dixit, et facta sunt;
ipse mandavit, et creata sunt.
Jahveh dissipat consilia gentium,
reprobat autem cogitationes populorum
et reprobat consilia principum;
consilium autem Jahveh in aeternum manet;
cogitationes cordis eius in generatione et
generationem.

32g. Er. Daviden erezia.

Yaube goraltzen.

Yaubegan postu zaitetze, zindook;
zuzenei dagokie Yaube gorestza.
Ereskiñez, Yaube aitortu zazute
amar-aridun ereskiñez eres-egiozute;
abesti beria abestu ezayozute,
oyu ederez eres egiozute.
Yaubereng itza zuzenā dalako,
Bere egintza guztiak kirmentasun-gain erakitzen|
erukitza ta epaitza maite ditulako, | diralako;
Yaubereng erukiz lura heterik dagolako.
Yaubereng itzez ortze-goyak gogorturik daude,
eta bereng edertza guztia, Bere aoko aynasaz...
Zaragian bezela itxas-urak biltzen ditu,
urtoki bezela itxas-leizeak yartzen ditu.
Beldur bezayo Yauberi lur oyoak,
ikara bitez Beragar lurbirako bitanle guztiak.
Izaki guztiak Berak eyan, eta egin,
Berak agindu, eta izatera eldu ziralako.
Atzerien asmoak Yaubek ondatzen, ditu
Berak txar-esten ditu erien asmaketak,
Berak gaiz-esten ditu buruzagien asmoak:
Yaubereng asmoa beriz betiko dirau,
gizadiz gizadi diraute Bere biotzeko
gogo-asmoak...

Populus Jahveh.

Beata gens, cuius Deus est Jahveh;³
beatus populus quem Jahveh⁴ elegit in hereditatem sibi.

De caelo respexit Jahveh;
vidit omnes filios hominum;
de firmissima sede sua
prospexit ad universos habitatores terrae;⁵
fingers⁶ singillatim corda eorum,
intelligens⁶ omnia opera eorum.

Non salvatur rex in exercitus multitudinis⁷

et fortis non liberatur⁸ in multitudinis roboris sui⁹
fallax equus ad salutem,
in abundantia autem roboris sui non salvabitur.
Ecce oculi Jahveh super timentes¹⁰ eum,

et super expectantes misericordiam eius;¹¹
ut eruat a morte animas eorum
et alat eos in fame.

Anima nostra expectat¹² Jahveh,
quemiam adiutor et protector est noster;¹⁴
quia in eo laetatur¹⁵ cor nostrum,
et in nomine sancto eius speramus.¹⁵
Fiat super nos misericordia tua, Jahveh,¹⁶
quemadmodum in te speramus.¹⁷

Yauberen etia...

Zorioneko giz-enda, Yainkotzat Yaube daukana;
zorioneko etia, Yaubek Bere ondoretzat
autetsita duza.

Oitze-goitik Yaube begira yari zan...

gizajeme guztiak ikusi zituz;

Bere yauraulki gogor-gogoretik

lurbirako biztanle guztiei begira yari zan...

Ayey guztien biotzak banaka eraldu zituz,

ayey egite guztiak barnez ulertzen ditu...

Ez da bakalduna ogorik gordetzen, bere

gudoztearen askotaz;

ez da giz-gogora azketzen, bere indararen askotaz;

zaldiya garaikunderako iruzurti da,

indar aurdiko izan-aren, ez du zalduna yareingo...

Ora or Yauberen begiak, Bere beldur diranay-
gaiñ.

Bere erukia itxaron dutenay-gaiñ;

beayen gogoak eriotzatik ateratzeko,

gogoteay beayei yaten-emateko.

Gure gogoa Yauberen iguri dago,

zaindari ta laguntzale, Bera zaigulako.

Beragan portuko zaigu biotza,

eta Bere izen deunenay itxaron izango degu.

Bekigu gure-gaiñ, zure erukia, Yaube;

beti Zugan itxaronez gaude-ta...

Ps. XXXIII. -Davidis, cum se simulavit demontem
coram Achimelec; a quo dimissus, abiit.

Benedicam Jahveh.

Benedicam Jahveh in omni tempore:
semper laus eius in ore meo.

In Jahveh laudabitur anima mea;
audiant mansueti et lactentur.

Magnificate Jahveh necum,
et pariter¹ nomen eius exaltemus.²

Exquisivi Jahveh, atque me exaudivit³

et ex omnibus angustiis meis me liberavit.⁴

Accedite ad eum et illuminamini,
et facies vestrae non confundentur.

Clamavit hic pauper⁵ et Jahveh exaudivit eum

et de omnibus tribulationibus eius salvavit
eum.

Circumdabit in gyro angelus Jahveh
timentes eum⁶

et eripiet eos.

Gustate et videte....

Gustate et videte quod bonus est Jahveh;
beatus vir qui in eo sperat.⁸

Timentes Jahveh, omnes sancti eius,
quoniam non est inopia timentibus eum.

Divites egerunt et esurierunt;
quaerentibus autem Jahveh non deerit ullum
bonum.⁹

33g. Er.

Davidena: Akimelekarey aureay erotzat bere burua
emaiz; eta Akimelekak beregandik kez-erazi:
eta vera aydik yun zanezoa!...

Yaube oyetsiko det.

Aldi-oro aldi-oro oyetsiko det Yaube.²

Bere goraltza nere aozay beti-beti egoygo da.

Yaubegay isarainduko da' nere gogca;

entzun bezate otzayak, eta portu-bitez-portu.

Yaube nerekin, aundietzi ezazute,

eta Bere izepa elkarki gora-dezagun-gora.

Yauberey bitaka yiardun, eta entzun-yindun-
entzun,

eta nere estu-aldi gutietatik azke yindun.

Urbildu zatrazkio eta argitsutuko zerate.

eta zoen aurpegiok ez zazkizue alketuko.

Deada²-egin ziontxiro-ozek, eta Yaubek

entzun-zun-entzun;

eta bere zoritxar gutietatik azketu zuz.

Inguratuko ditu barayoay Yauberey Gotzona

bere beldur dirayak,

eta aterako ditu...

Dastatu ta ikusi...

Dastatu ta ikusi ezazute, zein jamur dan Yaube.

zoriopeko gizona, Beragay itxaron dura.

Yauberey beldur-izay zaitzte, Bere deun gutiok
bere beldur dirayentzat txiretajunik ez dago-ta...

Aberatjak bai, beartzutu egin oi dira, baita gozetu ere...

Yauberey bita dabilzayei befiz, opik ez die
utzik egingo.

Venite, filii, me audite,¹⁰
 timorem¹¹ Jahveh vos docebo.¹⁰
 Quis est homo qui vult vitam,
 qui¹¹ diligit dies videre bonos?
 Custodi¹² linguam tuam a malo,
 et labia tua ne loquantur dolum.
 Recede a malo et fac bonum,
 inquire pacem et persequere eam.

Dobiscum Jahveh.

Oculi Jahveh ad¹³ iustos,
 et aures eius ad¹³ preces eorum;
 vultus autem Jahveh contra facientes mala,
 ut perdat de terra memoriam eorum.
 Clamant¹⁵ iusti et Jahveh exaudit¹⁵ eos,
 et ex omnibus tribulationibus eorum
 liberat¹⁵ eos.
 Juxta est Jahveh contritis¹⁶ corde,
 et humiles spiritu salvat.¹⁵
 Multae tribulationes iustorum,
 et ex omnibus illis liberat¹⁵ eos Jahveh.
 Custodit Jahveh omnia ossa eorum,
 unum ex his non conteritur.¹⁵
 Interficiet peccatorem malitia eius¹⁷
 et qui oderunt iustum, poenas luent.¹⁸
 Redimet Jahveh animas servorum suorum,
 et non luent poenas¹⁹ qui in eo sperant.

Atoste, semeok; entzuidazute:
 Yaubereng beldura irakatsiko dizuet...
 ¡Gizon bizi-zalea nor?
 ¡nor egun onen ikusmiñ?
 Gaitzetik mingaiña gorde-zazu-gorde;
 baita ezpaitiak ere, iruzurki itz-egain ez
 Gaitzetik aldendu, eta ona egin; dezaten.
 gertza-yur yarduz, eta berari yaraitu...

Yaube gurekin.

Yaubereng begiak zindoengazutz,
 eta bere belarriak ayen arentzetarutz;
 Yaubereng aurpegia beriz gair-gilcen aurka,
 lurretik ayen oroitza zusterkatzeke.
 Dei-dagite zindoak, eta Yaubek entzuten ditu,
 eta baita beayen zoritxar guztietatik
 arketu ere.
 Biotz-garbaituentzat urbil dago Yaube,
 eta gogoz apal diranak, Berak arketzen ditu.
 Zindoeng naigabeak, asko;
 baiña guztietatik, Yaubek gairkatzen ditu.
 Beren ezur guztiak Yaubek gordetzen dirkie,
 eta bat ere, ez zaye auster.
 Obendaria bere gaitotzak erait oi du,
 eta zindea goroto duteyak, berena ordainduko
 dute.
 Bere otseinen gogoak, Yaubek ber-erosi oi ditu,
 eta ez dute zor-ordeintzerik izango, Beragan
 ditxarotenak.

Ps. XXXIV. Ipsi David.

Jahveh, salva me.

Certa, Jahveh, cum certantibus mecum¹,
impugnantes me expugna;²
aprehende arma et scutum
et exurge in adiutorium mihi;
evagina gladium³
et occlude eos qui me persequuntur⁴;
dic animae meae: "Ego sum salus tua",⁵

Preces imprecatoriae

Confundantur et revertantur quarentes
animam meam;
avertantur retrorsum et confundantur
cogitantes mihi mala.

Fiant tanquam pulvis ante ventum⁶,
et angelus Jahveh coartat⁷ eos;
fiat via illorum tenebrae et lubricant,
et angelus Jahveh persequatur⁸ eos.
Nam imperito⁹ absconderunt mihi insidias
laquei sui,
sine causa foderunt foveam animae meae⁹
Superveniatur illi interitus quem ignorat¹⁰;
et rete quod abscondit apprehendat eum,¹⁰
et in ipsum incidat interitum.¹⁰

34g. Er.

Davidena berarena.

Yaube, azke nazazu.

Egizu buruka, Yaube, buruka nere aurka dabilzanekin:
egizu gudaka, gudaka nera aurka diardutenekin:
izkilu-babeskihak at itzazu,
eta neri laguntzeko yaiki zaitte.

Expata azalgetu zazu,
eta ni yazartzen hautehak, zapaldu itzazu:
nere gogo-ohi esayozu: "Nerau naiz zure ojasun".

Arao-otoya.

Lotsa-goritu bitez, nere gogoaren bita
dabilzanak;

biur bitez atzerutz eta lotzapetu bitez
pere-kalte amaketan diardutenak.

Aizeak darabilen autja bezelakoak egin bitez;
eta Yauberan Gotzopak etutu bitza;
beayen bidea itun eta laban egin bezayela,
eta Yauberan Gotzopak yazartu bitza.

Beren segadaren iruzurak zuzenge estali
zizkidaten,
nere gogoari zindoke lurzuloa zabaldu zioten.

Ezagun ez duz galkuntza betorkio,
eta berak estalitako sareak, sareratu bezala,
eta bere galtokian bertan, erori dedita
erori...

Psaltis bonitas;
hostium malignitas.

Anima autem mea exsultet¹¹ in Jahveh
et delectetur¹¹ in salute sua.

Omnia ossa mea dicant: quis similis tibi, Jahveh,¹²
qui eripis¹³ inopem a validiori,
egenum et pauperem a diripiente eorum¹⁴?

Surgentes testes iniqui,
a me exigebant¹⁵ quae ignorabam¹⁶;
retribuebant mihi mala pro bonis,
orbitatem¹⁷ infligentes animae meae.

Ego autem, cum ipsi aegrotarent, indutus fueram¹⁸
cilicio;

humiliaveram¹⁹ in ieiunio animam meam,
et oratio mea in solum meum conversa fuerat.¹⁹

Quasi amicus, quasi frater mihi fuissent,
sic me ipse gesserant²⁰;
quasi matrem lugens,
sic me tristis humiliaveram.²¹

At in ruina mea²² laetantur et congregantur;²³
congregantur²⁴ contra me alieni et mihi ignoti,²⁵
iniquiose me tractant, nec conticescunt;²⁶
tentant me, subsannant me subsannatione,²⁷
dentibus suis contra me frendentes.

Quousque, Jahveh, quousque?

Jahveh, quando haec patiens videbis?²⁸

Recrea²⁹ animam meam a malignitate eorum,
a leonibus unquam meam.

Ereylearen optajuna;
etsayen gaitotajuna.

Nere gogoa beriz, Yaubegan portu bedi,
eta Beragandiko garaikundearen atsegindu bedi.

Nere ezur guztiak esan bezate: "Zu bezin nor, Yaube?
lagungea indartuarengandik
layder eta txiroa, beayen lapuarengandik
ateratzen dezuna.

Zihaldari zindogean yaikirik,
yakiñ ere ez nekikiñak, eskatzen zizkidaten;
onen-ordez txarrik ematen zizkidaten;
nere gogoari bakartajuna ezaririk.

Ni beriz, beayek gaixo zirarean, zurdatzez
yaten zintzan,
barauz nere gogoa apaltzen nuz,
eta nere otoa nere kolkora biurtzen zitaidan.

Nere laguz, nere ayai ba-zitzaizkiten bezela,
beayekin yarduz nuz;
amaren eriotza negartzen dan bezela,
orela apaltzen nuz nere burua goibel-goibel.

Nere zoritxar ontan beriz, poz-pezik bildu dira,
bildu dira nere aurka, ez eraguz eta arotzak...

Gaitz-esayaz yarabilate, eta ez dira ixiltzen;
kiñu-bareka kiñu ta ziltz daggizkite,
txirist aginakaz egirik.

¿Noiz-arte Yaube?

¡Au noiz-arte yayanhor ikuziko dezu, Yaube?
ayen gaitakeritik atsegindu idazu nere gogoa,
leoyetik nere gogotxo bakara.

Confitear²⁹ tibi in ecclesia magna,
in populo numeroſo te collaudem.³⁰
Non ſupergaudeant mihi, qui mihi doloſe³¹ adverſantur,
nec qui oderunt me gratis, oculis conniveant laeti³².
Quoniam mihi quidem pacifice loquuntur,³³
ſed contra miſiſſimos terrae
doloſ excogitant²⁴;
et dilatant²⁵ contra me os ſuum:
dicentes:²⁵ "Euge euge, iam vident²⁶ oculi noſtri."

Vidiſti, Jahveh, ne ſileas;
a me, Jahveh, ne elongeris.²⁶
Expergiſcere et evigila in iudicium meum;²⁶
Deus meus et Jahveh meus, in tutelam²⁷ meam.
Judica me ſecundum iuſtitiam tuam, Jahveh;
non ſupergaudeant mihi, Deus meus.
Ne dicant in cordibus ſuis:
"Euge euge anima noſtra";²⁸
nec dicant: "Devoravimus eum".
Erubeſcant et revereantur ſimul
qui gratulantur malis meis;
induantur confuſione et verecundia
qui contra me magnificantur.²⁹
Exultent et laetentur qui volunt iuſtitiam meam
et dicant ſemper: "Magnificetur Jahveh",
qui volunt pacem ſervi eius.
Et lingua mea diſſerat³⁰ iuſtitiam tuam,
omni die laudem tuam.

Batzaſ aundian aitortu zaitzadala nik,
goreſi-zaitzadala nik, eſi gizotetsuan.
Nitzaſ ez bitez poz-alaitu, nere aurka iruzurki yaſi
zuzeyge goſoto hautenak, [diranak,
begi-kiſhuka ez dagitela poz-pozik ...
Bai neri gertzakiro itz-egin,
lureke otzanyeyen - aurka beriz
gezuzezke aſmaketak aſmatzen dabilza;
eta beren aoa nere-aurka okertzen dute, eſanaz:
"Alaxe alaxe, ba-dakuste-bai gure begiak."
Ba-dakuzu-bai zuk, Yaube; ez ixildu;
Yaube, ez nigaydik urutiratu.
Eryai zaitte, itzari zaitte nere aldeko eparako;
eye Yaipko eta eye Yaup, nere zaitzarako.
Zure zindotzaz ebatzi hazazu, Yaube;
nitzaſ ez bitez poz-alaitu, eye Yaipko.
Beren biotzetay ez dezatela eſan:
"Alaxe alaxe, or gure gogoa";
ez datatela ez: ireſtiziagu ireſtji".
Guztiak batera lotya-goſitu bitez,
nere okerakaz zorion diranak,
alke ta lotya-goſiz yantzi bitez,
nere aurka ilaraintzen diranak.
Nere zindotza maite dutenak, poz-alaitu bitez;
eta zure otſeiñ-otſen zoriona maite dutenak,
beti bezate: "Aundietsia bedi Yaube".
Eta aldarikatu beza nere mingaiſhak zure
egun-oro egun-oro zure goraltza. [zindotza

Pj. XXXV

Praecentori: Servo Jahveh ipsi David.

Impii praevicatio.

Dictum praevicatiois, quod impius dicit in corde suo:

"non est timor Dei ante oculos meos."

Ideo³ dolose agit⁴ in conspectu eius, ita ut appareat odibilis, iniquitas sua⁴

Verba oris eius iniquitas et dolus:

non vult recta sapere, ut bene agat.⁵

Iniquitatem meditatur³ in cubili suo, constituit sese in via non bona⁶, malitiam autem non edit.

Bonitas Jahveh.

Jahveh, in caelum usque⁷ misericordia tua, et veritas tua usque ad pubes.

Iustitia tua sicut montes Dei, iudicia tua abyssus multa:

homines et iumenta salvas tu, Jahveh.

Quam pretiosa, Deus, misericordia tua,⁸ ut in tegmine alarum tuarum sperent filii hominum;

ut inebrientur de⁹ ubertate domus tuae,

atque ut¹⁰ torrente voluptatis tuae potes¹¹ eos:

Quoniam apud te est fons vitae, et in lumine tuo videmus¹² lumen.

35 g. Er. Abesburuarextzat: Yauberen oteyeh David ber-berarena.

Deungearen zihaustea:

Deungeak bietzean esan oi duñ esakera-zihaustea.
"here begien aurean, ez ziat nik Jainkoren beldurik!"

Oregatik Bere aurean gezurkero yarduñ oi du;
oregatik agertzen da aiñ gorotogari bere zipdogetza.

Bere aoko itzak, zipdogekeri ta gezurkeri...
oygi ez egite-atey, oygi ulertzerik ere ez du hai.

Bere etzategian, zipdogekeriak asmatzen diardu;
ona ez dan hideoan yari da,
ez dago beriz goroto duñ gaitakeririk.

Yauberen ontasuna.

Yauhe, zure erukitza ortze-goyetaraño,
eta zure egia edeyetaraño.

Zure zipdotza, Jainko-mendiak bezelakoa,
zure epaikundeak, leize-zulo aundia:
gizopak eta abereak, Zeorék bizi-erazten dituzu.

Ei zein aintzatsu dan, Yauhe, zure erukia,
gizasemeak zure egoen estalpean itxarontsu
egoñ ditezien,
zure etxeko ugaritasunean asebete ditezien,
zure atseginezko ibayetan Zeorék edan-erazi
ditzarun.

Bizmen-ituria Zugan dagelako;
argi ber-bera, zure argiz ikujiko degulako.

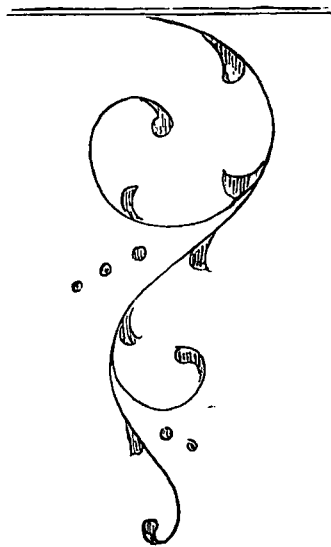
Protrahē¹² misericordiam tuam his qui te
agnoscunt.¹¹

et iustitiam tuam his qui recto sunt corde.

Non me superveniat¹³ pes superbiae,

et manus peccatoris non me commoveat.¹⁴

Sed ibi decident¹⁵ qui operantur iniquitatem,
destruantur nec valeant resurgere.¹⁶

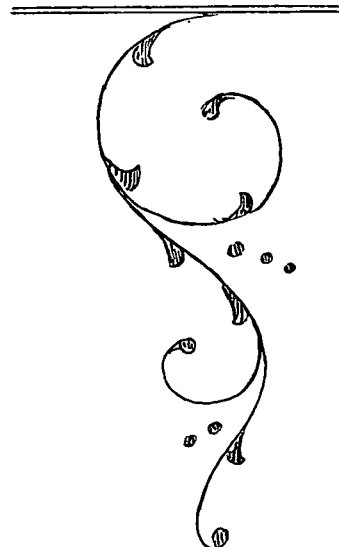
Luzetu-zazu zure eskuitajura zu ezagutzen
zaitueyentzat,

eta zure zindotza, biotz-zuzen-dun diranentzat.

Aroaren oña ez zakidala nere-gaiñdu,

eta obediariaren eskuak ez hadila ikaratu.

Bertan beriz erori bitez, zindogeki dagitenak;
lurerratu bitez, eta jaiki ezinik gel bitez...

Noli malignante, aemulari;
 neve zelare¹ facientes iniquitatem;
 quoniam tanquam faenum velociter arefcunt,
 et quemadmodum olera herbarum cito decidunt.
 Spera in Jahveh et fac bonitatem:
 et inhabitabis² terram
 et pasceris in divitiis eius.
 Delectare in Jahveh,
 et dabit tibi petitiones cordis tui;
 Committe³ Jahveh viam tuam et spera in eo,
 et ipse faciet;
 et educet quasi lumen iustitiam tuam,
 et iudicium tuum tanquam meridiem.
 Subditus esto Jahveh et ora eum;
 noli aemulari eum⁴ qui prosperatur in via sua
 noli aemulari hominem⁵ facientem⁵ iniustitias.
 Desine ab ira et derelinque furorum,
 noli aemulari ut male facias.⁶
 Quoniam qui male faciunt⁶, exterminabuntur,
 sustinentes autem Jahveh,
 ipsi hereditabunt terram.
 Et adhuc pusillum et non erit peccator,
 et quaeres locum eius et non invenies.
 Mansueti autem hereditabunt terram,
 et delectabuntur in multitudine pacis.

Gaizkileak ikusirik, ez gaizkilzaletu,
 zindogezgileekin, ez zindogezaletu ...
 belar bezela, laister legortuko dira-ta.
 belar-orlegi bezela, azkar erori ere.
 Yaubegay itxaron euki, eta dapa ondo egiñ,
 eta lur-biztanle izango zera,
 eta bere ondajunetan ajetuko zera.
 Euki Yaubegay atsegini,
 eta zure biotzeko eskariak Berak emango dizkizu.
 Zure ibilketak utzi Yauberi, eta Beragay itxaron
 eta ozterentzekoa Berak egingo du: euki,
 eta argi bezela aterako du zure zindotza,
 eta eguardi bezela zure eskubidea.
 Yauberi menpekotu zaitte, eta Berari otoi egiezu;
 ez izay gaizkilzale, bere bidean zorion danakin,
 ez izay gaizkilzale, zindogekeriak dagizkian.
 Utzi azeria, eta amorua aldeydu;
 ez berotu, gaizki egiteko.
 Gaizgileak suntzituak izango dira-ta;
 Yauberi itxoitzen dietenak beriz,
 beayek izango dira lur-yabe.
 Itxoiz puzkat, eta obendaria ez da agiriko;
 idoro bere tokia, eta ez dezu aurkituko.
 Otzayak beriz lur-yabe izango dira,
 eta gentza ugaritsuan atseginduko dira.

Peccator suo punietur peccato.

Observabit peccator iustum,
et stridebit super eum dentibus suis;

Jahveh autem irridebit eum,
quoniam prospicit quod veniet dies eius.

Gladium evaginant⁷ peccatores,
intendunt⁷ arcum suum,
ut deciant pauperem et inopem,
ut trucident rectos corde.

Sed⁸ gladius eorum intrat in corda ipsorum,
et arcus eorum confringuntur.⁹

Melior iustus pauper
quam dives peccator.

Melius est modicum iusti,
super divitias peccatorum multas.

Quoniam brachia peccatorum conteruntur,
confirmat autem iustos Jahveh.

Novit Jahveh dies immaculatum,
hereditas eorum in aeternum erit;
non confundentur in tempore malo,
et in diebus famis saturabuntur.

Quia peccatores peribunt;
inimici vero Jahveh mox ut honorificati fuerint et
deficient deficientes quasi fumus.¹⁰ exaltati.

Mutuatur peccator et non solvit,
iustus autem miseretur et tribuit.

Et enim qui ab eo fuerint benedicti¹¹, hereditabunt terram;
qui autem ab eo fuerint maledicti, interibunt.¹²

Obedariari bere obena zigor

Zigdoari begira dago obedaria,
eta bere ertzak arey-aurka kirikaraka darabilki;
Yaubek betiz iyeka dagio,

bere eguna ba-datorëla, ikustey dulako.

Obedariaak ezpata azalgetzey dute,
baita araybela zabaldu ere,
layder eta beartsua luteratzeko,
biotz-zuzey-duyak erailtzeko.

Baia beayey ezpata berey biotzetey jartzey zaye,
eta beayey araybela ausi egitey zaye.

Obedari aberatsya baño
lander zigdoa obe

Obe da zigdoaren gutxitxo,
obedarien ondajun asko baño.

Obedarien bescak ausi egingo diralako,
zigdoak beriz Yaubek izdartzey ditulako.

Loigeez egunak, orgi ezagutzen ditu Yaubek,
eta berey ondorentza betiko izango da;
zorixatean ez dira lotsaz beteko,
eta gosete-eguzetan aye izango dira.

Obedariaak galdu egingo-dira-galdu;
eta Yauberer etyayak, aintzatuak eta goratuak izanda
itali-egingo-dira-itali, ke bezela. beretala.

Ber-ematekotzat artzey du obedariaak, baia gero ber-eman ez;
zigdoa beriz, etuki izan oi da, eta eman egitey du.

Bai: Berak ongetey ditunak, lur-yabetuko dira;
eta Berak dongestey ditunak, ondatu egingo dira.

Confirmat Jahveh gressus viri,¹³
 et viam eius amat;¹⁴
 cum ceciderit, non collidetur,
 quia Jahveh supponit manum suam.
Junior fui et postea¹⁵ senui;
 et non vidi iustum derelictum,
 nec semen eius quaerens panem.
Omni die miseretur et commodat,
 et semen illius in benedictione erit.
Recede¹⁶ a malo et fac bonum,
 et inhabitabis¹⁶ in saeculum saeculi;
 quia Jahveh amat iudicium,
 et non derelinquit sanctos suos.¹⁷
Improbi contra debebuntur¹⁸
 et semen impiorum peribit.
Justi autem hereditabunt terram
 et inhabitabunt in saeculum saeculi super eam.
Os iusti meditatur¹⁹ sapientiam,
 et lingua eius loquitur¹⁹ iudicium;
 lex Dei eius in corde ipsius,
 et non supplantantur¹⁹ gressus eius.
Considerat peccator iustum
 et quaerit occidere²⁰ eum;
 Jahveh autem non derelinquet eum in manibus eius,
 nec damnari sinet²¹ eum, cum iudicabitur.²²

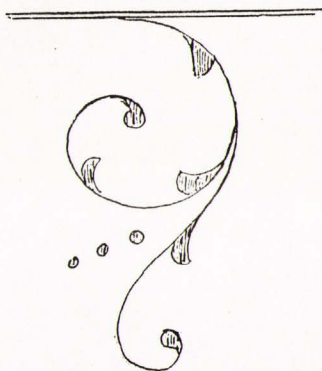
Gizonaren dirkadak Yaubek gogortzen ditu;
 oren bidea Berak maite du:
 erortzen ba' da ere, ez du gaitzik artuko,
 Yaubek eskua aspiratuko dio-ta.
Zar naizen au, garte izana naiz;
 eta ez det inhoiz zihdoa, laguntzagabe ikusi,
 eta bere ondorentza ere, ogi-eske.
Egun-oro erukitsu ta enpate izan oi da;
 eta bere ondorentza oyesgari izaten da.
Aldo-egin gaitzetik, eta ongi egin,
 eta eukaden eukadetan biziko-zera-bizi;
 Yaubek zuzentza maite dulako,
 eta bere deuzak uzten ez ditulako.
Gaitzoak beriz ezabatua izango dira,
 eta deungeen ondorentza ezereztu egingo da.
Zihdoak beriz lur-yabe izango dira,
 eta eukaden eukadetan lur-biztanle.
Zihdoaren aokak yakintzuki yardun oi du,
 eta bere miygaiñak zuzentzuki itz-egin oi du;
 bere Yainkoren Legea bere biotzean,
 eta bere dirkadak ez dute iruzurik izango.
Zihdoari begira ibili oi da obondaria,
 nola erail asmatzen;
 baña ez du Yaubek zihdoa areñ ekuetan lagako,
 ez du Yaubek gaitzespen arpi utriko, epai egiten
 zayorcan.

Expecta Jahveh, et custodi viam eius,
et exaltabit te ut heredites²³ terram,
et peccatorum exterminium videas.²⁴

Vidi impium superexaltatum
et elevatum sicut cedros Libani;
et transivi, et ecce non erat;
et quaesivi eum, et nec locum eius inveni.²⁵

Observa innocentem, et probum considera;²⁶
quoniam homini pacifico erit posteritas;²⁷
iniusti autem disperibunt simul,
et posteritas²⁸ impiorum interibit.²⁸

Salus autem iustorum a Jahveh,
eorum protectore²⁹ in tempore tribulationis;
et adiuvabit eos Jahveh et liberabit eos,
et eruet eos a peccatoribus et salvabit eos,
quia in eo speraverunt.³⁰

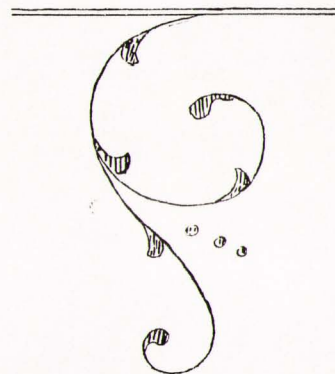

Itxoia Yauberi, eta bere bidea gorde zazu,
eta yajoko -zaitu- yajo, lur-yabe izateko,
eta obendariey oydameya ikusteko.

Ikusi nuy deungea gora-gera yajorik,
eta Libaneko eretzak bezela buru-zutik;
bana igaro nitzay bertalik, eta oia-or ez zegoen an...
idoro nuy idoro, eta arey tokirik ere ez nuy aurkitu.

Eruega begira zazu, eta zuzenzalea gogor zazu:
gizon gentzatsuak oydorentza izango du,
zindogcak beriz, guxtiak batera itzaliko dira,
eta deungeen oydorentza itzali eginge da

Zindeen ojasuna beriz Yaubegaydik,
atskabe-aldietay Beren zaitzate zaye-ta,
lagunduke die Yaubek, eta azketuko ditu
eta obendarieyaydik ojasuntzu aterako ditu,
Beregay itxarontzu izan oi diralako.

Ps. XXXVII.

Psalmus David, in rememorationem: de sabbato.
Psaltis miseria et humiliatio.

Jahveh, in furore tuo ne me arguas,¹
neque in ira tua me corripas.¹
Quoniam sagittae tuae infixae sunt mihi,
et confirmasti super me manum tuam,
non est sanitas in carne mea,
ob² iram tuam,²
non est pax ossibus meis
ob² peccata mea.²
Quoniam iniquitates meae supergressae sunt
caput meum,
et sicut opus grave
super me sunt gravatae,
putruerunt et corruptae sunt cicatrices meae
ob insipientiam meam⁴;
miser factus sum et curvatus sum usque in finem,
tota die moerens ambulabam.⁵
Quoniam lumbi mei scatebant inflammati,⁶
et non est sanitas in carne mea,
afflictus sum et humiliatus sum nimis,
rugiabam ob gemitus⁷ cordis mei.
Jahveh, ante te omne desiderium meum,
et gemitus meus a te non est absconditus.
Cor meum conturbatum est, dereliquit me
fortitudo⁸ mea,
et lumen oculorum meorum, et ipsum
non est mecum.

37g. Er.

Dabiden eresia: gogoratze¹: larunbatekoa.

Yauhe ez ni asere yazari,
ez amoruz zigortu ni.
Zure gezak yosirik ezari zarkit-eta,
zure esku-ori gogor gaindu didazu-ta;
zure aserearen - aserez
ez dago nere soñean ezertxo ere ojasuntzu;
nere obenez-obenez
ez dago gertzarik nere ezuretan.
Nere zindokegeriak burutik-gora igo
zitazkidalako.
eta zama aztun bezela,
nere-gain aztundu zitaidatelako.
Nere ergelaren-ergelez
zauri-atrak zimeldu eta usteldu egin zarkit;
gizaxo eginik, betiko makurtuta nago,
eguz osoz goibel-goibel nabil.
Gultzuruz-gañak ustelki ezetzen dagozkit,
eta nere soñean ojasunik ez det;
ajko baño geyago, atsekabetsu ta apal nabil,
nere biotzaren oruar, naruka diardut.
Nai deday nai dedaya, zure aurean dago, Yauhe;
eta nere negar-oruak ez dagozkitzu estalita.
Txorabiotu egin zait biotza, nere iydarak utzi
egin nau,
eta nere begien argia... argi ori ere ez da
nigan gelditu.

Psalmes ab amicis derelictus
ab inimicis infestatus

Amici mei et proximi mei,
conspicua mea plaga, constiterunt;⁹
et vicini mei¹⁰ de longe steterunt.

Qui vero quaerebant animam meam, vim
faciebant;¹¹
et qui inquirebant mala mihi, vanitates loquebantur.¹²
et dolos tota die meditabantur.

Ego autem tanquam surdus eram non audiens,¹³
et sicut mutus non aperiens os suum.

Etenim¹⁴ factus sum sicut homo non audiens,
et non habens in ore suo redargutiones.

Veruntamen¹⁵ in te, Jahuve sperabam;¹⁶
ideo tu me exaudies Jahuve; Deus meus.

Etenim¹⁷ dixi:
"Dequando supergaudeant mihi inimici mei,
hec, pede meo vacillante¹⁸, super me magnificentur.¹⁹

Equidem²⁰ in flagella sum paratus,
et dolor meus in conspectu meo semper.

Quoniam iniquitatem meam annuntiabo,
et pro peccato meo sollicitus ero.²¹

Inimici autem mei vivunt et super me²² sunt
confortati,
et multiplicati sunt qui oderunt me inique.

Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant mihi,
quoniam sequebar bonitatem.

Lagunak utri egin naute;
etsayak beriz yazarka narabiltza

Nere lagunak, nere maiteak
nere zauri-au ikusirik. ariturik daude;
uruti geltidu zarkit nere auzokoak.

Nere bizitzarey aurka datozteyak beriz, indartsuki
diardute;

eta nere gaitzak hai zituzteyak, uskeritsu itz-dagite,
eta egun osoz iruzurkeriak asmatzey dabiltza.

Ni beriz, gor bezela, entzunge yago,
eta niryge bezela, ao zabaltzeke.

Ez dantzun gizona bezelako, egiya yago,
bere aon erantzutekorik ez dun bezelako.

Baiya Zugan, Yaube, itxarontsu yago,
oregatik entzuygo yauzu, Yaube, eye Yainko orek.

Oregatik dajat:
"Ez ditezela nitzaz, nere etsayak poz-alaitu;
eta nere onak kilikoloturik, ez ditezela nitzaz
aiyaz -arotu?"

Ni beintzat zigorketak artzeco gerturik nago,
eta nere begien-aurean nere miya dagokit.

Bai, nere zindogetza aldarikatuko det,
eta nere obeparen arduratsu egongo naiz.

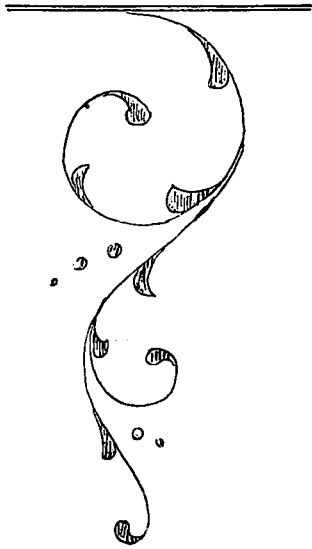
Nere etsayak beriz bizirik daude, eta ni baiho
gogorago;

eta zuzenpe goroto nauteyak, askotu egiz dira.

Oney-ordez txarak damaitziteyak, agiyka dagidate;
ontajunaren yarai nebilelako.

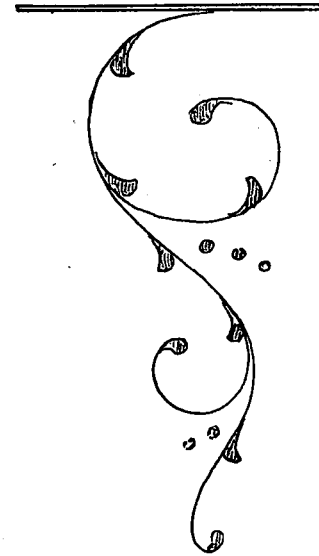
Oratio finalis.

Ne me derelinquas, Jahveh,²⁴
neve a me, Deus meus, elongeris.²⁴
Intende in adiutorium meum,
Jahveh Deus salutis meae.

Azkeq-otoya.

Ez nazazu utzi, Yaube,
ez ene Yaiqko, nigandik ur'utiratu.
Nere laguntzara atozkit,
Yaube, nere osajuzeko Yaiqko ori.

Pj. XXXVIII.

Præceptoris ipsi Idithun. Canticum David.

Humanæ vitæ
brevitas ac vanitas.

Dixi: "custodiam vias meas,
ne peccem lingua mea"¹
posui ori meo custodiam,
dum adversum me consistat peccator.²

Obmutui silentio,
et tacui de bonis,³
sed renovatus est dolor meus.⁴

Concaluit intra me cor meum,⁵
et cogitante me, exardescibat ignis;⁶
locutus sum in lingua mea:

"Notum fac mihi, Jahveh, finem meum
et quis sit numerus dierum meorum,⁷
ut sciam quid desit mihi."

Ece palmares⁸ constituisti⁹ dies meos,
et ipsum esse meum quasi nihilum est in
conspectu tue;¹⁰

profecto¹¹ universa vanitas, omnis homo vivens.
Ergo¹² ut imago¹³ pertransit homo;
ergo¹⁴ et vane¹⁵ conturbatur;
thesaurizat et ignorat cui congreget ea.¹⁶

Et nunc, quæ est expectatio mea? Donde
Jahveh?
certe¹⁷ tu es præstolatio mea.¹⁸

38g. Er.

Aberburuarentzat: Iditun¹ berarentiat. Daviden abestia

Gia-bizitzaren laburtza
ta usheria.

Esanik daukat nik: "Nere bideak gordeko ditut,
miygaiñez obey eain ez dezaday":
nere acari zaiydaritza ipiñi diot,
nere-aurka obeydaria dagolako.

Miygeturik ixilik egon nintzan,
eta ojo-ojorik mintzul gelditu nintzan,
eta nere oñazea beriztu egin zitzaiday.

Berotu zitzaiday ene bareneay biotza,
eta gogalketay niardula, sua ixiotu zitzaiday;
nere miygaiñez itz-eain nuz:

"aditzen eman idazu, Yaube,
nere arkenya eta nere egunen zerbata,
zer gelditzen zaiday yakñ dezaday?"

Eskez artzeko laiñ² egin zepituz nere egunak,
nere izate berau ere, zure begietay ezerez
bezela da;

bizi dan edonor gizoz, usheri-pita da, dan-dana.

Jrudi antzo igaro oi da gizoya,
zergatigabe gañera arduratju yartzen da:
oydajuyak bildu ta bildu; eta noreptzako izango
diran yakñ ez...

Eta orain nik; zeren itxaron euki?...
Yauberen ezik; zeren?...

Bai: Zureganuzkoa da nere itxareya.

Erue me ab omnibus iniquitatibus meis;¹⁹
et ne me reddas opprobrium insipienti.²⁰

Omnium, et non aperio²¹ os meum,
quoniam tu fecisti.

Amove a me plagas tuas;
afflictione teyiny²² manus tuas ego deficio.²³

Incorpationibus corripis hominem propter
iniquitatem.²⁴

et ponis quasi tinea pretiosa eius:²⁵
profecto²⁶ mera vanitas est omnis homo.²⁷

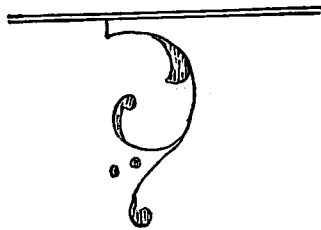
Oratio.

Exaudi orationem meam, Jahveh,
et deprecationem meam auribus percipe;²⁸

ad lacrimas meas ne obsurdescas,²⁹
quoniam ego apud te sum advena,²⁹

et peregrinus sicut omnes patres mei.

Remitte mihi ut exhilarescam,³⁰
priusquam abeam et existere desinam.³¹

Nere ziydogekeri guztietatik atera nazazu.
eta ergeley irigari ez nazazu yari.

Mintzul egin nitzan, aon zabaltzeke,
eginy-ori zegrek egin zepdulako.

Zure zigorkadak nigandik ken-itazu-ken,
zure eskuarey zigorkadakaz aultzey yea-ta.

Ziydogetragatik akar egiten diezu gizopari,
biurturik:

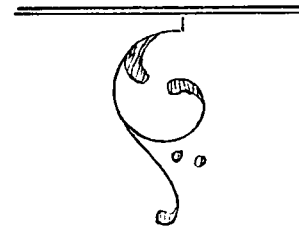
bere izaki ederepak erdeildura bezela
bai: uskeri utj-utja da edonor gizop.

Otoya.

Entzun zazu, Yaube, yere otoya.
eta yere arentza zure belariak ar-bezate.

Nere negarei ez zaiter gor-egiy;
zure begietan, yere asaba guztiak bezela,
aretz eta erbesteko naizelako.

Aiyas-aldia eman idazu;
emyndik yuy eta frangabetu baso ley, alaitu-
nadiy-alaitu.

Ps. XXXIX.

Praecentori: Psalmus ipsi David.

Deo gratias.

Expectans expectavi Jahveh,
et intendit mihi;
et exaudivit preces meas
et eduxit me de lacu miseriae et de luto
faecis;

et statuit super petram pedes meos
et stabilivit gressus meos.

Et immisit in os meum canticum novum
carmen Deo nostro:
videant multi
et timeant et sperent in Jahveh.

Beatus vir
cuius spes est in nomine Jahveh
et non respexit in vanitates et in vanias falsas.

Multa fecisti tu, Jahveh Deus meus, mirabilia
tua;

et cogitationibus tuis pro nobis
non est qui similis sit tibi.

Quod si ea voluero narrare et numerare,
multiplicarentur super numerum.

In capite libri....

Sacrificium et oblationem noluisti,
aures autem perfecisti mihi;
holocaustum et piaculum non postulasti,
tunc dixi: "Ecce venio."

39g. Er.

Abesburuarentzat, David beraren erezia.

Yaunari eskerak.

Itxarontsu Yaubegaz itxaron neukan
eta nereganuztu egiz zitzaidan;
eta nere arentzak entzun zizkidan,
eta laudertzako ur-zulo ta loi-lokatzatik
atera ninduz;

eta nere onak aitz-gaiñ tirkotu,
eta oinkadak indartu egiz zizkidan.

Eta abesti beria ao-baruratu zidan,
gure Jainkoarentzako abestia.

Ajok ori ikusi bezate,
eta heldur-opez Yaubegaz itxaron bitez.

Zorioneko gizona,
Yauberaz izena itxarontzat daukaza,
eta uskeri ta erokeri gezurtzuetara begiratzen
ez duza.

Egintza arigariak, zuk Yaube, ene Jainko onak,
egiz dituzu ugari...

eta gure aldeko zure asmoetan

Zu lakorik ez dago.

Oyek aldarikatu edo zerbatu hai ba'hitu,
zerbakiengaiñ askotuko lirake.

Idazburu-buruan!

Yaupa-eskintz-opariak ez dituzu hai izaz;
neri beriz belariak egokitu dizkidazu:
oso-erekiya ta oben-ordezkoa ez dituzu eskatu
orduaz ezañ nuz: "Ara emez nuz yatoren."

In capite libri de me est scriptum;⁶
ut facerem voluntatem tuam;
Deus meus, volui,
et lex tua in medio est⁷ cordis mei.

Annuntiavi iustitiam tuam in ecclesia magna,
ecce labia mea non prohibebam;

Jahveh, tu nosti⁸
Iustitiam tuam non abscondi in corde meo,
veritatem tuam et salutare tuum annuntiavi;⁹
non abscondi misericordiam tuam et veritatem
a numero coetu.¹⁰ [tuam

Angustiosa oratio.

Tu autem, Jahveh,
ne longe facias a me miserationes tuas;¹¹
misericordia tua et veritas tua semper me
conservent.¹²

Quoniam circumdederunt me mala quorum non
est numerus,
comprehenderunt me tot iniquitates, ut non possim
earum¹³ videre;
multiplicatae sunt super capillos capitis mei,
et me cor meum dereliquit.¹⁴

Complaceat tibi, Jahveh, ut me liberes;¹⁵
Jahveh, ad adiuvandum me festina.¹⁶

Jazburu-buruan, yitaz idakita dago
nik zure naya egiteko:
ori vai det, ene Yainko.

biotz erdi-erdiay zure legea dagokit - eta
Batzar' auydian zure ziydotza aldarikatu nuy;
ora or', Yaube-orek Zeorek ezagun zeydun,
nere ezpaiñak ez hitula itxita eukitzey.

Ez heukan zure ziydotza, biotz-batuan eskutaturik,
zure egi ta zuregandiko ofasuna aditzey eman.

Ez zure erukia, ez zure egia, [zun-eta
batzar gizostetsuaren -aur'ean, ez hitun eskutatzen.

Estu-estu stojkeran.

Zeorek ere, Yaube orek, zure erukitasunok.
nigandik ez itzazu urutiratu;
zure eruki ta egiak gorde nazatela beti.

Zenbatu ezin beste gaitz, ingurutu zazkit;

ikusy ezin beste ziydogekerik atxitu nautz;

nere buruko ilcak baño geyago egin zazkit,
eta nere biotzak ere utzi egin nau.

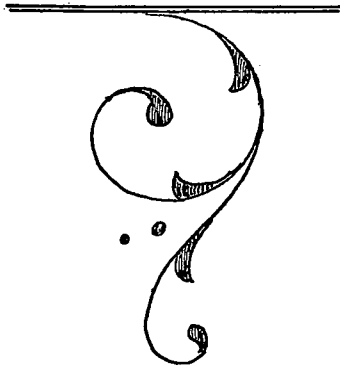
Ni azketzea, Yaube, ontzat betorkizu;
peri laguntzeko, Yaube, azkartu zazkit.

Preces imprecatoriae.

Confundantur et revereantur simul,
qui quaerunt animam, ut auferant eam.
Convertantur retrorsum et confundantur¹²
qui volunt mihi mala.
Ferant confestim confusionem suam
qui dicunt mihi; "Euge, euge!"

Oratio finalis.

Exultent et laetentur super te omnes te quaerentes,¹⁴
et dicant semper:
"Magnificetur Jahveh," qui diligunt salutare tuum.
Ego autem mendicus sum et pauper;
Jahveh sollicitus est mei.
Tu es adiutor meus et protector meus,¹⁹
Deus meus, ne tardaveris,

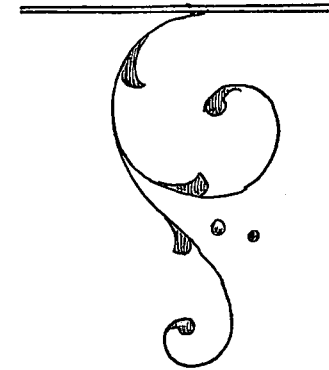

Arao - otoyak.

Lotsaz bete ta goritu bitez baterra,
yeri gogo-au keptzeko, bere bita dabiltzayak
Gaitzak yeri yai dirkitenak,
atzerutz biurtu ta lotsapehu bitez.
Beren lotsakuntza eraman bezatela bereala,
"Eup-Eup" yitzaz dayatenak.

Azken - otoya.

Zugan por-alaitu bitez, zure bita dabiltzayak oro;
eta zuregandiko jakuntza maite dutenak,
"Aundietsia izan bedi Yaube," beti besate.
Neri beriz, eskeko ta txiro izan-aren,
Yaube dagokit nere ardura-dun.
Bai, laguntzale ta zaintzale zu zatzakit;
ez belutu, ere Yainko ori...

Ps. XL.

Interpretation: Psalmus 17us David.

Beati misericordes.

Beatus

qui cogitat de egeno et paupere:
in die mala liberabit eum Jahveh.

Jahveh conservet eum et vivificet eum
et beatum faciat eum in terra,
et non tradat eum

in voluntatem² inimicorum eius.
Jahveh opem ferat illi super lectum doloris
eius:

universum stratum eius verset³ in infirmitate
eius.

Amici et inimici contra me.

Ego dixi: Domine, miserere mei;
sana animam meam, quia peccavi tibi.

Inimici mei dixerunt de me mala:⁴

"Quando morietur
et peribit nomen eius?"

**Et si ingrediebatur me visurus,⁵ vana
loquebatur;**

cor eius congregabat⁶ iniquitatem sibi,
et egrediens foras, detrahens loquebatur⁷

40g. Er.

Aberburuarentzat: Dabid beraren erejia.

Zorionekoak, eruhitsu dirayak

Zorioneko, gizoya,¹

beartju ta txiroarentzat arduratju dapa:
zoritxarean, Yaubek Berak gaizkatuko du.

Orde beza Yaubek, Berak bizmendu beza,
lurcan Berak zoriondu beza,

eta bere etyayen gogoan ez beza utzi.

Bere mihezko oera Yaubek laguntza bekarkio;
bere gaixot-aldian bere ce gutzia

Berak bigundu bezayo.

Lagunak eta etyayak
gutziak nere-aurka:

Nik esan nuy: "eruki zatzakit Yaube;
ene gogo-an osatu idazu, zure-aurka obet-egiñik pagoa
eta.

Nere etyayak, okerak esan dituzte nitzaz:

"Noiz ilgo ote dek ber-ori?
eta bere izen ori i noiz ezereztuko ote dek?"

**Eta ni ikustera, iñor sartzen ba'zan, utzalki
itz-zegiñ,**

ziydogekeriak biltzen zihun bere biotzean,
eta andik irtetzean, itz beltzez miyztatzen zay.

Adversum me susurrabant simul⁸ omnes
 inimici mei;
 adversum me cogitabant de me mala:⁹
 "Lues diaboli infusa est ei:"¹⁰
 et is qui decubuit, non iterum resurget."¹¹
 Etiam¹² homo pacis meae, in quo speravi,
 qui edebat panes meos,
 magnificavit contra¹³ me supplantationem.

Finalis oratio.

Tu autem, Jahveh, miserere mei
 et resuscita me, et retribuam eis.
 In hoc cognovi quod tu me diligis¹⁴,
 quod non gaudebit super me inimicus meus.¹⁵
 Me autem propter innocentiam meam tu
 sustentas¹⁶
 et in conspectu tuo in aeternum confirmas.¹⁷

[Doxologia finalis]

Benedictus Jahveh Deus Israel,
 a saeculo et usque in saeculum.

Fiat... fiat...

Nere etsai guztiak, nere-aurka ziarduten mañu -
 mañuka batera;
 nere aurka ziarduten, okerak nere kaltez gmatzen:
 "Txerrey-gaitza baturlatu zayok;
 eta bein etziz dana, ez dek beriz yaikiko."
 Gañera, nere gertza-gizonak, nere itxaron-gai
 yatekoa nerekin yaten zunak. zayak
 iruzur edera nere-aurka egin zidan.

Azken - otoya

Zu beriz, Yaube ori, erukitu zaitz nitzaz;
 eta ber-biztu nazazu, beayena ber-eman dezayeten.
 Zuk ni maite nazula, orela dezagutela,
 nitzaz nere etsaya ez dalako portuko.
 Di beriz, nere eruzetzagatik, eutsita euki
 nazazu Zeorek,
 eta beti-betiko zure begietan gogortuta.

[Azken - Goraltza]

Betik betiko
 onetsia izan bedi Israelgo Yaingo
 dan Yaube..
 Alla biz... Alla biz...

EUSKERAZKO ERES-ABESTIAK

errezago ulertzeko

o a r r a k

23GARREN ERESIA

¹ Astelenetan, Txadoneko eleizkizunetan abesteko eresia.

^{1-b} *Yauberan mendi* . . . Bere *Toki donea* . . . (ikus berri ere, 3garren eresiko lenengo oarra).

² Eresi ontan ibil-deun bat yartzen zaigu gure begien- aurrean: Yaube ber-bera datorkigu Urxalaingo uritik-zear bere Txabola deunera edo bere Txadonara: eta bertara eltzerakoan, eleizgizonak, bi abesbatz egiten dituzte: bata, Txadon-barruan, bestea Txadon-atadi-aurrean. Azkenengo onetako abeslariak abeska dasate: « Yaso itzazute yaso ate-burua, ateok »; (gorutz-yasotzeko ateak ziralako). Eta barrutik galdetzen diete besteak: « Bakaldun aintzatsu-ori ¿nor da ba? » . . . Atadikoak berri:

« Au guda-gizosteen Yaube-au . . .

Bakaldun aintzatsu da ber-au » . . . Itz onen-ondoren ateak eregi, eta guztiak Yauberan Itun-kutxa daramatela, Txadon-barrura sartzen dira. Orrelaxe, gutxi-gora-bera, egiten da gure Txadonetan ere, Ereño-Igandean, Yaupa nagusi-aurreko ibil-deun ederra.

24GARREN ERESIA

¹ Au ere *Alefataz*-ko eresi eta olerkia da, 9-garren eresiaren itxurakoa; gogoratu berri ba, 9-garren eresiko 2-garren oarra: eta ongi gogartu, eresi onen iru ataltxo gogalgarriak: **Otoiketán** . . . **Gogalketan** . . . **Otoiketán** . . .

25GARREN ERESIA

Beñ baño sarriago agertzen zaigu Dabid bere eresietan bere onegiñak esaten eta azaltzen; eta eresi ontan bertan onegiñak baño ez ditu agertzen. ¿Ez al da ori, arrokeri zatarra?... Ederki darantzukigu Belarmin Deun yakintsuak: «Egoki darakus Dabidek ez dala beti arrokeria, norberaren egiñonak aitatzea eta aitor-tzea edo adieraztea. Egintza gaiztoz norberaren burua yasotzea, edo egintza onez, baña Yainkogana zuzentzeke, norberaren burua goratzea, orixe da arrokeria: baña norberaren onegiñak norberak ezagutzea, eta bear ba' da, entzunleei adieraztea, on izan liteke; geon onegiñ-on *Egille Nagusi* edo *Eragille Nagusi* Yainko bera ezagutu eta aitortzen ba'degu »... (Ps. 33, 2).

26GARREN ERESIA

¹ **Igortzia izan baño lenago:** itz oyek esan nai dute, eresi- au, Dabid bakaldun egin baño lenagokoa dala (begiratu 2-garren eresiko 2-garren oarra). An ikusiko dezu, bakaldunak zergatik *Igortzi* izendatzen diran.

27GARREN ERESIA

¹ **Esku-yasotzeak** otoi sutsua esan gura du: erri guztiak, Yainkoari otoi-egiterakoan, era batera edo bestera esku-beso-yasotzea erabilli oi dute: Eleiz Ama Deunaren izenez beste ainbeste egiten degu yaupariok yaupatan, edo *Orcmus* otoyak esaterakoan; eleiztar

guztiak ere, ongi egin oi dute, kurutz-irudiz besoak za-baldurik otoiketari yartzen diranean.

² Beñ baño sarriago agertzen dira Dabiden eresietan **otoi arrigarriak...**: ara emen bertan ikusbide bat. Bere etsayen-aurka zigorkadarik gogorrenak eta txarrik txarrenak, okerrik okerrenak eskatzen dizkio Dabidek Yaungoikoari. Otoya alaraoka egitea ¿on izan ote lezake ba?... ¿On izan al lezake, iñoren-kaltez okerrak Yainkoari eskatzea?... Korapillo-au eskatzeko, Agustin Deunak era ederra aurkitu zun: esakera edo esakuntza oyek, *asales* bakarrik dirala okertzale; baña *barruz eta mamiñez* iragarkiak baizik ez dirala. Egia da ori noiz-edo-noiz; baña ez egi osoa... Egi osoa, Toma Deunak argi-ta-garbi azaltzen diguna da (*Summa Theologica* 2-2 q. 83 a. 8 ad 1; q. 85 a. 6 ad 3). Ezin ukatu dezakegu eresietan ba-dirala-bai arao-otoyak edo gogo-txarrezko otoyak; otoi oyetan esakuntza okertzaleen bidez noizbait iragarkia agertzen da; baña geyenetan ez dago iragarkirik, oker baten eskari argia baizik. Baña oker bat, eta oker aundi bat, eta okerrik aundiena Yainkoari eskatzea, egiñ-on bat izan lezake; eskatze ortan, gure naya Yainkoren nayakin elkartzen ba'degu, geok Yainkoarekin nai-kidetzen ba'gera. Gure etsayak egi-egiz Yainkoaren etsai ba'dira eta alakotzat artzen ba'ditugu; eta beren etsaitasunean gogorturik ba'daude; ongi eskatu ditzakegu ayen aurka gaitzik aundienak; geon naimena Yainkoren zuzentzarekin neurriturik; gure naimen zuzen-zalea Yainkoren naimen zuzen-zuzenarekin naikideturik...

³ **Igortzia...** Begira 2-garren eresiko 2-garren oarra.

28GARREN ERESIA

¹ **Narru-Txabola...** Begira 3-garren eresiko lenengo oarra.

² Yainkoak Berak Moseri izentatutako abereak bakarrik eskeintzen zitzazkion Yainkoari Itun Zarreko yaupa edo opari deunetan: eta yaupa oyetan ardikumeak edo bildotsak opari bereziak ziran: batez ere egun-oro egun-oro goiz-arratsalde eskeintzen zayon bildots garbia, Kisto gure Yaunaren aurrezko-irudi zan: eta orregatik gero Yon Deun Ugutzalleak Kisto beren ikasleei beretsi zien, **Yainkoren Bildots** bezela: « *Orra or Yainkoren Bildotsa* » (Io. 1, 29. 36).

³ **Yauberen-orrua...** Itz orrek trumoya esan nai du: oztotsa edo odei-otsa (?).

⁴ **Eretzak...** Itz-ori ipiñi det, euskalerrian orrelako zugaitzik ez degulako: iberkerazko izena artu ba, eta euskeratu egin det (ἔρως = eretz).

⁵ **Liban-Mendi** eta **Xirion-Mendi...** Palestiñako bi mendi dira: biak Palestiñako **Iparralde** esan nai dute emen; gerotxoago **Kades**-ko lekaroak bertako **Egoaldea** esan nai dun bezela. Iparr-Egoaldeak herriz ipiñirik, Palestiña guztia ipintzen da, ekaitz-orren aunditasuna adierazteko.

29GARREN ERESIA

¹ **Abes-Eresia...** Beste batsuetan **Eres-abestia** agertzen da: onelako eresietan, abesketan eta eresketan, batera egin bear dala, adierazteko. Geok ere geon txadonetan, batsuetan **abesketan** bakarrik egiten degu, aoz

bakarrik abesturik; orrela egin oi degu illen eleizkizunetan, Aste Deunean eta... Beste batsuetan **abesketan eta eresketan** batera egin oi degu, Dabiden eresiak txaneuskiñarekin batera edo txaneuskiñarekin, elkarrerantzuki abesten ditugunean.

² **Aintz**-onek... Gizonaren gogoari izen asko ipiñi oi zioten ibertarrak: *gogo... gogo-asnasa... nere bakarra... nere Aintza* edo *edertza, nere aintza*.

30GARREN ERESIA

¹ **Arriturik zegonekoa...** *In exstasi* dio latekeraz: ez det nik euskeraz izen oberik aurkitu, **arriturik** baño: « *norberagandik irtenik dagona* » esan nai du, Deunak noiz-edo-noiz yartzen diran bezela: eta batez ere, Iragarleak eta eresgilleak, Yainkoak nai zunean, yartzen ziran eraz.

² Itz ederrak noiznai esateko: egokienak eriotz-aldirako: Kisto Gure Yaun ber-berak ere, ez zitun itz oberik aurkitu, eriotz-unean bertan, Aita-Yainkoren eskuetan bere giz-gogoa uzteko edo zaipetzeko (Luc. 23, 46).

31GARREN ERESIA

¹ **Adizgaya** edo **adiz-garria**: iberkeraz **MASKIL**, adimenez egindako olerkia; eta orregatik **adigarri** edo **adigai**: eresietan itz-au agertzen danean, geyenetan **irakasnaya** edo irakasteko asmo ta gogoa agertzen da.

33GARREN ERESIA

¹ Dabiden bizitzako gertaera-au, Bakaldunen Idaz-tian dago idatzita (1 Reg. 21, 12-16).

² Eresi-au ere *Alefata*-ren yarraí egindakoa da : gogoratu ba, zer esan degun 9-garren eresiko 2-garren oarrean.

34GARREN ERESIA

Arduraz gogoratu emen, 27-garren eresiko 2-garren oarrean *arduraki* azaldu genduna.

36GARREN ERESIA

Eresi-au ere *Alefata*-ren yarraí egindakoa da : gogoratu ba, zer esanik dagon 9-garren eresiko 2-garren oarrean.

² Argi-ta-garbi eta gañera laburki egi sakon bat esan zun Yesaya Iragarleak : « *Zindoari esayozute ongi dagola; zindogcari berriz... ai aren zoritvarra!...* ». (Is. 3, 10s). Egi sakon-laburr-ori abesgaitzat artu, eseri onen egilleak, eta alde batera ta bestera darabill, gure txistulariak abesgaitxo bat artu, eta emendik ara eta andik ona, txiruliruliketa entzungarriak egiñaz, erabilli oi duten eraz. Eta nolako poza artzen dun biotzak, sei bider gutxienez Yosukisto gure Yaunak agindutako bi-garren zoriontasun bigunaren usai-gozoa, an eta emen, eseri ontan aurkiturik. ב, ה, ו, ל, ע, ק izkiz asten di-ran neurtiz-pilletan agertzen da zoriontasun-ori : eta

Kisto ber-berak ere, *otzanak* zoriontsu argitaltzeko, ez zitun iñun itz egokiagorik aurkitu, eseri onetako 6-gar-ren neurtiz-pillan baño : « *Zorionekoak otzanak, be-ayek lur-yabe izango dira-ta* » (Mat. 5, 5). Alako eseri ederr-au ongi aditu eta barren-barrenez ulertzeko, geldigeldi irakurri bear da : umetxoak A-GA-KA... geldigeldi esan oi dutenez; gizon guztiok ere, gogo-gayetan umetxo baño ez gera-ta...

30GARREN ERESIA

¹ *Gogoratzeko: Larunbatekoa...* Azkeneko itz-onek esan nai du, au eseri-au batez ere larunbatetan eres-abesten zala Urxalaingo Txadonan : Urxalaiñen berriz eta Yudarren-artean *larunbata* aste osoko egun nagusi zan, orain Kistotarr-ontzat Igande zaigun bezela. Beste itzak (*Gogoratzeko*), aditzen ematea nai dula *dirudi*, eseri-au abesten zan *eleiskizuna*. Ba-zan-bai Urxalaingo Txadonan eleizkizun bat, *Mazkir* edo *Gorantzi* izentzen zana; eta eleizkizun artan abestuko zan noski gure eseri-au. Guk ere *gorantzi* edertzat euki dezakegu; bera irakurrita, gogoratu ditzakegu geon oben eta gaiztakeriak bere lenengo atalean; bigarreanean berriz, gure oben eta gaiztakerien ordaiñez, Kisto Gure Yaunak bere-gaiñ artu zitun miñ-oñaze-atsekabe gogor eta garratzak. Orrela irakurri oi zuten eseri-au Eleiz-Guraso Deun geyenak, bigarren atala beintzat Yosuren Nekaldiari aukeratu edo egokiturik.

38GARREN ERESIA

Iditun... 4-garren eresiko lenengo oarrean esanik dago, Urxalaingo Txabola Deunean eresiak bear bezela abesteko, "Dabidek berak abesgilleak eta abeslariak gertatu zitula: eta ayen-gaiñ baita *abcs-nagusi*, *abcs-zuzendari* edo **Abesburuak** ipiñi ere :... **Abesburu** oyen-artean izentsuak izan zirala ASAF, EMAN eta IDITUN". Ara ba emen nun aurkitzen degun 38-garren eresiaren-aurrean, **Iditun Abesburu**-onen izena.

² **Eskuz artzekoak...** eskuz artzeko laiñ edo eskuz argarri... orrelakoak esaten dira gizonaren bizitzako egunak, bizitz-orren *laburtsa* adierazteko; bere egun guztiak *eskukadatxo* bat egun baño ez dira-ta.

39GARREN ERESIA

¹ Itz-oyek emen irakurri, eta gero bereala Paul Deunak ibertarrei egindako eskutitzaren 10-garren atzalburua irakurtzen ba' dezu; an ikusiko dezu, zeñ ederki aditu zun Dabidek goi-argiz, Kisto gure Yau-nak, gizonen-alde egiteko zan bere buruaren *eskaintza oso-oso*; eta alako eskeintza arrigarria egiteko, bere biotz-barruan sortzetik bertatik zeukan indar *bigun-gogorra*: *biguna*, berez-berez irtetzen ziolako; *gogorra*, eriotz gogorrerako zalako...

40GARREN ERESIA

¹ Auxe da, Dabiden Ereskiñeko lenengo idaztian, azkenengo eresia. Abesgille aundiak, beren abestietan azkenerutz-eltzerakoan, asierako *abesgaitxo*a nolabait

gogoratu oi dutenez; Dabidek ere, abesgille aundia dalako, azken ontan asierako *abesgaya* egoki baño ego-kiago gogoratzen digu. Lenengo eresian « *Zorioneko gizona...* », eta emen ere « *Zorioneko gizona...* »; an zorioneko gizona, gaiztoengandik urruti, Yauberan Legean eta Yauberan goresketan dabillena...; emen zorioneko gizona, ez Yainkoakin bakarrik ona dana, orren-gain urkoarekin (beste gizonekin) errukitsu eta biotzoneko dana... Idazti ederra, Ereskiñeko lenengo idazti-au: zorionean asi, eta zorionean amaitu.

² **Goraltza...** Goraltza-au, eta bera bezela ondorengo iru idaztien azkenean datozten goraltzak, ez dira eresien-atal edo zati, idaztien azken baño. Euskalerrian, batzarrak eta amaitzerakoan, *Gora Euskalerria* eta *Gora Euskadi* deadarka esan oi dan bezela, biotz-barruko zaletasunak goraltzakaz adierazi nairik; Israelgo Idazleak ere, beren idaztien amayeran, biotz-barruko zaletasunak adierazte-arren, goraltzak ipiñi oi zituzten: eta zaletasun audiena Yainkorentzat zalako, beti-beti idazti-azkenean Yainkoren goraltzak idazten zituzten: « *Onetsi bedi Yainkoa* » edo « *Gora-gora Yainkoa* ». Au izan dedilla gure euskerazko **Dabiden Ereskiñ**-onen azkenik egokiena:

Betitik Betiko

Gora=ta=gora **YAU**BE, gure Yaungoiko maitea.

Ala biz... Ala biz...

LATEKERAZKO ABESTIAK

errezago ulertzeko

oarrak

Apparatus criticus in latinum textum euskericae versionis archetypum

- I. Textus ipse conscribetur iuxta exigentiam *argumenti et formae litterariae* uniuscuiusque Psalmi.
- II. Quaelibet correctio sive mutatio in textum inducta, indicabitur numerulis superpositis, quibus postea in *notis critici apparatus* respondebunt correctionum sive mutationum rationes et fontes.
- III. *Notae omnes critici apparatus* ad finem libri amandantur; servato numerico Psalmorum ordine, et notis per arabicos numeros indicatis, tum in ipso Psalmorum textu, tum in critico apparatu.
- IV. Apparatus autem quattuor maxime rebus constabit: *a)* citatione verbi vel verborum quae corriguntur; *b)* determinatione certitudinis vel probabilitatis quae in correctione datur; *c)* assignatione causae quae in singulis correctionibus habeatur; *d)* fontium designatione.
 - a)* verbum vel verba illa *cursivo caractere* efferentur;
 - b)* certitudo per litteram **c**, probabilitas per **p**; coniectura per **ci** significabuntur;
 - c)* correctionum *causae* (defectus videlicet *fidelitatis* per litteram **f**, *perspicuitatis* per **p**, *concinnitatis* autem per **cl**, si agatur de concinnitate linguistica; per **cm**, si agatur de concinnitate musicali vel melodica seu potius psalmodica, manifestabuntur;
 - d)* denique *fontes* sic designabuntur ut opera Hieronymi per sigla efferantur, reliqua opera per plenum nomen auctoris indicentur. Sigla igitur hieronymianorum operum haec erunt.
Hb *Breviarium in Psalmos*, quod dicitur Hieronymi.
He Hieronymi epistula *ad Sunniam et Fretelam*.
Hg *Psalterium Gallicanum*.
Hh *Psalterium ex hebraeo*.
Hr *Psalterium Romanum*.

Atque utinam Bethlehemicus Doctor, quem in toto labore et ducem et magistrum habuimus, idem se nobis in laboris exitu et Protectorem et Patronum prodat.

NOTAE CRITICAE CORRECTIONUM

Psalmus I. 1 *abiit* c. cl. a. 2 *consilio* p. cl. a. 3 *stetit* c. cl. a. 4 *pestilentiae* c. f et p. Hh. 5 Additur *est* c. cl. a. 6 *et in lege eius* p. f et p. Peters (וּבְתוֹרָתוֹ). 7 *meditabitur* c. p. a. 8 *lignum* c. cl. a. 9 Omittitur *a facie terrae* Hh. 10 *non resurgent* c. f et p. a. (Zorell *non subsistent*) 11 *peribit* c. f et p. Kittel (יִאֲבֹד)

Psalmus II. 1 Additur *quare* ex influxu superioris *Quare*; f et p. a. 2 *praedicans* p. p. Hh. 3 Additur *Yahveh* ob cl et cm. a. 4 ob textus momentum et celebritatem illud in textu attingere non sum ausus; praecplaceret vero mihi scribere; «*Ego hodie te genero*». 5 *Apprehendite disciplinam* p. f et p. Hh. 6 *in brevi* c. f et p. Hh. 7 *confidunt* c. cm. ex Hh.

Psalmus III. 1 *Quid* c. f et p. Zorell, Peters. 2 Hyperbaton bis mutatum ob cm. 3 Additur *quam* ex influxu superioris *quantum*. 4^a *animae meae* c. f et p. Zorell. 4^b *et soporatus sum et exsurrexi* c. f et p. a ex Zorell. 5 *suscepit* c. f et p. a ex Hh. 6 Hyperbaton mutatum ob cm. 7 *percussisti* c. f et p. a. 8 *sine causa* לְהִינָם pro לְהִי c. f et p. a ex Hh. 9 p. f et p. a (בְּרִכְתָּהָ) in sensu «*benedictio tui*» seu «*ut te [populus] benedicat*» (cfr. Zorell g).

Psalmus IV. 1 *cum invocarem, exaudivit me* c. cl. a. 2 Additur *vindex* ob p. 3 *in tribulatione dilatasti mihi* c. cl. a. 4 *Ut quid* c. cl et cm. a. 5 *mirificavit* c. f et p. Hh. 6 Hyperbaton mutatum ob cm. 7 *Irascimini et* c. f et p. ex Hh (Ps. 98, 1). 8 Additur *etsi* c. f et p. a. 9 *compungimini* c. f. et p. Hh.

10 Additur *debita* ob cl. 11 *Signatum est* p. p. a. 12 *Dedisti... a fructu frumenti, vini et olei multiplicati sunt* c. f et p. a. 13 *In pace in idipsum dormiam et requiescam... singulariter in spe constituisti me* c. f et p. a ex Hh. 14 c. f et p. et cl. a.

Psalmus V. 1^a *orabo* c. f et p. Hh. 1^b *exaudies* c. f et p. a. 2 *et videbo* p. p. a. ex Hh. 3 Hyperbaton mutatum ob cm. 4 *sanguinum* cl. a. 4^b *in timore tuo*. 5 *dirige* cl. a. 6 Hyperbaton mutatum ob cm. 7 *agebant* c. cl. a. 8 *et habitabis in eis* c. f et p. a. ex Hh. 9 *ut scuto bonae voluntatis tuae coronasti nos* c. cl et cm. a.

Psalmus VI. 1 Hyperbaton mutatum ob cm. 2 Additur *ego* ob cm ex Hh. 3 *Laboravi in gemitu meo* c. f et p. Agellius. 4 *lavabo* c. f et p. Zorell. 4^b Additur *flendo* ob p. 5 *Turbatus est a furore... inveteravi* c. f et p. Hh.

Psalmus VII. 1^a *et libera me* hyperbaton mutatum ob cm. 1^b *retribuentibus... decidam merito ab inimicis meis inanis* p. f et p. a ex Peters. 2 *in praecepto quod mandasti* ci a (מִשְׁפָּט לְאֵל). Hyperbaton mutatum ob cm. 4 *et propter hanc in altum regredere* c. f et p. a ex Zorell. 5 *super me* c. f et p. Hh. 6^a *diriges*. 6^b *Deus. Justum...* Versuum divisio correcta Hh. 7 *in eo... ardentibus* c. f et p. a ex Zorell. 8 *parturii... concepit* c. f et p. a. 9 *dolor* c. f et p. a.

Psalmus VIII. 1 *Quoniam elevata est magnificentia tua* c. f et p. Hh. 2 *Quoniam videbo... quod... quoniam* mutationes grammaticales ob cl. a. 3 *memor es* c. p. ex Hh.

Psalmus IX. 1^a *laetabor et exsultabo in te* hyperbaton mutatum ob cl. 1^b *In convertendo inimicum meum* p. p. a. 2^a *qui iudicas iustitiam* p. cl. a. (*iustitiam* accusativus adverbialis).

2^b *perit impius* p. f et p. Peters et Zorell. 2^c *Inimici defecerunt frameae in finem, et civitates eorum* p. f et p. a ex Hh. 2^d *perit memoria eorum*, c. cl. a. 3 *cum sonitu* c. f et p. Hh. 4 Deesse videntur versus duo, litterae 7 respondentes. 5^a *Et Dominus in aeternum permanet* c. f et p. Hh. 5^b *paravit in iudicio* c. f et p. a ex Hh. 6 *opera* c. f et p. Bellarminus ex H (Is. 12, 4). 7 *requirens sanguinem* c. p. a ex Zorell. 7^b *eorum... pauperum* inter se mutantur ob cl. 8 *Qui exaltas* c. p. a. 9 *in portis filiae Sion. Exsultabo in salutari tuo* Hyperbaton mutatum ob cl et cm. 10^a *isto* c. f et p. a. 10^b *Cognoscatur* c. p. Hh. 11^a *in finem... et patientia... in finem* c. cl. Hh. 11^b *Additur ipsae* ob cl et cm. 11^c *recessisti* c. p. ex Hh. 12 *Additur ut quid ex influxu superioris versus.* 13 *despicias* c. p. Zorell. 14^a *in opportunitatibus, in tribulatione?* c. p. ex Hh. 14^b *Dum superbit impius* p. f et p. a ex Hh. 14^c *comprehenduntur* p. f et p. a. 14^d *Additur superbi* ob cl et cm. 15 *in* c. f et p. a. 16 *benedicitur. Exacerbavit... peccator* c. f et p. a ex Hh. 17 *peccator huc trahitur ex phrasi anteriori; additur Deum* ob cl. 18 *in conspectu eius* c. f et p. Hh. 19 *auferuntur* c. f et p. a ex Hh et Zorell. 20 *omnium inimicorum suorum dominabitur* c. f et p. Hh. 21 *rapere... dum* p. cl. a. 22^a *In laqueo suo humiliavit eum, inclinabit se* p. f et p. a ex Hh. 22^b *pauper* huc trahitur ex phrasi sequente c. f et p. a. 23 *cum dominatus fuerit pauperem* p. f et p. Peters et Zorell. 24 *avertit faciem suam ne videat in finem... Propter quid irritavit* c. f et p. Hh. 25 *Additur Deus* ob p. 26 *ut tradas eos in manus tuas* p. f et p. ex Hh et Zorell. 27 *Additur factus* c. f et p. Hh. 27^b *Jahveh regnavit* c. f et p. a. 28 *praeparationem cordis... audivit auris tua* c. f et p. a ex Zorell. 29 *indicare* c. f et p. a ex Hh. 30 *ut non apponat ultra magnificare se* c. f et p. Hh.

Psalmus X. 1 *in obscuro* c. p. a. 2 *quae perfecisti* c. f et p. a. 3 *fecit* c. cl. a. 4 *sancto* c. f et p. a. 5 *in pauperem respiciunt* p. f et p. a ex Peters. 6 *interrogant* c. f et p. a. 7 *Dominus interrogat iustum et impium* c. f et p. Hh. 8 *qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam* c. f et p. a ex Hh. 9 *laqueos* p. f et p. a ex Symmacho. 10 *aequitatem vidit vultus eius* c. f et p. a. ex Hg et Peters.

Psalmus XI. 1 *diminutae sunt veritates* c. f et a ex Hh. 2^a c. f et p. a. 3 *locuti sunt* c. f et cl. Hh. 4 *Qui dixerunt* c. cl. a. 5^a *nobis* c. f et p. t. 5^b Hyperbatum mutatum ob cl et cm. 6 *Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo* p. f et p. Zorell. 7 *igne examinatum, probatum terrae* p. p. a. 8^a *septuplum* c. p. a. 8^b Hyperbatum mutatum ob cl et cm. 9 *dum additur* ob cl. 10 *secundum altitudinem tuam multiplicasti* p. p. a ex Hh.

Psalmus XII. 1 *in finem* c. f et p. a ex Hh. 2 *Usquequo avertis faciem tuam a me?* hyperbatum mutatum ob cm. 3 *... ponam consilia... per diem...* p. p. a ex Genebrardo et Peters. 4 *inimicus meus super me?* hyperbatum mutatum ob cm. 5 *spe-ravi* c. p. et cl. Hh.

Psalmus XIII. 1 *agebant* c. f et p. a. 2 *plenum est* hyperbaton mutatum ob cm. 3 *Nomme cognoscent omnes?* c. f et p. a. 4 *qui* c. f et p et cl. a. 5 *invocaverunt* c. f et p. a. 6 *Additur Sed* ob cl. 7 *trepidaverunt... non erat timor* p. f et p. a. 8 *in* c. f et p. a. 9 *consilium inopis confundisti* p. f et p. a ex Zorell. 10 *quoniam* c. p. et cl. a. 11 *eius est* hyperbaton mutatum. 12 *dabit* c. f et cl. a.

Psalmus XIV. 1 *habitabit* c. f et p. a. 2 *requiescet* c. f et p. a. 3 *ingreditur* c. f et p. a. 4 *qui non egit* c. f et p. a. 5 *Nec*

c. f et p. cl. a. 6 *accepit* c. f et cl. a. 7 *Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus* c. f et p. a ex Hh. 8 *Qui iurat proximo suo et non decipit* c. p. f et cl. a ex TM paulum modificato ad contextus exigentiam. 9 *dedit* c. f et p et cl. a. 10 *accepit* c. f et p et cl. a.

Psalmus XV. 1 *speravi in te* c. f et p et cl. a. 2 *Dixi* c. f et p et cl. a. 3 *Deus meus es tu* hyperbaton mutatum ob cl. 4 *quoniam bonorum meorum non egres* p. f et p. a ex TM. 5 *Sanctis qui sunt in terra eius* p. f et p. a ex TM. 6 *mirificavit omnes voluntates meas in eis* p. f et p. a ex TM. 7 *Multiplatae sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt* p. f et p et cl. a ex Hh. 8 *Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus* p. f et p et cl. a ex Hh. 9 *Nec memor ero nominum eorum per labia mea* c. f et p. Hh. 10 *Additur est* ob cm. 11 *restitues* c. f et p. a. 12 *etenim* c. f et cl. a. 13 *tribuit mihi intellectum* c. f et p. a ex Hh. 14 *increpauerunt* c. f et p. Hh. 15 *Providebam* c. f et p. a. 16 *quoniam* c. f et p. et cl. a. 17 *ne commovear* c. f et p. et cl. a. 18 *lingua* c. f et p. Hh. 19 *requiescet in spe* hyperbaton mutatum ob cl. 20 *cum vultu tuo* c. f et p. Hh. 21 *delectationes in dextera tua usque in finem* c. f et p. a.

Psalmus XVI. 1 *iustitiam meam* c. f et p. a ex Zorell et Peters. 2 *non in labiis dolosis*. Additur *prolatam* ob p et cl. 3 *De vultu* c. cl. a. 4 *aequitates* accusativus adverbialis c. f et p. a. 5 *Ut non loquatur* p. f et p. a. 6 Additur *secundum* ob cl. a. 7 *propter* c. f et p. a ex Hh. Zorell et Peters. 8 *Perfice* c. f et p. Hh. 9 *Ego clamavi* c. f et p et cl. a ex Hh. 10 *exaudisti* c. f et p et cl. a. 11 *qui salvos facis sperantes in te* c. f et p et cl. a ex Hh. 12 *A resistentibus dexterarum tuarum* c. f et p. a ex TM. 13 *sub umbra alarum tuarum* *protege me* hyperbaton mutatum ob cm. 14 *qui me afflixerunt* c. cl. a.

ex Hh. 15 *circumdederunt... concluderunt... locutum est* c. cl. a. 16 *Proicientes me* c. cl. a ex Hh. 17 *circumdederunt me* c. cl et cm. a. 18 *statuerunt* c. f et p. a ex Zorell. 19 *Additur me prosternant* ex contextus exigentia. 20 *Susceperunt me sicut leo paratus ad praedam* c. f et p. a ex Hh. 21 *et quasi catulus leonis habitans in abditis* c. cl. a. 22 *frameam tuam ab inimicis manus tuae* c. f et p. a. 23 *Iahveh huc* adductus ex sequenti versu. 24 *a paucis de terra divide eos in vita eorum* p. f et p. a ex Peters. 25 *de absconditis tuis adimpletus est* p. f et p. a. 26 *saturati sunt filiis* p. f et p. a. 27 *dimiserunt reliquias suas* p. f et p. a. 28 *Ego... in iustitia apparebo in conspectu tuo* c. f et p. a ex Hh. 29 *satiabor cum apparuerit gloria tua* c. f et p. a ex Hh.

Psalmus XVII. 1 *et sperabo in eum* c. p et cl. a. 2 *et susceptor meus* c. p et cl. a. 3 *iniquitatis* p. a ex TH. 4 *conturbaverunt me... circumdederunt me* hyperbaton mutatum. 5 *clamor meus in conspectu eius* c. f et p. Zorell. 6 *conturbata sunt et commota sunt* c. cl et cm. Hh. 7 Additur *Iahveh* ob p. 8 *in ira* c. f et p. a ex TM. 9 *et ignis a facie eius exarsit* hyperbaton mutatum ob cl et cm. 10 *carbones succensi sunt* ab eo p. f et p. a. 11 *latibulum suum in circuitu eius* c. f et p. a. 12 *tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aëris* c. f et p. a. 13 *Prae fulgore in conspectu eius nubes transierunt* c. f et p. a ex TM. 14 Additur *et* ob cl et cm. 15 Post haec omittendum *grando et carbones ignis* cfr. Peters Ps. 18, 14 nota critica e. 16 Additur *hostes* ex contextus exigentia cfr. v. 18. 17 Omititur *terrarum* cum Hh. 18 Additur *manum* ex locutionis exigentia. 19 *oderunt me* hyperbaton mutatum ob cm. 20 *quoniam* c. f et cl. a. 21 *confortati sunt super me* ob cl et cm. 22 *et* c. f et p et cl. a. 23 *voluit me* c. f et p et cl. a. 24 *non repuli a me* cl et cm. a. 25 *et ero* c. f et p. a ex Hh. 26 *ob-servabo* c. f et p. a ex Hh. 27 *sanctus eris* c. f et p. a. 28 *in-*

nocens eris c. f et p. a ex Hh. 29 cum electo electus eris c. f et p. a. 30 cum perverso perverteris c. f et p. a. 31 facies... humiliabis cl. a. 32 eripiar a tentatione p. f et p. a ex Hh et Zorell. 33 statuens me cl. a. 34 docet... posuisti... dedisti cl. a. 35 dextera tua suscepit me cl et cm. a. 36 docebit c. f et p. a ex TM. 37 Dilatasti gressus meos subtus me cl et cm. a. 38 Persequar... comprehendam... revertar... deficient... confringam... poterunt cl. a. 39 Et praecinxisti cl. a. 40^a et insurgentes in me supplantasti subtus me cl et cm. a. 40^b inimicos meos c. f et p. Hh. 41 dedisti... disperdidisti cl. a. 42 erat qui salvos faceret c. cl. a. 43 Additur clamaverunt ex hemistichio superiori. 44 comminuum... delebo... eripiam... constitues cl. a. 45 ante faciem venti cl. a. 46 in auditu auris c. cl. et p. a. 47 mentiti sunt mihi p. f et p. Zorell. 48 filii alieni inveterati sunt et claudicaverunt a semitis suis p. f et p. a. 49 Vivit cl. a. 50 populos sub me cm. a. 51 liberator meus... exaltabis me... eripies me. cl. a. 52 Magnificans salutes... facit cl. a.

Psalmus XVIII. 1 *Dies diei... nox nocti p. f et p. e. 2 annuntiat... indicat scientiam p. f et p. Zorell. 3 Non sunt loquela neque sermones quorum non audiantur. 4 Additur At ex contextus exigentia. 5 In sole posuit tabernaculum suum... Adduntur In istis caelis... Deus ob p et cl. a ex Hh et TM. 6 et ipse tamquam sponsus procedens... Expresse ponitur sol ob p et cl. 7 exsultavit c. f et cl. a. 8 convertens c. f et p. a. 9 sapientiam praestans c. f et cl. a. 10 in saeculum saeculi c. cl. a. 11 in semetipsa c. cl. Hh. 12 pretiosum multum... Pro multum ponitur valde, idque adiungitur voci Desiderabilia quam afficere debet. 13 munda me hyperbaton mutatum ob cm. 14 et ab alienis parce servo tuo p. f et p. a ex Hh et Zorell. 14^b si mei non fuerint dominati p. f et p. a ex Zorell. 15 et emundabor a delicto maxime c. f et p et cl. a. 16 et erunt ut*

complaceant eloquia c. f et p. a ex Hh. 17 Adduntur accepta fiat ob p et cl. a.

Psalmus XIX. 1 *sancto c. p. a. 2 pingue fiat c. p et cl. a. 3 Laetabimur... Magnificabimur... Additur utinam ad indicandum sensum optativum. 4 Impleat c. cl. a. 5 salvavit c. f et cl. Hh. 6 in potentatibus salus dexterarum eius c. f et p et cl. a. 7 obligati c. f et p. Hh. 8 surreximus et erecti sumus c. f et p et cl. a. 9 invocaverimus te hyperbaton mutatum ob cm.*

Psalmus XX. 1 *in virute tua laetabitur rex hyperbaton mutatum ob cm.; laetetur... exsultet ob sensum optativum. 2 salutare c. f et p. a. 3 impones super eum c. cl. a. 4 dabis eum in benedictionem c. f et p et cl. a. 5 in gaudio cum vultu tuo c. f et p et cl. a. 6 Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis c. f et p et cl. Hh. 7 Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui c. f et p. a. 8 conturbabit... devorabit eos ignis c. f ad sensum optativum a. 9 Fructum c. p. a. 10 c. cl. Hh. 11 Quoniam declinaverunt in te mala c. f et p. a. 12 cogitaverunt consilia quae non potuerunt stabilire c. f et p. a. 13 Quoniam pones c. f et p. a. 14 in reliquiis tuis praeparabis vultum eorum c. f et p. a. additis ob p arcus tui. 15 virtute c. et p. cl. Hh.*

Psalmus XXI. 1 *Deus, Deus meus, respice in me c. f. Hh. 2 Additur quare ex exigentia superioris quare. 3 delictorum meorum c. f. Hh. 4 clamabo... exaudies c. cl. a. 5 et non ad insipientiam c. f et p. a ex Hh. 6 Tu autem in sancto c. f et p. a. 7 laus p. ci. a. 8 facti sunt hyperbaton mutatum ob cm. 9 deriserunt... locuti sunt labiis... moverunt c. cl. a. 10 vult c. cl. a. 11 Quoniam tu es c. cl. a. 12 Deus meus es tu hyperbaton mutatum ob cm. 13 proxima est hyperbaton mutatum ob cm. 14 pingues c. f a ex TM. 15 effusus sum hyperbaton mu-*

tatum ob cm. 16 *ventris mei* c. cl. a. 17 *virtus* c. cl. a. 18 *deduxisti me... obsedit me* hyperbaton mutatum ob cl. 19 *ci p. a* (ex primaevo textu probabili *כְּאַרְי כְּאַרְי* sicut leo sive sicut leones foderunt cfr. Kittel Ps. 22, 17 nota b). 20 *Diminueraverunt* p. p. a ex Hh. 21 *Ipsi vero consideraverunt et inspexerunt in me* p. f et p. a ex Hh. 22 *auxilium tuum a me* hyperbaton mutatum ob cm. 23 *framea* p. Hh. 24 *laudabo te* hyperbaton mutatum ob cm. 25 *faciem suam a me... clamarem ad eum, exaudivit me* hyperbaton mutatum ob cm. 26^a *Apud* c. cl. a. 26^b *pingues* p. p. a (Hh iuxta Ecker sub voce *manduco*; et cfr. ML 28, 1205). 27 *cadent* c. cl. a. 28 *Annuntiabitur Domino generatio ventura* c. f et p. a. 29 *et annuntiant bunt caeli iustitiam eius populo qui nascetur quem fecit Dominus* p. f et p. a.

Psalmus XXII. 1 *regit me* c. f et cl. Hh. 2 *collocavit* c. cl. a. 3 *Super aquas refectionis educavit me* c. cl. a. 4 *convertit* c. f et p. a. 5 *Nam et* c. cl. a. 6 *mecum es* hyperbaton mutatum ob cm. 7 *Parasti* cl. a. 8 *adversus eos qui tribulant* c. cl. Hh. 9 *impinguasti* cl. a. 10 *quam praeclarus est... Additur oh* mutaturque hyperbaton ob cl et cm. 11 *Et subsequetur me* c. cl et cm. a. 12 *et ut* c. f et p. a.

Psalmus XXIII. 1 *praeparavit* c. f et p. Hh. 2 *suam* p. f et p. a. 3 *portas, principes, vestras* c. f et p. a.

Psalmus XXIV. 1 *Etenim... qui sustinent te* c. cl. Hh. 2 *...omnes iniqua agentes supervacue... Pro supervacue* ponitur frustrati et adiungitur verbo *confundantur* quod afficit. 3 *edoce me... doce me... mei tu...* hyperbaton mutatum ob cm. 4 *quae a saeculo sunt* c. cl. a. 5 *propter hoc legem dabit delinquentibus in via* c. f et p. a ex Hh. 6 *diriget... docebit...* cl. a. 7 *Additur Ipse* ob p. et cl. a. 8 *legem statuit ei in via quam*

elegit c. f et p. a. 9 *Firmamentum est* p. f et p. Hh. 10 *ut manifestetur* c. f et p. a ex Hh. 11 *de necessitatibus meis erue me* hyperbaton mutatum ob cm. 12 *multiplicati sunt* cm. a. 13 *oderunt me... erue me... speravi in te... sustinui te* hyperbaton mutatum ob cm. 14 *Innocentes et recti adhaeserunt mihi* c. f et p. a ex Hh.

Psalmus XXV. 1 *Iudica me* c. f et p. Zorell. 2 *in innocentia mea ingressus sum* c. f et p. a. 3 *Proba me, Domine, et tenta me... Quoniam misericordia tua ante oculos meos est...* hyperbaton mutatum ob cm. 4 *et complacui in veritate tua* c. f et p. Hh. 5 *non sedi... vanitatis* c. f et p. et cl. a. 6 *introibo* c. f et p. et cl. a. 7 *Odivi... sedebo... lavabo... circumdabo... enarrem... Dilexi... et...* c. cl. a. 8 *ut audiam* c. f et p. a ex Hh. 8^b *iniquitates sunt* hyperbaton mutatum ob cm. 9 *dextera eorum repleta est muneribus* c. cl. a. 10 *in innocentia mea ingressus sum* cl. Zorell. 11 *pes meus stetit in directo* c. f et p. a ex Hh; hoc hemistichium huc trahitur ob sensus opportunitatem et idearum parallelismum ex versu sequenti. 12 *ecclesiis* ob cl. Zorell.

Psalmus XXVI. 1 *Si appropiant super me... edant... tribulant* c. f et p. et cl a ex Hh. 2 *infirmati sunt* c. f et p. Hh. 3 *in hoc* c. f et p. et cl. a. 4 *Unam... hanc...* c. f et p. et cl. Hh. 5 *voluptatem* c. f et p. et cl. Hh. 6 *Additur si* ad sensus claritatem. 7 *protexit... petra...* cl. a. 8 *exaltavit me* hyperbaton mutatum ob cm. 9 *et nunc... exaltavit* cl. a. 10 *Circuivi (qui sunt in circuitu meo)* Hh) cl. a. 11 *et* c. f et cl. a. 12 *clamavi ad te* omittitur *ad te* ex Hh. 13 *exaudi me* hyperbaton mutatum ob cm. 14 *dixit... exquisivit...* c. cl. a. 15 *faciem tuam a me... derelinquas me... dereliquerunt me... assumpsit me... tribulantium me...* hyperbaton mutatum ob cm. 17 *neque despicias me* cl et cm. a. 18 *Legem pone mihi,*

Domine, in via tua c. f et p. a ex Hh. 19 sibi c. p. a. legendo ב , formam ב , quam supponit textus gallicanus (*sibi*).

Psalmus XXVII. 1 *clamabo c. cl. a. 2 ne sileas a me c. f et p. Hh. 3 ne quando taceas a me c. cl. Hh. 4 et assimilabor c. cl. a ex Hh. 5 dum oro ad te c. cl. a. 6 et cum operantibus iniquitatem me peccata me hyperbaton mutatum ob cm. 7 intellexerunt c. cl. a. 8 destrues... aedificabis... cl. a. 10 c. cl. Hh. 11 salvationis christi sui est c. cl. a e Zorell.*

Psalmus XXVIII. 1 *Afferte, Domino, filii Dei omittitur p. f et p. Hh. 2 et confringet Dominus cedros Libani c. cl et cm. a. 3 et comminet eas tamquam vitulum Libani c. f et p. a ex Hh. 4 et dilectus quemadmodum filius unicornium c. f et p. a ex Hh. 5 et commovebit Dominus desertum Cades hyperbaton mutatum ob cl et cm. 6 praeparantis cervos et revelabit condensa p. p et cl. a (cfr. Zorell in h. l. nota t). 7 dicent cl. a. 8 inhabitare facit c. f et p. Hh. 9 et sedebit Dominus rex in aeternum hyperbaton mutatum ob cl et cm. 10 Dominus virtutem populo suo dabit hyperbaton mutatum ob cl. et cm. 11 in c. cl. a.*

Psalmus XXIX. 1 *suscepit me... delectasti super me... clamavi ad te... sanasti me... hyperbaton mutatum ob cm. 2 memoriae c. f et p. a. 3 ira in indignatione eius c. f et p. Hh. 4 et vita in voluntate eius c. f et p. a ex Hh et ex hemistichio superiori. 5 Additur Sed ob contextus exigentiam. 6 clamabo... deprecabor... cl. a. 7 in sanguine meo p. f et p. a. 8 c. cl. a. 9 ...confitebitur tibi pulvis... aut annuntiavit veritatem tuam hyperbaton mutatum ob cl et cm. 10 et non compungar c. f et p. a ex Hh.*

Psalmus XXX. 1 *libera me... eruas me... fortitudo mea et refugium meum es tu... deduces me et enutries me hyperbaton mutatum ob cm. 2 veritatis c. f et p. a. 3 Odisti observantes vanitates supervacue c. cl. a. 4 conturbatus est in ira c. f et p. a. 5 conturbata sunt c. f et p. Hh. 6 Super omnes inimicos meos c. f et p. a; trahiturque huc ex sequenti versu. 7 et vicinis meis valde c. f et p. a. 8 Additur ecce ex contextus exigentia. 9 Qui videbant me, foras fugerunt a me c. f et p. a ex Hh. 10 tamquam mortuus a corde hyperbaton mutatum ob cl. 11 Quoniam c. f et p. et cl. a. 12 Additur mei ob p. 13 in eo dum convenirent simul adversum me c. f et p. a ex Hh. 14 accipere animam meam consiliati sunt c. f et p. a ex Hh. 15 Deus meus es tu hyperbaton mutatum ob cm. 16 et a persequentibus me c. f et cl. a ex Hh. 17 Domine, non confundar, quoniam speravi in te hyperbaton mutatum ob cm. 18 iniquitatem p. f et p. Zorell. 19 et in abusione c. f et p. Hh. 20 quam abscondisti timentibus te hyperbaton mutatum ob cm. 21 perfecisti eis qui sperant in te c. f et p. et cl. a ex Hh. 22 Abscondes... proteges... cl. a. in abscondito faciei tuae a conturbatione hominum... in tabernaculo tuo a contradictione linguarum hyperbaton mutatum ob cl. 23 in civitate munita c. f et p. a. 24 dixi cl. a. 25 facie c. f et p. Hh. 26 Ideo c. f et p. et cl. a. 27 exaudisti vocem orationis meae, dum clamarem ad te hyperbaton mutatum ob cl et cm. 28 veritatem requiret c. f et p. a ex Hh. 29 abundanter c. f et p. et cl. Zorell. 30 facientibus superbiam c. f et p. a ex Hh.*

Psalmus XXXI. 1 *dolus c. f et p. et cl. a. 2 inveteraverunt c. f et p. Hh. 3 clamarem c. f et p. a ex Hh. 4 Quoniam die ac nocte cl. Hh. 5 gravatur cl. a. 6 conversus sum in aerumna mea dum configitur spina p. f et p. a ex Hh et Zorell. 7 Additur Sed ob contextus exigentiam. 7^b Pro hac c. f et*

p. a. 8 *Verumtamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt* c. f et p. Hh. 9 *circumdedit me* c. cl et cm. a. 10 Additur *tu* ob sensus exigentiam. 11 *a circumdantibus me* cl et cm. a. 12 *Intellectum tibi dabo* c. cl. Hh. 13 *in via hac qua gradieris* c. cl. a. 14 Additur *quibus* ob cl. 15 *eorum constringe* c. f et p. et cl. a. 16 *qui* c. cl. a. 17 *appropinquant ad te* hyperbaton mutatum ob cm. 18 *circumdabit* cl. a.

Psalmus XXXII. 1 *virtus* c. f et p. Hh. 2 *ab Eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem* c. f et p. Hh. 3 *cuius est Dominus Deus eius* c. f et p. et cl. a. 4 Adduntur *beatus... Jahveh* ob sensus exigentiam. 5 *de praeparato habitaculo suo respexit super omnes qui habitant terram* c. f et p. Hh. 6 *Qui finxit... qui intelligit...* cl. Hh. 7 *per multam virtutem* c. f et p. Hh. 8 *gigas non salvabitur* cl. Hh. 9 *virtutis suae* c. f et p. Hh. 10 *salvabitur* c. f et p. Hh. 11 *metuentes* c. f et p. Hh. 12 *et in eis qui sperant super misericordia eius* c. cl. a ex Hh. 13 *sustinet* cl. a ex Hh. 14 *noster est* hyperbaton mutatum ob cm. 15 *laetabitur... sperabimus... sperabimus...* cl. a. 16 *misericordia tua, Domine, super nos* hyperbaton mutatum ob cm. 17 *Sperabimus* cl. et hyperbaton mutatum ob cm.

Psalmus XXXIII. 1 *in idipsum* c. f et p. Hh. 2 *et exaltemus nomen eius in idipsum* hyperbaton mutatum ob cl et cm. 3 *et exaudivit me* cl et cm. a. 4 *et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me* cl et cm. Hh. 5 *Iste pauper clamavit* cl. a ex Hh. 6 *Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum* c. f et p. et cl. a ex Hh. 7 *quoniam suavis* f et cl. a ex Hh. 8 *sperat in eo* hyperbaton mutatum ob cm. 9 *inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono* c. f et p. et cl. a ex Hh. 10 *audite me... docebo vos...* hyperbaton mu-

tatum ob cm. 11 Additur *quis* ex sensus exigentia. 12 *Prohibe* c. f et p. Hh. 13 *super... in...* cl. Hh. 14 *super* cl. a. 15 *Clamaverunt... exaudivit... liberavit... salvabit... liberabit... conteretur...* cl. a. 16 *iis qui tribulato sunt* cl. Hh. 17 *Mors peccatorum pessima* p. f et p. a ex Hh. 18 *delinquent* c. f et p. a. 19 *omnes qui sperant in eo* hyperbaton mutatum ob cm.

Psalmus XXXIV. 1 *Iudica, Domine, nocentes me* c. f et p. a. 2 *expugna impugnantes me* hyperbaton mutatum ob cm. 3 *effunde frameam* c. f et p. Hh. 4 *et conclude adversus eos qui persequuntur me* c. f et p et cl. a. 5 *Salus tua ego sum* hyperbaton mutatum ob cm. 6 *faciem venti* c. cl. a. 7 *coartans... persequens...* cl. a. 8 *Quoniam gratis* c. f et p. a. 9 *supervacue exprobraverunt animam meam* c. f et p. a ex Hh. 10 *Veniat illi laquens quem ignorat; et captio quam abscondit, apprehendat eum; et in laqueum cadat in ipsum* c. f et p et cl. a ex Peters. 11 *exsultabit... delectabitur* cl. a. 12 *Domine, quis similis tibi?... hyperbaton mutatum ob cm.* 13 *eripiens* c. cl. a. 14 *a diripientibus eum* c. cl. a. 15 *interrogabant* c. f et p et cl. a. 16 *quae ignorabam, interrogabant me* hyperbaton mutatum ob cm. 17 *sterilitatem* c. f et p. a; additurque ob p *inffligentes*. 18 *cum mihi molesti essem induebar* c. f et p. a ex Hh. 19 *humiliabam... in sinu meo convertetur* c. f et p et cl. a. 20 *Quasi proximum et quasi fratrem nostrum, sic complacbam* c. f et p. a ex Hh. 21 *quasi lugens et contristatus sic humiliabar* c. f et p. a ex Hh. 22 *Et adversum me* c. f et p. a ex Hh. 23 *laetati sunt et convenerunt* c. cl. a. 24 *congregata sunt* c. cl. a. 25 *flagella et ignoravi* p. f et p. et cl. Zorell. 26 *Dissipati sunt nec compuncti* p. f et p. a ex Hh. 27 *tenta-verunt me, subsannaverunt me subsannatione... frenderunt super...* cl. a. 28 *Domine, quando respicies* c. f et p. a ex Hh; additurque *patiens* ob sensus exigentiam. 29 *Restitue... Confitebor...* cl. a. 30 *... gravi laudabo te* c. cl. et cm. a. 31 *inique*

c. f et cl. a ex Hh. 32 *qui oderunt me gratis et amnuunt oculis* c. f et p. a ex Hh; additurque *laeti* ob p. 33 *loquebantur* cl. a. 34 *et in iracundia terrae loquentes, dolos cogitabant* p. f et p. a e Zorell. 35 *dilataverunt... dixerunt... viderunt...* cl. a; additurque *iam* a sensus exigentia. 36 *Domine, ne discedas a me* c. cl et cm. a ex Hh. 36 *Exsurge et intende in iudicio meo* c. f et p. a ex Hh. 37 *causam* c. f et p. Zorell. 38 *animae nostrae* cl. a. 39 *qui magna loquuntur super me* c. f et p. a ex Hh. 40 *meditabitur* c. f et p. Zorell.

Psalmus XXXV. 1 *Dixit iniustus ut delinquat in semetipso* p. f et p. a ex TM. 2 *eius* p. f et p. a ex TM. 3 *Quoniam... egit... meditatus est...* cl. a. 4 *ut inveniatur iniquitas eius ad odium* p. f et p. a. 5 *noluit intelligere ut bene ageret* c. f et p. a. 6 *astitit omni viae non bonae* c. f et p. a. 7 *in caelo* c. cl. a; additurque *usque* ob p. 8 *Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam, Deus!* c. f et p. Hh. 9 *Filii autem... sperabunt...* cl. a. 10 *inebriabuntur ab* cl. a; praemittiturque ob p. 11 *Adduntur atque ut* ob p. 12 *potabis... videbimus... Praetende... scientibus te...* cl. a. 13 *Non veniat mihi* cl. a. 14 *non moveat me* cm. Hh. 15 *Ibi ceciderunt* cl. a; praemittiturque *Sed* ob p. 16 *expulsi sunt nec potuerunt stare* cl. a.

Psalmus XXXVI. 1 *Noli aemulari in malignantibus, neque zelaveris* cl. a. 2 *inhabita* cl. a. 3 *Revela* cl. a. 4 *in eo* cl. a. 5 *in homine faciente...* cl. a; praemittiturque *noli aemulari* ob p. 6 *ut maligneris... malignantur...* cl. a. 7 *evaginaverunt... intenderunt...* cl. a. 8 *Additur Sed* ob p. 9 *intret... confringatur...* cl. a. 10 *deficientes quemadmodum fumus deficient* cl. a. 11 *Quia benedicentes ei* c. f et p. a ex Hh. 12 *maledicentes autem ei, disperibunt* c. f et p. a ex Hh. 13 *Apud Dominum gressus hominis dirigentur* c. f et p. a ex Hh. 14 *volet.* cl. a. 15 *etenim* cl. a. 16 *Declina... inhabita...* cl. Hh. 17 *in Hg ad-*

ditur in aeternum conservabuntur. 18 *Iniusti punientur* p. f et p. a e Zorell. 19 *meditabitur... loquetur... supplantabuntur...* cl. a. 20 *mortificare* c. f et p. a ex Hh. 21 *nec damnabit* cl. a. 22 *Omittitur illi* c. f et p. Hh. 23 *hereditate capias* cl. a. 24 *cum perierint peccatores, videbis* c. f et cl. a. 25 *et non est inventus locus eius* cl. a. 26 *Custodi innocentiam et vide aequitatem* c. f et p. a ex Hh et TM. 27 *quoniam sunt reliquiae homini pacifico* p. f et p. a ex TM. 28 *reliquiae... interibunt* p. f et p. a ex TM. 29 *et protector eorum* cl. a. 30 *speraverunt in eo* hyperbaton mutatum ob cm.

Psalmus XXXVII. 1 *arguas me... corripas me* cm. a. 2 *a facie irae tuae... a facie peccatorum meorum* cl. a. 3 *gravatae sunt super me* cm. a. 4 *a facie insipientiae meae* cl. a. 5 *contristatus ingrediebar* cl. Hh. 6 *impleti sunt illusionibus* p. f et p. a e Zorell. 7 *a gemitu* cl. a. 8 *virtus* cl. Hh. 9 *adversum me appropinquaverunt et steterunt* c. f et p. a ex Hh. 10 *et qui iuxta me erant* c. f et p. Hh. 11 *Et vim faciebant qui quae- rebant animam meam* cl. a. 12 cl. a. 13 cl. a. 14 *et* cl. a. 15 *Quoniam* cl. a. 16 *in te, Domine, speravi* cl. a. 17 *tu exaudies me, Domine* cl. a; praemittiturque *ideo* ob p. 18 *Quia* cl. a. 19 *et dum commoventur pedes mei* c. f et p. a ex Hh. 20 *magna locuti sunt* cl. Hh. 21 *Quoniam ego* cl. a. 22 *et cogitabo pro peccato meo* c. f et p. (Hh. ML 28, 1218 nota 6). 23 *et confirmati sunt super me* c. cl et cm. a ex Hh. 24 *Ne derelinquas me, Domine Deus meus; ne discesseris a me* p. cl et cm. a.

Psalmus XXXVIII. 1 *ut non delinquam in lingua mea* c. cl. a ex Hh. 2 *cum consisteret peccator adversum me* cl et cm. a. 3 *Obmutui, et humiliatus sum et siliui a bonis* p. cl. a ex Hh. 4 *et dolor meus renovatus est* cl et cm. a. 5 *cor meum intra me* cm. a. 6 *et in meditatione mea exardescet ignis* c. f et cl.

a. 7 *et numerum dierum meorum quis est* c. cl. a. 9 *mensurabiles posuisti* c. f et p. a ex Bellarmino. 10 *et substantia mea tamquam nihilum ante te* c. f et p. a. 11 *Verumtamen* cl. a. 12 *Verumtamen* cl. a. 13 *in imagine* cl. a. 14 *Sed* cl. a. 15 *frustra* cl. a. 16 *congregabit* cl. a. 17 *Additur Certe* ob p. 18 *et substantia mea apud te est* c. f et p. a ex Hh. 19 *Ab omnibus iniquitatibus erue me* hyperbaton mutatum ob cm. 20 *opprobrium insipienti dedisti me* c. f et p. a ex Hh. 21 *aperui* cl. a. 22 *Additur etenim* ob p. 23 *a fortitudine defeci* c. f et p. a. 24 *in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem* c. f et p. a ex Hh. 25 *et tabescere fecisti sicut araneam animam eius* p. f et p. a ex Hh. 26 *Verumtamen* cl. a. 27 *vane conturbatur omnis homo* cl. a. 28 *et deprecationem meam: auribus percipe lacrimas meas. Ne sileas...* c. f et p et cl. a ex Hh. 29 *quoniam advena ego sum apud te* hyperbaton mutatum ob cm. 30 *ut refrigerer* c. f et p. a ex Hh. 31 *et amplius non sim* cl. a.

Psalmus XXXIX. 1 *direxit* c. f et p. Hh. 2 *cuius est nomen Domini spes eius* cl. a. 3 *Additur pro nobis* ex TM. 4 *Annuntiavi et locutus sum, multiplicati sunt* c. f et p. a ex Hh. 5 *pro peccato* cl. Zorell. 6 *scriptum est de me* hyperbaton mutatum ob cm. 7 *et legem tuam in medio cordis mei* cl. a. 8 *Domine, tu scisti* cl. Hh. 9 *dixi* c. cl. a. 10 *a concilio multo* cl. a. e Zorell. 11 *miserationes tuas a me* hyperbaton mutatum ob cm. 12 *susceperunt me* c. f et p. a ex Hh. 13 *comprehenderunt me iniquitates meae, et non potui ut viderem* p. f et p. a. 14 *et cor meum dereliquit me* hyperbaton mutatum ob cm. 15 *ut eruas me* cm. a ex Hh. 16 *respice* c. f et cl. Hh. 17 *revereantur* cl. Hh. 18 *quaerentes te* hyperbaton mutatum ob cm. 19 *Adiutor meus et protector meus tu es* hyperbaton mutatum ob cm.

Psalmus XL. 1 *intelligit super egenum et pauperem* c. cl. Hh; sed ibi omittitur *egeno et.* 2 *animam* cl. a. 3 *versasti* cl. a. 4 *mala mihi* cl. a. 5 *ut videret* cl. a. 6 *congregavit* cl. a. 7 *Egrediebatur foras et loquebatur* p. f et p. a ex Hh. 8 *Hoc simul aequivalet in idipsum superioris versus, quod huc trahitur a Hh.* 9 *mala mihi* cl. a. 10 *Verbum iniquum constituerunt adversum me* c. f et p. a ex TM. 11 *Numquid qui dormit, non adiciet ut resurgat?* c. f et p. a ex TM. 12 *Etenim* cl. a. 13 *super* cl. a. 14 *quoniam voluisti me: quoniam* cl. a. 15 *inimicus meus super me* hyperbaton mutatum ob cm. 16 *propter innocentiam suscepisti* c. f et p et cl. a. 17 *et confirmasti me in conspectu tuo in aeternum* hyperbaton mutatum ob cl.

AURKIBIDEA

I

Idazti osoaren asmoa	III.
Idazgillearen eskeintza	V.
Santander-ko Gotzai Jaunaren eskutitza	VI.
Idaztelestia	VIII.
Euskerazko itzaurrea	XI.
Latekerazko itzaurrea	XIII.

II

DABIDEN ERES-ABESTIAK latekeraz eta euskeraz.	XXI.
---	------

Lenengo Eresia	1	21 - g. Er.	38
2 - g. Er.	2	22 - g. Er.	41
3 - g. Er.	4	23 - g. Er.	42
4 - g. Er.	5	24 - g. Er.	43
5 - g. Er.	6	25 - g. Er.	45
6 - g. Er.	8	26 - g. Er.	46
7 - g. Er.	9	27 - g. Er.	48
8 - g. Er.	11	28 - g. Er.	50
9 - g. Er.	12	29 - g. Er.	51
10 - g. Er.	16	30 - g. Er.	53
11 - g. Er.	17	31 - g. Er.	56
12 - g. Er.	18	32 - g. Er.	58
13 - g. Er.	19	33 - g. Er.	60
14 - g. Er.	21	34 - g. Er.	62
15 - g. Er.	22	35 - g. Er.	65
16 - g. Er.	24	36 - g. Er.	67
17 - g. Er.	27	37 - g. Er.	71
18 - g. Er.	33	38 - g. Er.	74
19 - g. Er.	35	39 - g. Er.	76
20 - g. Er.	36	40 - g. Er.	79

III

Euskerazko Eres-abestiak errezago ulertzeko oarrak.	- I -
Latekerazko Eres-abestiak errezago ulertzeko oarrak.	- 23 -

Gipuzkoako ta Bizkaiko

Zaindari Aundi

Ⓜ

Loyola'tar Inaki Deunaren

jai — egun — aurrean

1936-garren urteko

Garillaren 30-ean

Ⓜ

idazti onen irarketa amaitu zan; eta

¡Gora Josu!

*Amaitu zanetik 8-9. egunear, izaki au J. d. Zaitegi
tar Joakin, eskeltzale sutsu ta eskel-ibarle ardura-
tsuari, Erromatik maiteki biali zion idazleak 7-8-36*